

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Diplomová práce

2019

Bc. Markéta Odlová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bc. Markéta Odlová

**Izraelští drúzové:
vojenská služba jako nástroj k ovlivňování
domácí a zahraniční politiky**

Diplomová práce

Praha 2019

Autor práce: **Bc. Markéta Odlová**

Vedoucí práce: **Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.**

Rok obhajoby: **2019**

Bibliografický záznam

ODLOVÁ, Markéta. *Izraelští drúzové: vojenská služba jako nástroj k ovlivňování domácí a zahraniční politiky*. Praha, 2019. 117 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

Abstrakt

Magisterská diplomová práce s názvem „Izraelští drúzové: služba v armádě jako nástroj k ovlivňování domácí a zahraniční politiky“ se zabývá vztahy izraelské drúzske komunity a státu Izrael. Drúzové, kteří v početných komunitách žijí rovněž v Libanonu a Sýrii, jsou nejčastěji kategorizováni jako etno-náboženská a transnárodní skupina. Jsou charakterističtí svým tajným a ezoterickým náboženstvím a pevnými sociálními vazbami. Pro izraelské drúze, kteří v populaci státu tvoří méně než 2 % obyvatel, je specifické, že na rozdíl od ostatních arabsky hovořících občanů Izraele slouží povinně v armádě Izraelské obranné síly a jsou loajální jak vůči tomuto státu, tak vůči transnárodnímu drúzske společnosti. Cílem této diplomové práce je, za využití teoretického konceptu Strategic Military Refusal autora Udiho Lebela, zjištění, zdali byla izraelská drúzske komunita v minulosti schopna ovlivnit domácí a zahraniční politiky státu Izrael v zájmu dosažení vlastních politických cílů a zdali bylo její úsilí vědomé, strategické a úspěšné. Dále jsou identifikovány faktory, které mohou narušit loajalitu drúzů vůči státu Izrael. Cíle diplomové práce je dosaženo analýzou dvou vybraných případů, kterými jsou: 1) reakce izraelské drúzske komunity na izraelskou invazi do Libanonu roku 1982; 2) odezva izraelské drúzske komunity na přijetí Zákona o národním státu, který byl schválen zákonodárným shromážděním Knessetem v létě roku 2018. Empirická evidence týkající se aktů neposlušnosti drúzske vojáků a politického chování komunity je získána ze sekundární literatury, oficiálních dokumentů, médií a z korespondence s významnými členy izraelské drúzske komunity, kteří byli ve zkoumaných případech aktivními účastníky dění.

Klíčová slova

Drúzové, Izrael, IDF, armáda, identita, menšina, Strategic Military Refusal

Abstract

Master thesis entitled “The Israeli Druze: Military Service as a Tool to Influence Domestic and Foreign Policy“ regards the relations of the Israeli Druze Community and the State of Israel. Druze people live also in Lebanon and Syria and are usually categorized as an ethno-religious and transnational group. They are distinctive for their secretive and esoteric religion and tightly-knit social bonds. The Israeli Druze community (composing less than 2 % of the Israeli population) is specific for its mandatory service in the Israeli Defense Forces, which marks a difference from other Arabic speaking citizens of Israel. The service in the Israeli army implies that the Israeli Druze people are loyal both to the state and the transnational Druze community. Using the framework of a theoretical concept of Strategic Military Refusal by Udi Lebel, the goal of the thesis is to examine whether the Israeli Druze community was able to influence domestic and foreign policy of the State of Israel in order to reach its own political goals, whether these efforts were intentional, strategic and successful. Alongside, it is also identified which factors may influence the loyalty of the Israeli Druzes towards the State of Israel. To achieve this goal, two cases are analyzed: 1) the reaction of the Israeli Druze community to the Israeli invasion of Lebanon in 1982, and 2) the response of the Israeli Druze community to the National State Law approved by Knesset in the summer of 2018. The empirical evidence related to military refusals of the Israeli Druze and political behavior of the community is acquired from secondary literature, official documents, media and correspondence with prominent members of the Israeli Druze community involved in examined situations.

Keywords

Druze, Israel, IDF, army, identity, minority, Strategic Military Refusal

Rozsah práce: 194 286 znaků

Prohlášení

- 1) Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
- 2) Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
- 3) Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Kosmonosích dne 1. 4. 2019

Bc. Markéta Odlová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. et Mgr. Tomáši Kučerovi za odborné vedení této diplomové práce, jeho podporu, rady a připomínky k obsahové i formální stránce textu. Poděkování patří rovněž členům izraelské drúzské komunity, a to jak respondentům ochotným zodpovědět mé otázky, tak i mým drúzským přátelům, kteří mne inspirovali k výběru tématu této diplomové práce. Děkuji rovněž svým blízkým za všestrannou podporu v době mého studia na vysoké škole.

Institut politologických studií
Projekt diplomové práce

Název práce: Izraelští drúzové: vojenská služba jako nástroj k ovlivňování domácí a zahraniční politiky

Řešitel: Bc. Markéta Odlová

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

Obor: Mezinárodní vztahy (6701T005)

Předpokládaný termín obhajoby práce: červen 2019

Jazyk práce: čeština

Předběžná náplň diplomové práce:

Drúzové jsou transnárodní etno-náboženskou komunitou žijící na území Libanonu, Sýrie a Izraele. Právě tzv. izraelští drúzové jsou velice specifickou skupinou, jelikož v rámci státu Izrael rovněž slouží v armádě Israel Defence Forces. To je odlišuje od ostatních nežidovských a arabsky hovořících občanů Izraele. Vzhledem k silným vazbám drúzske komunity daným povahou drúzskeho náboženství se izraelští drúzové nejednou dostali do konfliktu identity a loajality, kdy si museli vybrat mezi sounáležitostí se státem Izrael a morální povinností pomoci svým drúzkým bratrům žijícím v zahraničí. Logickým následkem takových situací je pak snaha drúzů o změnu zahraniční politiky státu Izrael.

Z hlediska mezinárodních vztahů je zajímavé sledovat, zdali má menšina tvořící necelá 2 % z celkové populace státu možnost ovlivnit jeho zahraniční i domácí politiku ve vlastní prospěch. Vzhledem ke službě drúzů k izraelské armádě občanského charakteru lze předpokládat, že právě vojenská služba může být využita jako nástroj k vyvinutí tlaku na politické představitele státu. Tento předpoklad je v souladu s teoretickým konceptem izraelského autora Udiho Lebel založeným na tzv. Strategic Military Refusal. Přestože Lebel ověřením své teorie došel k závěru, že Strategic Military Refusal může být nástrojem politických sil k obejití rozhodnutí parlamentu a jako takový je tedy součástí boje levicových a pravicových sil, v případě této diplomové práce budou podmínky a kritéria teorie aplikována na jednání menšiny, která má na změně politiky vlastní zájem.

V souladu s výše uvedeným bude cílem práce zjištění, zdali se komunitě izraelských drúzů daří ovlivňovat izraelskou domácí a zahraniční politiku, identifikování faktorů, které je k tomu vedou a poskytnutí vysvětlení, jak mohou případného vlivu dosáhnout. Kromě toho budou v práci zodpovězeny čtyři výzkumné otázky:

- 1) Jaké faktory ovlivňují loajalitu izraelských drúzů vůči státu Izrael?
- 2) Podařilo se izraelským drúzům v minulosti ovlivnit zahraniční a domácí politiku státu Izrael a jakým způsobem?
- 3) Do jaké míry je záměr izraelských drúzů ovlivňovat zahraniční a domácí politiku státu Izrael vědomý?
- 4) Má menšina prostřednictvím služby v armádě možnost ovlivňovat zahraniční a domácí politiku státu?

V zájmu dosažení cíle práce a zodpovězení výzkumných otázek identifikovala autorka dva případy vhodné k detailnímu rozboru, a to sice: 1) invazi Izraele do Libanonu roku 1982; 2) Zákon o národním státu přijatý izraelským Knessetem roku 2018. Autorka se zaměří na vyhledávání empirické evidence prokazující, že ve stanovených případech se izraelští drúzští vojáci uchýlovali k neposlušnosti vůči svým armádním velitelům, dále pak na rozbor politických aktivit izraelské drúzske komunity. Poznatky nezbytné k dosažení cíle a práce a zodpovězení výzkumných otázek budou získány ze sekundární odborné literatury, oficiálních dokumentů a médií. Důležitým zdrojem poznatků budou rovněž rozhovory s významnými členy izraelské drúzske komunity, které autorka provede v průběhu podzimu 2018 prostřednictvím telefonické a elektronické komunikace.

Předpokládaná struktura práce:

1. Teorie
 - 1.1. Vymezení klíčových pojmů
 - 1.2. Strategic Military Refusal
2. Drúzismus a izraelští drúzové
 - 2.1. Vznik drúzismu a jeho principy
 - 2.2. Drúzové jako transnárodní komunita

- 2.3. Izraelští drúzové
 - 2.3.1. Utváření vztahů se státem Izrael
 - 2.3.2. Služba v armádě
 - 2.3.3. Komplikovaná identita izraelských drúzů
- 3. Invaze Izraele do Libanonu
 - 3.1. Historický a politický kontext situace
 - 3.2. Průběh situace a reakce izraelských drúzů
- 4. Zákon o národním státu
 - 4.1. Historický a politický kontext situace
 - 4.2. Průběh situace a reakce izraelských drúzů

Literatura:

ATASHE, Zeidan. 1995. *Druze and Jews in Israel – A Shared Destiny?* Brighton, UK: Sussex Academic Press. ISBN 1-898723-17-6.

BEN-DOR, Gabriel. 1979. *The Druzes in Israel: A Political Study*. Jerusalem, Israel: the Magnes Press, the Jerusalem University. ISBN 965-223-333-1.

BEN-DOR, Gabriel. 1995. The Druze Minority in Israel in the mid-1990s [online]. *Jerusalem Letters of Lasting Interest* No. 315, 3 Sivan 5755/1. Jerusalem, Israel: Jerusalem Center for Public Affairs [cit. 2018-10-11]. Dostupné online: <http://www.jcpa.org/jl/hit06.htm>.

FIRRO, Kais M. 1992. *A History of Druzes*. Leiden, Netherlands: E. J. Brill. ISBN 90-04-09437-7.

KHOURI, Fuad I. 2004. *Being a Druze*. London, UK: Druze Heritage Foundation. ISBN 1-904850-00-6.

LEBEL, Udi. 2014. 'Blackmailing the army' – 'Strategic Military Refusal' as policy and doctrine enforcement: the formation of a new security agent. *Small Wars & Insurgencies*, 25 (2), s. 297-328. DOI 10.1080/09592318.2013.857941.

MAKAREM, Sami. 2005. The Druze Faith. In: Kamal SALIBI (ed.). *The Druze: Realities and Perceptions*. London, UK: Druze Heritage Foundation, s. 1-7. ISBN 1-904850-06-5.

MOORE, Will H. 2002. Ethnic Minorities and Foreign Policy. *SAIS Review*, 22 (2), s. 77-91. DOI 10.1353/sais.2002.0043.

PARSONS, Laila. 2000. *The Druze between Palestine and Israel 1947-49*. Basingstoke, Great Britain: Macmillan Press LTD. ISBN 978-0-230-59598-9. DOI 10.1057/9780230595989.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	2
POZNÁMKY K TRANSLITERACI A UŽÍVÁNÍ NĚKTERÝCH POJMŮ	3
ÚVOD.....	4
1. TEORIE.....	13
1.1 Vymezení klíčových pojmů	13
1.2 Strategic Military Refusal	16
2. DRÚZISMUS A IZRAELŠTÍ DRÚZOVÉ.....	22
2.1 Vznik drúzismu a jeho principy	22
2.2 Drúzové jako transnárodní komunita	26
2.3 Izraelští drúzové.....	30
2.3.1 Utváření vztahů se státem Izrael	30
2.3.2 Služba v armádě.....	37
2.3.3 Komplikovaná identita izraelských drúzů	42
3. INVAZE IZRAELE DO LIBANONU	49
3.1 Historický a politický kontext situace.....	49
3.2 Průběh situace a reakce izraelských drúzů.....	51
4. ZÁKON O NÁRODNÍM STÁTU.....	60
4.1 Historický a politický kontext situace.....	60
4.2 Průběh situace a reakce izraelských drúzů.....	62
ZÁVĚR.....	75
SUMMARY	81
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	84
SEZNAM PŘÍLOH.....	103
PŘÍLOHY.....	104

Seznam zkratek

EU Evropská unie

IDF Izraelské obranné síly

OOP Organizace pro osvobození Palestiny

OSN Organizace spojených národů

PSS Progresivní socialistická strana

Poznámky k transliteraci a užívání některých pojmů

1) V této diplomové práci jsou využívány cizojazyčné zdroje zahraničních autorů s rozmnitými vlastními jmény. Zejména u těch jmen, která mají svůj původ v arabštině a hebrejštině, se lze setkat s různými formami jejich přepisu (např. jméno *Atashe* se vyskytuje i ve formách *Atashi* či *Atshi*). V této práci jsou tak jména autorů striktně uváděna v té formě, v jaké jsou psána přímo v citovaných zdrojích.

2) V textu této diplomové práce se lze několikrát setkat s transliterací pojmů z arabštiny a hebrejštiny. I v těchto případech jsou dané pojmy uvedeny ve formě, v jaké se vyskytují v citovaných zdrojích.

3) Vzhledem k tématu této diplomové práce se nelze vyhnout častému opakování různých tvarů slov *drúz* a *žid*. Vyskytuje-li se slovo *drúz* v česky psaných textech, je často uváděno s velkým počátečním písmenem, což v souladu s pravidly českého pravopisu budí dojem, že se jedná o příslušníka *drúzskeho národa*. V odborné literatuře ale neexistuje shoda na tom, jak kategorizovat tuto komunitu a nelze tedy jednoznačně určit, zdali jsou *drúzové* národem. V této diplomové práci je následováno doporučení Ústavu pro jazyk český, podle kterého by se měl výraz *drúz* psát s malým počátečním písmenem.

Vysvětlení si zaslouží i slovo *žid*. Je-li psáno s malým počátečním písmenem, odkazuje na jedince, jehož náboženským vyznáním je judaismus. Výraz *Žid* s velkým počátečním písmenem je pak referencí na příslušníka židovského lidu či národa. Židovské obyvatelstvo historické Palestiny před založením státu Izrael neslo název *jišuv*. Vzhledem k tématu této diplomové práce je nutné mít na paměti, že výrazy *Žid* či *žid* nelze zaměňovat s označením *Izraelec*. Mnozí občané Izraele totiž mají jiné, nežli židovské vyznání. V rámci zachování jednotného stylu textu této diplomové práce je slovo *žid* psáno s malým počátečním písmenem. Výraz *Izraelec* je používán výhradně v souvislosti se všemi občany státu Izrael.

Úvod

Stát Izrael je domovem nejen mnoha etnických, ale i náboženských skupin. Přestože většina Izraelců se hlásí k židovství, pětina občanů tohoto státu je muslimského, křesťanského, či drúzského vyznání. Právě izraelští drúzové jsou hlavním tématem této diplomové práce, a to sice pro svou unikátní pozici jak v rámci státu Izrael, tak v regionu Blízkého východu. Situaci, ve které se izraelští drúzové nacházejí, lze vyjádřit slovy novináře Petera Hirschberga následovně: „*židé nás vnímají jako Araby a Arabové nás vnímají jako židy*“ (Hirschberg 18. 4. 1991 in Atashe 1995: 182).

Cílem této diplomové práce je zjištění, zdali se komunitě izraelských drúzů podařilo ovlivnit izraelskou domácí a zahraniční politiku. Dále pak posouzení, zdali bylo toto úsilí ze strany drúzů vědomé, strategické a úspěšné. Kromě toho si diplomová práce klade za cíl identifikaci faktorů, které mohou ovlivnit loajalitu drúzů vůči státu Izrael. Práce tak vysvětluje, jak může menšina dosáhnout politického vlivu.

Zanedlouho poté, co byla roku 1916 uzavřena Sykes-Picotovova dohoda, došlo k rozdělení Blízkého východu do několika územních celků, jejichž hranice nekorespondovaly se skutečným rozmístěním tamních etnických a náboženských skupin. Ty se ocitly roztrženy do nově vzniklých států, čímž vznikla populační mozaika, která dodnes zůstává zdrojem napětí a nestability v regionu. Jednou z takto rozštěpených komunit jsou i drúzové. Ti jsou nejčastěji kategorizováni jako etno-náboženská skupina, či jako tajná a ezoterická sekta, jejíž původ se datuje do roku 1017. Právě v tomto roce byl drúzismus na území Fátimovského chalífátu oficiálně vyhlášen jako náboženství. Jeho příznivci se oddělili od šíitského islámu, který byl dominantním náboženstvím říše rozkládající se na území dnešního Egypta. Po vyhlášení drúzismu čekala jeho následovníky léta perzekucí a pronásledování, která zapříčinila jak vyvinutí obranných mechanismů náboženství, tak útěk drúzů na území dnešní Sýrie, Libanonu a Izraele, kde žijí dodnes. Dle odhadů tvoří drúzové 3 až 4 % z celkové populace Sýrie a 5,6 % obyvatelstva Libanonu. V Izraeli žije na 140 000 drúzů a tvoří tak necelá 2 % obyvatel státu. Menší skupiny drúzů žijí v diaspoře v dalších částech světa. Celkový počet vyznavačů drúzismu není znám, rozmanité zdroje uvádějí čísla v rozmezí 1 500 000 až 2 000 000 lidí.

Výše zmíněnými obrannými mechanismy se rozumí *taqiyya* (povolení skrývat vlastní víru v zájmu ochrany doktríny drúzismu) a odmítání konvertitů. Drúzové jsou silně

endogamní a sňatek mimo komunitu je dodnes důvodem k ostrakizaci jedince ze strany vlastní rodiny i drúzského společenství. Dalším specifickým znakem drúzské komunity je víra v reinkarnaci, která je někdy udávána jako příčina sníženého strachu ze smrti. Drúzové nemají nacionalistické ambice a zůstávají loajální vůči státům, ve kterých žijí. Z hlediska zachování svého náboženství považují za klíčové vlastnictví půdy, a to především v horských oblastech, které obývají. Přestože je komunita transnacionální, tedy roztržena mezi více státy, jednou ze známých zásad drúzského náboženství, jehož konkrétní praktiky a filosofie jsou ze své podstaty tajné, je *hefz-akhwan* (pomoc bratrům). Jednotlivé drúzské komunity zůstávají navzájem velice soudržné, a to navzdory státním hranicím, které je rozdělují.

Předmětem této diplomové práce jsou drúzové, kteří žijí v Izraeli, a to především v jeho severních a hornatých oblastech Karmel a Galilea. Ti se etnicky identifikují jako Arabové, drúzové, nebo drúzové-Arabové. Z hlediska státního občanství jsou Izraelci. Od izraelských Arabů vyznávajících křesťanství či islám (jedná se o příslušníky arabského etnika, kteří mají izraelské státní občanství; do této kategorie nenáleží Palestinci žijící na Západním břehu Jordánu a v Pásmu Gazy) se izraelští drúzové liší tím, že již od roku 1956 podléhají povinné vojenské službě v izraelské armádě nazvané Izraelské obranné síly (*Israel Defense Forces*; dále jen IDF) po boku židovských vojáků. V souladu s letitým sdílením vojenské služby a odpovědnosti za bezpečnost státu Izrael je vztah drúzů a židů často označován jako *Covenant of Blood* (krevní pakt).

Již od svého vzniku je Izrael v nepřátelském vztahu se Sýrií a Libanonem, kde žijí další početné drúzské komunity. Drúzští vojáci, potažmo izraelští drúzové známí pro své pevné vazby dané náboženstvím, se tak mohou v určitých situacích dostat do konfliktu identity a loajality, kdy si musí vybrat, zdali je pro ně důležitější sounáležitost se státem Izrael, či s jejich drúzskými bratry.

Možnost tohoto konfliktu identity a loajality vede k předpokladu, že se drúzové mohou pokusit o ovlivnění politik státu Izrael, a to právě prostřednictvím využití svého působení v IDF jako politického nástroje. V zájmu vyvinutí tlaku na politické představitele státu se mohou drúzští vojáci uchýlit k nerespektování vojenských rozkazů, dezercím a odchodům z armády. Takové jednání má šanci na úspěch, je-li motivováno strategicky, nikoli individuálně. Je-li strategické, lze na něj nahlížet jako na tlak vycházející z motivace přitáhnout pozornost veřejnosti na příkoří, které je vůči určité skupině páčáno prostřednictvím politických opatření.

V izraelské militaristické společnosti sehrává IDF velice důležitou roli. Svůj podíl na tom má i skutečnost, že je občanskou armádou, pro kterou je velice důležité zachovat si loajalitu svých vojáků i apolitický charakter. Nesouhlas určité skupiny obyvatel se směřováním armády a její využití jako politického nástroje tak může mít za následek přehodnocení politických opatření v oblasti domácí a zahraniční politiky.

Pro potřeby této diplomové práce byly zformulovány čtyři výzkumné otázky, které jsou zodpovězeny v jejím závěru:

- Jaké faktory ovlivňují loajalitu izraelských drúzů vůči státu Izrael?
- Podařilo se izraelským drúzům v minulosti ovlivnit domácí a zahraniční politiku státu Izrael a jakým způsobem?
- Do jaké míry je záměr izraelských drúzů ovlivňovat domácí a zahraniční politiku státu Izrael vědomý a strategický?
- Má menšina prostřednictvím služby svých členů v armádě možnost ovlivňovat domácí a zahraniční politiku státu?

K dosažení cíle diplomové práce a zodpovězení stanovených výzkumných otázek je využito teoretického rámce izraelského autora Udiho Lebel (2014), který v jednom ze svých článků představil koncept *Strategic Military Refusal*. Lebel dokázal, že právě strategicky motivované odmítání vojenských rozkazů se může vyvinout v racionální a institucionální prostředek k ovlivnění bezpečnostních politik státu. Uvedl, že je-li jednání vojáků strategické, je tomu proto, že jejich identifikace s určitou sociální skupinou je silnější, než loajalita vůči armádě. Prostřednictvím zdánlivě individuálního aktu, jakým je neposlušnost vojáka, tak lze dosáhnout vysokých politických cílů.

Lebel svou teorii ověřil jejím aplikováním na dění v Izraeli. Došel k závěru, že využívání *Strategic Military Refusal* se vyvinulo v důsledku nesouhlasu levice s politikou pravice, která zformovala první vládní kabinet roku 1977 a posléze začala měnit směřování bezpečnostních politik státu. Ačkoli se tehdy doposud dominantní levice ocitla v roli parlamentní opozice, její elity si uchovaly kontrolu v mnoha důležitých sektorech, jakými jsou např. kultura, média, akademické prostředí a armáda. Díky této přítomnosti a letitému vlivu mohly levicové elity využít své autority a prostřednictvím politizace armády obcházet politická rozhodnutí pravice. *Strategic Military Refusal* se tak stal účinným a opakovaně využívaným nástrojem.

V této diplomové práci je Lebelův koncept aplikován na jednání menšiny. Je zkoumáno, zdali má určitá minorita možnost využít svého působení v armádě v zájmu ovlivnění těch politik, se kterými nesouhlasí. K tomuto účelu byly autorkou této diplomové práce identifikovány dva případy z prostředí domácí a zahraniční politiky státu Izrael. V rámci vybraných případů je zkoumáno, zdali a jak se izraelští drúzští vojáci v reakci na rozhodnutí politických aktérů uchýlili ke strategicky motivovanému nerespektování rozkazů a odchodům z armády. Dále je pozorováno, jakým způsobem se tyto akty neposlušnosti přeměnily v politickou akci izraelské drúzske komunity. Následně je analyzováno, jak na jednání této menšiny reagovali izraelští političtí představitelé. Z hlediska empirické evidence se tak autorka zaměřila na získání informací o výše popsaných jevech. Tato diplomová práce je tedy koncipována jako případová studie.

Prvním ze zkoumaných případů je situace, která nastala roku 1982 poté, co Izrael zahájil operaci Mír pro Galileu a provedl vojenskou invazi do Libanonu ve snaze ochránit své severní hranice od útoků Organizace pro osvobození Palestiny (dále jen OOP). Libanonem tehdy zmítala občanská válka, ve které se Izrael postavil na stranu tamních křesťanů reprezentovaných falangistickou politickou stranou. Tato spolupráce byla zdrojem ohrožení pro libanonskou komunitu drúzů. Izraelští drúzové, z nichž mnozí se této invaze zúčastnili jako vojáci, chtěli svým libanonským bratrům pomoci, což je dostalo do konfliktu identity a loajality.

Druhý případ se týká domácí politiky státu Izrael. V létě roku 2018 schválilo tamní parlamentní shromáždění Knesset kontroverzní Zákon o národním státu definující Izrael jako výlučně židovský stát. Opatření, které se stalo součástí základních (neboli ústavních) zákonů Izraele, vzbudilo jak veřejnou debatu o demokracii, tak protesty nežidovských občanů státu. Izraelská drúzska menšina, která přijetí tohoto Zákona vnímá, vzhledem ke své letité službě v IDF, jako zradu, stála v čele těchto protestů a stala se symbolem snah o jeho změnu. Frustrace drúzů, kteří se následkem přijetí Zákona o národním státu cítí jako druhořadí občané, vedla i k několika veřejně deklarováním odchodům drúzske vojáků z armády.

Poznatky nezbytné pro vypracování této diplomové získala autorka z tematické sekundární literatury, oficiálních dokumentů a médií. Významným zdrojem informací jsou i výpovědi několika vybraných osobností, kterými jsou významní zástupci izraelské drúzske komunity. Jelikož je toto společenství tradičně velice uzavřené, pro autorku této diplomové práce bylo zajištění vysokého množství respondentů

náročným úkolem. Mnohé z osobností, které identifikovala jako vhodné respondenty, autorka opakovaně a bez úspěchu kontaktovala prostřednictvím emailů a sociálních sítí. Díky využití kontaktů v izraelské drúzske komunitě se autorce podařilo zahájit komunikaci se dvěma významnými zástupci společenství. Oba respondenti byli aktivními účastníky dění v těch situacích, které autorka identifikovala jako případy vhodné ke zkoumání – k těmto situacím se oba respondenti mnohokrát vyjadřovali v médiích a účastnili se jednání s izraelskými politickými představiteli. Oba níže představení zástupci izraelské drúzske komunity potvrdili autorce svůj souhlas s využitím svých odpovědí v této diplomové práci.

Zeidan Atashe byl prvním nežidovským diplomatem státu Izrael, a to sice v New Yorku ve Spojených státech amerických v období 1972 až 1976. V letech 1978 až 1981 a 1984 až 1988 byl členem Knesetu. Kromě toho je aktivistou v oblasti občanských a lidských práv. V době izraelské invaze do Libanonu se stal politickým lídrem izraelských drúzů. Byl hlavní tváří snah, které tato komunita vynaložila v zájmu pomoci svým libanonským bratrům a stal se předsedou Drúzske komise, která vznikla právě za účelem ovlivnit izraelskou zahraniční politiku ve prospěch požadavků drúzskeho společenství.

Anwar Saab, Adv. Col. Res. byl rezervním plukovníkem IDF. Během svého působení v izraelské armádě byl vojenským velitelem oblastí Haifa a Severní distrikt. V létě 2018 se stal náčelníkem štábu Drúzskeho fóra proti Zákonu o národním státu a podílel se na veškerých jeho aktivitách.

Komunikace mezi autorkou a oběma respondenty probíhala v anglickém jazyce na podzim roku 2018 prostřednictvím emailů a aplikace WhatsApp. Oba respondenti byli požádáni, aby na základě vlastních zkušeností zodpověděli několik otázek, které autorka zformulovala na základě teoretického konceptu *Strategic Military Refusal*, studia vybraných případů a s přihlédnutím k veřejným stanoviskům zvolených respondentů. Z metodologického hlediska byly s respondenty provedeny polostrukturované rozhovory. Vzhledem k úzkému zaměření této diplomové práce a povaze emailové komunikace byli oba respondenti požádáni o zodpovězení tzv. základních otázek, tedy dotazů směřujících přímo na hlavní téma výzkumu (Berg 2001: 75). Otázky zformulované autorkou i kompletní odpovědi respondentů jsou k této práci přiloženy jako přílohy.

Další informace nezbytné pro vypracování této diplomové práce získala autorka studiem sekundárních zdrojů. Zaměřila se na literaturu pojednávající o fungování armádního prostředí, především pak na texty o IDF. Kromě již zmíněného článku Udiho Lebela získala autorka cenné poznatky z knihy *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates* od Ervinga Goffmana. Ten armádu zařadil mezi jednu z tzv. totálních institucí. Vysvětlil, jaký je dopad vojenského prostředí na jedince, který je jeho součástí. V zájmu porozumění podstatě aktu odmítnutí autorka pracovala s texty Johna Rawlse a Henriho Bedaua. Z literatury orientované na IDF lze poukázat na článek Reuvena Gala, který ve své případové studii zaměřené na jednoho z důstojníků izraelské armády identifikoval několik faktorů týkajících se udržení vojenské poslušnosti a došel k podobným závěrům jako Lebel. Jedním z autorů, kteří se zabývali prostupností izraelské armády a společnosti, je např. Stuart Cohen.

Dále autorka čerpala z odborných knih a článků zabývajících se politickým chováním izraelské drúzske komunity. Z nejvýznamnějších autorů lze jmenovat Kaise M. Firro, který se ve svých publikacích zaměřuje především na specifika izraelské drúzske komunity a její vztah se státem. Dalšími odborníky na izraelskou komunitu drúzů jsou Gabriel Ben-Dor, jehož kniha *The Druzes in Israel: A Political Study* z konce sedmdesátých let zůstává jednou z nejucelenějších studií zpracovaných na toto téma, a Zeidan Atashe, jeden z respondentů této práce. Ten ve své knize nazvané *Druze and Jews in Israel: A Shared Destiny?* vycházel ze svého letitého působení v izraelské politice a občanské společnosti.

Jedním z klíčových zdrojů pro analýzu prvního ze zkoumaných případů je, kromě jiného, série dobových článků publikovaných v magazínu *Journal of Palestine Studies*. Ty byly vyhovotoveny přímo v průběhu izraelské invaze do Libanonu na základě studia více než 80 zdrojů včetně mnoha médií. Druhý z případů zkoumaných v této diplomové práci je velice aktuální, což autorce umožnilo získat informace z izraelských i světových médií a pracovat i s tiskovými prohlášeními IDF, Knessetu a kanceláře premiéra státu Izrael. Dále mohla autorka přihlédnout k příspěvkům zveřejněným klíčovými aktéry i novináři na sociálních sítích, které jsou v současné době velice významným nosičem informací.

V českém akademickém prostředí je drúzska komunita poměrně opomíjeným tématem a doposud vzniklo minimum českých textů, které se tímto společenstvím podrobně zabývaly. Roku 2011 obhájila Tereza Svášková ze Západočeské univerzity v Plzni

bakalářskou práci s názvem *Syrské povstání a Drúzové v Sýrii*. Ve své diplomové práci z roku 2013 se Svášková věnovala svatebním rituálům libanonské drúzske komunity. Další text zaměřený na drúze pak vznikl roku 2012 na Katedře Blízkého východu Filosofické fakulty Karlovy Univerzity. Byla jím diplomová práce Zuzany Pavelkové s názvem *Drúzové v libanonské politice*, která pojednávala o libanonské drúzske komunitě v době Osmanské říše. Roku 2016 vydalo nakladatelství Vyšehrad titul *Ve stínu islámu: menšinová náboženství na Blízkém východě*. V českém prostředí zcela unikátní monografie obsahuje i kapitolu představující drúze. Jejím autorem je přední český arabista, islamolog a afrikanista Luboš Kropáček.

Vzhledem k minimu českých textů pracuje autorka této diplomové práce především s cizojazyčnými zdroji. Mnohé z nich pochází od autorů z prostředí Blízkého východu a za určitý problém tak lze považovat jejich názorovou dichotomii. I v odborné literatuře totiž existuje názorové rozdělení reprezentující izraelsko-palestinský, potažmo arabsko-izraelský konflikt a dvě protichůdné ideologie, kterými jsou sionismus a arabský nacionalismus. Ze strany autorky této diplomové práce je tak nutný velice kritický přístup k informacím.

Diplomová práce je členěna do čtyř hlavních částí. První z nich slouží k vysvětlení teoretických východisek práce. S cílem kategorizovat izraelskou drúzske komunitu jsou v této kapitole definovány klíčové pojmy identita, etno-náboženská skupina, transnárodní komunita a diaspora. Dále jsou v této části textu vysvětleny rozdíly mezi různými typy odmítnutí, specifika armádního prostředí i Lebelův koncept *Strategic Military Refusal*.

Cílem druhé části práce je představení drúzske komunity, a to především té izraelské. Druhá kapitola je tak rozdělena do dvou logických celků dále členěných do pěti podkapitol. V první podkapitole autorka vysvětluje historický a myšlenkový původ drúzskeho náboženství a jeho specifika. Nastínění principů drúzismu je nezbytnou podmínkou jak pro pochopení pozice drúzů na Blízkém východě, tak pro porozumění důležitosti silných vazeb členů drúzske komunity. Druhá podkapitola představuje drúze jako transnárodní společenství. Jejím cílem je poskytnutí základních informací o jednotlivých drúzske komunitách a vymezení rozdílů i podobností, které mezi izraelskými, libanonskými a syrskými drúzy jsou. Historie těchto komunit je velice bohatá, nicméně její výklad není pro tuto práci zásadní. Jsou tak uvedeny jen informace přibližující současný stav jednotlivých drúzske skupin.

Následující podkapitoly druhé části práce se zaměřují výhradně na izraelskou komunitu drúzů. První z nich pojednává o tom, jaké historické a politické události měly vliv na postavení této menšiny v rámci státu Izrael a jak se vyvíjely její vztahy s tamní židovskou většinou. Tato podkapitola je striktně časově ohraničena, a to sice obdobím mezi vznikem Britského mandátu Palestina a 80. lety 20. století. Podkapitola zaměřená na službu drúzů v armádě představuje členy komunity jako vojáky IDF. Kromě toho jsou v této kapitole vysvětlena specifika izraelské armády. Poslední z podkapitol se zabývá identitou izraelských drúzů. Jejím obsahem jsou nejen výsledky sociologických šetření, která byla mezi izraelskými drúzy v posledních letech provedena ve snaze odhalit jejich sebeidentifikaci, ale i polemika rozmanitých autorů o tom, jakou pozici izraelští drúzové v rámci státu Izrael zastávají a proč. Tato podkapitola napomáhá k pochopení toho, jak zásadní je pro tuto komunitu prostředí armády důležité.

Následující dvě části diplomové práce se zabývají případy, které autorka identifikovala jako vhodné k analýze. Jedná se o kapitoly nazvané Invaze Izraele do Libanonu a Zákon o národním státu. Oba případy jsou zkoumány za využití stejné struktury obsahu a logicky rozděleny do dvou částí. Zatímco v první z nich autorka popisuje události, které zkoumaným situacím předcházely, druhá část obou kapitol se zabývá jejich průběhem, reakcí izraelské drúzske komunity a odezvou politických představitelů státu Izrael. Autorka popisuje obě zkoumané situace chronologicky a s přihlédnutím k podmínkám a kritériím stanoveným v Lebelově teoretickém konceptu. Zkoumání obou případů je časově ohraničeno. Zatímco první z nich je vymezen obdobím červen 1982 až září 1983, druhý z nich pojednává o dění mezi červencem až listopadem roku 2018.

Autorka této diplomové práce se se specifickou situací izraelských drúzů seznámila během dvouletého pobytu v izraelské Haifě. V průběhu studia na tamní univerzitě se setkala s mnoha příslušníky drúzske komunity. Jelikož izraelští drúzové obývají především severní části země, mnozí z nich studují po absolvování vojenské služby v IDF právě na Haifské univerzitě nacházející se v těsné blízkosti významných drúzske vesnic Isfiya a Daliat Al-Karmel.

Během mnohých neformálních rozhovorů se členy komunity autorka zjistila, že postoje mladých drúzů vůči státu Izrael, potažmo vůči službě v IDF, jsou velice rozdílné. Zatímco někteří z drúzů, se kterými byla autorka v kontaktu, povinnou službu v armádě

odmítli i za cenu pobytu ve vězení a identifikovali se především jako Arabové, jiní se považovali v první řadě za Izraelce, v každodenní komunikaci preferovali hebrejštinu nad svou mateřskou arabštinou a povinný tříletý výcvik v IDF absolvovali, případně po jeho skončení ve službě pro stát pokračovali, a to např. jako příslušníci různých policejních jednotek. Zmíněné rozdíly v rámci jinak velice soudržné komunity autorku inspirovaly k tomu, aby se na téma zaměřila z akademického hlediska.

Motivací k napsání diplomové práce zabývající se izraelskými drúzy právě z pohledu teorie *Strategic Military Refusal* pak bylo přijetí Zákona o národním státu v létě 2018, které vedlo k nečekaně silné reakci izraelské drúzské komunity. Jelikož tomu nebylo poprvé, kdy izraelští drúzové vyjádřili svou nespokojenost prostřednictvím armády, podrobnější výzkum těchto situací si zaslouží větší pozornost.

1. Teorie

1.1 Vymezení klíčových pojmů

Pro potřeby této diplomové práce je nezbytné nejprve definovat několik základních pojmů, které budou v následujících částech textu využívány. Konkrétně se jedná o pojmy identita, etno-náboženská skupina, transnárodní komunita a diaspora.

Zastřešující koncept identita protíná mnohé sociální vědy a lze se setkat s jeho různými definicemi. Stručné vysvětlení tohoto pojmu navrhl Ross Poole (1999: 40), podle kterého získává jedinec identitu tím, že se identifikuje s určitými hodnotami a požadavky, které jsou mu dostupné. Jak ale vysvětluje James D. Fearon (1999: 2), zároveň lze rozlišit mezi identitou osobní a sociální. Osobní identitou se rozumí soubor vlastností, názorů, přání a principů, které jedince, dle jeho mínění, odlišují od ostatních lidí. Tyto aspekty poskytují jedinci základ pro vybudování hrdosti a respektu vůči sobě samému. Osobní identita je tak velice blízká pojmům důstojnost, čest a hrdost.

Sociální identitu jedince můžeme odhalit jeho odpovědí na prostou otázku *kým jsi?* Tou se zařadí do jedné či více sociálních kategorií, jakými jsou národnost, náboženství apod. Sociální kategoriemi se pak rozumí sociální skupiny, které jsou definovány určitými pravidly členství a souborem společných charakteristik svých členů (tamtéž: 11-13). Dle Henriho Tajfela a Johna C. Turnera (2004: 376) je hlavním kritériem členství v sociální skupině to, že se do ní jedinec sám zařazuje, či je jako její člen vnímán ostatními. Identifikace s určitou sociální skupinou poskytuje jedinci pohled na sebe samého a vytváří tím jeho místo ve společnosti. Sociální identita vzniká v momentě, kdy se jedinec stane členem určité sociální kategorie.

V rámci sociální identity je rovněž nutné rozlišit mezi sociální rolí a typem. Zatímco rolí se rozumí opakování určité rutiny (např. výkon zaměstnání) sociální typ je založen na tom, že určitá skupina lidí sdílí charakteristiku, kterou může být např. víra, schopnosti, historické spojitosti (Fearon 1999: 16-17). Za sociální typ tak lze považovat národní, etnickou či náboženskou identitu.

Termín národní identita lze, na základě výše uvedeného vysvětlení sociální identity, zjednodušeně interpretovat jako pocit sounáležitosti, který jedinec cítí s určitým národem. Pod pojmem národ se pak rozumí rozsáhlá politická komunita, která sdílí kolektivní identitu a jejíž členové se domáhají politického sebeurčení. Národní identita

je tedy specifická pro svůj politický rozměr a pro vysoký počet jedinců, kteří se k ní hlásí. Právě vzhledem k vysokému počtu příslušníků národa je národní identita velice abstraktní a lze na ní nahlížet jako na integrující kategorii, která spojuje velké množství jedinců z různorodých skupin (Karolewski, Suszycki 2011: 37-38). Dle Poola (1999: 61-66) existuje v historii mnoho důkazů o tom, že právě národní identita je vnímána jako primární. Jak totiž dokazují mnohé válečné konflikty, kvůli národní identitě lidé mnohdy staví stranou své náboženství i morálku. Přestože se může zdát, že pro vznik národa je nutná především sdílená kultura a jazyk, klíčová je mobilizace, která dodává lidem pocit, že do určitého národa patří. Národní identita má tři aspekty: 1) nevyhnutelnost založená na jazyce, kultuře a politickém uskupení, které jedince obklopují; 2) pocit, že je něco naše (území, historie, kulturní dědictví), který je o to silnější, je-li spojen se strádáním a ztrátami jedinců; 3) existence morálních závazků vůči ostatním členům národa (např. povinnost platit daně, sloužit v armádě), která vede i k zájmu o konání ostatních.

Pojem etnická identita je úzce spojen s termínem etnická příslušnost. Významem pojmu etnická příslušnost jsou dle Willa H. Moorea (2002: 78) kulturní, lingvistické, rasové a náboženské hranice, kterými se určitá skupina odlišuje od ostatních, či je díky nim ostatními odlišována. Etnickou identitu je velice obtížné vymezit. Jak totiž uvádí Jean S. Phinney (1990: 499), každá etnická skupina je jiná a je obtížné stanovit, jaké jsou jejich individuální hranice. Na základě srovnání různých přístupů došel Phinney (1996: 143-145) k závěru, že etnická identita vychází ze závazku a pocitu sounáležitosti s určitou etnickou skupinou, jejího pozitivního hodnocení, zájmu o ní, zapojení se do aktivit a tradic, které jsou s ní spojené. Síla etnické identity se tak mění v závislosti na tom, jak moc se s ní jedinec identifikuje a může být zdrojem jistého zmatku a osobního konfliktu. Dle Harolda Isaacse (1975: 30) je pak sama etnická příslušnost identitou, se kterou se jedinec rodí, což ji činí odlišnou od všech dalších identit, které člověk posléze v životě získává. Na základě poznatků Phinneyho a Isaacse lze konstatovat, že etnická identita je, na rozdíl od etnické příslušnosti, subjektivním pojmem.

Již v předchozím odstavci je nastíněno, že s etnickou identitou úzce souvisí identita náboženská. Ta je, jak již napovídá výše uvedené vymezení Willa H. Moorea, často vnímána i jako jeden z prvků etnické identity. Co se ale týče náboženské identity jako takové, dle Jeffreyho R. Seula (1999: 558-561) spočívá její důležitost v tom, že náboženství jedinci poskytuje stabilitu. Ta je dána tím, že náboženství je víceméně

neměnné a kontinuální. Jeho doktríny, pravidelné rituály i role s ním spojené zůstávají stejné. Vědomí příslušnosti k určitému náboženství definuje vztah jedince k sobě samému, k ostatním lidem, ke světu a k Bohu. Sounáležitost s náboženskou sociální skupinou poskytuje jedinci lásku a dodává mu hrdost. Dochází tak k silnému ovlivňování jak jeho osobní, tak i sociální identity. Seul uvádí, že zatímco díky etnické identitě lidé vědí, do jaké skupiny patří z hlediska svého původu, náboženství jim poskytuje pocit věčnosti, čímž se rozumí zařazení do minulosti, současnosti i budoucnosti. Seul rovněž upozorňuje na myšlenku Marka Juergensmeyera (1994: 34), který předpokládá, že v náboženských konfliktech mohou jedinci ze zneprátelených táborů projevovat vyšší úroveň loajality, nežli ti, kteří proti sobě bojují v konfliktech politických.

S tématy etnické a náboženské identity a jejich nejasného vztahu úzce souvisí pojem etno-náboženská skupina. Pro vysvětlení tohoto pojmu je nejprve nutné vysvětlit, jaké jsou možné konstelace etnické příslušnosti a náboženství. Dle Harolda J. Abramsona (1973 in Karpov et al. 2012: 640) existují čtyři formy jejich vztahu: 1) náboženství jako hlavní zdroj etnické příslušnosti; 2) náboženství jako jeden z více zdrojů etnické příslušnosti; 3) spojení několika etnických příslušností s jednou náboženskou tradicí; 4) náboženství a etnická příslušnost spojené s jednou přehlíženou a jedinečnou tradicí. Právě ve čtvrtém z uvedených případů lze hovořit o etno-náboženských skupinách. Jak totiž uvádí Victoria Arakelova (2010: 2-4), ke vzniku etno-náboženské skupiny dochází v případech, kdy se náboženská identita určitého společenství formuje paralelně s jeho etnickou identitou, která je unikátní a není podřízená větší etnické skupině. Pro etno-náboženské skupiny je charakteristické, že nepřijímají nové proselyty, náboženství praktikují pouze v uzavřených komunitách a jsou endogamní. Za etno-náboženské skupiny považuje Arakelova jezidy, mandejce a drúze.

S tématem této diplomové práce úzce souvisí rovněž pojem transnárodní komunita. Dle Rainera Bauböcka (2000: 15-16) lze při používání tohoto pojmu rozlišit mezi dvěma významy, které může mít: 1) případ, kdy je jedno (většinou nesuverénní) území rozděleno do více teritorií (např. rozdělení Německa na čtyři okupační zóny po druhé světové válce); 2) případ, kdy je komunita rozmístěna na území více států. Většinou se jedná o populace, které sdílejí jazyk, historii a etnickou identitu. Právě druhý uvedený význam pojmu se shoduje s tím, jak s pojmem pracují Davis a Moore (1997: 171-173). Tvrdí, že transnárodní etnické skupiny, pro které lze použít rovněž termín *co-*

ethnics, jsou sice rozdělené státními hranicemi, navzájem k sobě ale chovají přízeň. Ta se projevuje tím, že mezi sebou komunikují, monitorují situaci, ve které se příbuzná skupina nachází a mohou se tak motivovat k určitému jednání.

Nepříliš často využívaný pojem transnárodní komunita je nutné odlišit od termínu diaspora. Ten je často dáván do souvislosti především se židy a Palestinci, ale má obecnou platnost. Jak uvádí William Safran (1991: 83-84), pod pojmem diaspora se rozumí vysídlené komunity, které plní následující kritéria: 1) jsou z originálního centra rozptýleny alespoň do dvou dalších míst; 2) udržují si vizi nebo mýtus o původní vlasti; 3) necítí se zcela přijímány svou hostitelskou zemí; 4) vnímají dávný domov jako místo, kam by se měly navrátit, až nastane vhodný čas; 5) jsou oddané myšlence údržby či obnovy domoviny a 6) definují své vědomí a solidaritu vztahem s domovinou.

1.2 Strategic Military Refusal

Izraelský autor Udi Lebel představil roku 2014 článek s názvem *'Blackmailing the army' – 'Strategic Military Refusal' as policy and doctrine enforcement: the formation of a new security agent*. Prezentoval v něm teoretický koncept, podle kterého se mohou určité skupiny snažit o ovlivnění bezpečnostních politik státu, a to sice prostřednictvím svých členů, kteří slouží v armádě a odmítají naplnění rozkazů zadaných vojenskými veliteli.

Lebelův rámec není určen pro posuzování případů, kdy jedinci odmítají rozkazy kvůli svým individuálním pohnutkám vycházejícím z vlastního svědomí, nýbrž pro ty situace, kdy se vojáci uchýlí k neposlušnosti ve spojení s dalšími lidmi, potažmo komunitami, které se snaží o dosažení vyšších politických cílů. Jedná se o dva velice odlišné jevy, které od sebe roku 1971 v knize *A Theory of Justice* odlišil John Rawls (1990: 323-325). Popsal tzv. odmítnutí svědomím (*conscientious refusal*) a občanské odmítnutí (*civil refusal*). V prvním případě se jedná situaci, kdy jedinec odmítá cokoliv vykonat. Nečiní tak v zájmu dosažení širší spravedlnosti, nýbrž individuálně a s osobní motivací. Nemá za cíl měnit nastavení, které mu nevyhovuje a své odmítnutí tak může činit veřejně i neveřejně, z politických či náboženských důvodů. Může se jednat např. o odmítnutí vykonání piety nebo neochotu sloužit v armádě z důvodu pacifismu.

Druhý typ odmítnutí, tedy odmítnutí občanské, kterému se Rawls i Lebel ve svých konceptech věnují, jako první vymezil Hugo A. Bedau (1961: 661). Definoval jej jako akt, jenž je ilegální, veřejný, nenásilný, vědomý a konaný s cílem zmařit určité zákony, konkrétní politiky či rozhodnutí vlády. Je rovněž nutné uvědomit si, že případný akt odmítnutí je ve své podstatě negativní, nikoli pozitivní (tamtéž: 654). Jedinec, který se k němu uchýlí, totiž jedná pasivně a nevolí aktivní formu protestu, kterou může být porušování zákonů a pravidel prostřednictvím konkrétních činů.

Před podrobnějším vysvětlením Lebelovy teorie *Strategic Military Refusal* je nutné objasnit, čím je prostředí armády specifické a co neuposlechnutí rozkazů v duchu občanského odmítnutí reprezentuje. Dle jednoho z nejvýznamnějších světových sociologů Erwinga Goffmana (1961: 4-6) lze armádu považovat za tzv. totální instituci. Do stejné kategorie spadají i rozmanité typy pečovatelských domů a sanatorií, vězení, koncentrační tábory, internátní školy apod. Přestože Goffman uznává, že tyto instituce se od sebe zcela jistě v určitých aspektech odlišují, lze identifikovat několik rysů, které jsou pro ně společné. V životech jedinců, kteří v nich tráví určitou fází života, dochází v této době k propojení tří oddělených životních sfér, kterými jsou spánek, hra (neboli volný čas) a práce. Toto splynutí probíhá v jednom prostředí a pod dohledem autorit. Každodenní aktivity vykonávají zúčastnění jedinci hromadně a dostává se jim rovného hodnocení. Průběh každého dne je naplánován nadřazeným systémem autorit a elit. Cílem všech aktivit, které jedinci v totálních institucích vykonávají, je naplnění určitého plánu, který napomáhá k dosažení cílů konkrétní totální instituce.

Jedinec, který se členem totální instituce stává, do jejího prostředí nastupuje s jasným konceptem sebe samotného. Tento koncept si vytvořil ve svém běžném sociálním prostředí. Se vstupem do totální instituce ale dochází k jeho izolaci od okolního světa, omezení osobní identity a navozování pocitu uniformity (tamtéž: 14-20). Tím, jak totální instituce potlačuje osobní identitu na úrovni *já*, dochází rovněž k posilování sociální identity *my* spojené s institucí a jejími cíli.

Konkrétní praktiky, prostřednictvím kterých se o posílení sociální identity snaží vojenské instituce, ve svých textech popsali Gerhard Kümmel a Francis Fukuyama. Dle Kümmela (2018: 480) jsou zcela očividným zdrojem kolektivní vojenské identity povinně nošené uniformy. Dále pak systém pravidel, zákonů a norem, jejichž striktní dodržování je vyžadováno. Kümmel rovněž zdůrazňuje roli letitých tradic, které stanovují očekávání s rolí vojáka spojená, jimiž jsou fyzické i psychické standardy.

Fukuyama (2004: 64) uvádí, že ke snižování osobní identity ve prospěch identity sociální v armádě dochází prostřednictvím tradic, ceremonií a kolektivních zážitků. Cílem je emocionální propojení vojáků a utužení jejich vzájemných vazeb, a to sice v zájmu překonání přirozených obav se smrti, které jedinci mají. Z hlediska jedincovy identifikace s armádou a navozením jeho poslušnosti je klíčovým obdobím počátek vojenské služby, kdy probíhá primární fáze socializace vojáků. V tomto období jedinci často pociťují strach a obavy ze sankcí či trestů. Postupem času se ale s armádou, přísnou disciplínou a rozkazy, které jim nadřízení velitelé udělují, ztotožní (Gal 1985: 554).

V průběhu intenzivní socializace do nového prostředí se vojáci postupně vzdalují sociálním prostředím, která pro ně byla doposud důležitá. Armáda se totiž stává, po vzoru rodiny, jejich primárním zdrojem loajality. Právě rodina je skupinou, ke které jedinec cítí nejpevnější vazby. Loajalita vůči rodině je tou nejsilnější, nedůležitější a nejvíce motivující, kterou v životě získáváme. Díky přenesení tak silné vazby do vojenských jednotek se vojáci stávají poslušnými a ochotnými vzdát se vlastních tužeb ve prospěch kolektivních, armádních a vojenských cílů. Tento vztah je mnohdy umocňován i využíváním oslovení, která rodinu evokují, případně větami typu *krev je hustší než voda* (Connor 2010: 281-283). Zatímco z ostatních vojáků se tak v očích jedince sloužícího v armádě stávají pomyslní bratři, velitelé zastávají roli rodičů a na plnění rozkazů lze nahlížet jako na naprosto běžné domácí práce a rodinné povinnosti. Pokud armáda přes uvedená opatření v navozování pocitu sounáležitosti neuspěje a vojáci si vůči ní nevypěstují silnou loajalitu, mohou v nich zvítězit jiné, původní sociální identity. Logickým následkem takové situace jsou dezerte vojáků z armády (Bearman 1991: 340).

Toto riziko se zvyšuje v případě tzv. občanské armády (*citizen-soldier army*). Dle tohoto konceptu, jehož původ se datuje do antického Řecka, existuje spojení mezi občanstvím a službou v armádě. Podle této tradice by občané měli výměnou za práva a svobody plynoucí ze života ve svobodné společnosti mít povinnost tuto společnost chránit před jejími nedemokratickými nepřáteli, a to sice jak ze zahraničního, tak domácího prostředí (Snyder 2003: 186-187). Funguje-li určitá armáda na tomto principu, znamená to, že její vojáci, případně rezervisté, se sestávají z lidu daného státu. Opakem občanské armády je pak armáda složená z profesionálů. V profesionálních armádách jsou vojáci více sociálně izolováni a riziko, že se neztotožní s cíli dané vojenské instituce, se snižuje

(Yagil 2011: 69). Typickým příkladem občanské armády je např. IDF, ve které slouží všichni izraelští občané, kteří dosáhli věku 18 let a nepodléhají výjimkám stanoveným zákony státu Izrael.

V teorii *Strategic Military Refusal* zaujímá právě výše popsaná loajalita vůči armádě důležité místo. Úzce totiž souvisí s Lebelovým pojmem epistemická autorita (*epistemic authority*), který lze zaměnit i za výrazy kognitivní autorita či opinion líder. Epistemickou autoritou se rozumí jedinec, který je pro ostatní zastřešující autoritou. Ti, kdož od něho získávají informace, je vnímají jako skutečné a faktické a přijímají tak způsob, jakým epistemická autorita vnímá realitu. Díky tomu má epistemická autorita na ostatní jedince vliv srovnatelný s vlivem jejich biologických rodičů. Díky tomu disponuje epistemická autorita loajalitou ostatních jedinců. Ne vždy je epistemická autorita zároveň i autoritou administrativní. Ta je určována hierarchií určitého prostředí či organizace. Dojde-li k situaci, kdy jsou hodnoty a informace předávané epistemickou autoritou v rozporu s tím, co od jedince vyžaduje autorita administrativní, nastává konflikt. Ten může administrativní autorita, která je v takovém případě ve slabší pozici (jelikož je to právě ona, která vyžaduje loajalitu, které se jí nedostává), vyřešit třemi možnými způsoby:

- Minimalizace rozdílu ve sdělení, kterému epistemická autorita oponuje.
- Transformace sebe samotné do epistemické autority.
- Vyjednávání s epistemickou autoritou (Lebel 2014: 297-298).

K popsané situaci, kdy jsou v konfliktu epistemická a administrativní autorita, může dojít i v armádě. Zatímco administrativní autoritou se rozumí nadřízení vojáka, epistemickou autoritou jsou osobnosti ze sociálních skupin, se kterými se jedinci v pozici vojáků silně identifikují a ke kterým chovají silnou sounáležitost a loajalitu. Může se jednat např. o náboženské a etnické skupiny. Slovy Michaela Walzera (1970: 3) lze tento stav popsat následovně: „*lidé, kteří se v průběhu historie rozhodli neuposlechnout příkazy, či se jim vzbouřit, tak činili z pozice členů určitých skupin a to nikoli proto, že měli volnost neuposlechnout, ale proto, že to bylo jejich povinností.*“

Dojde-li k situaci, kdy voják odmítne splnění rozkazu s pocitem, že je to jeho povinností, děje se tomu proto, že jako nejsilnější epistemickou autoritu vnímá lídra skupiny, vůči které cítí silnou sociální identitu. Lebel (2014: 301-302) takovou situaci nazývá slovním spojením podmíněná loajalita – voják je armádě loajální, dokud

od administrativní autority neobdrží rozkazy, které jsou v rozporu s tím, jaká očekávání vůči němu má epistemická autorita. Odmítnutí rozkazu pak nelze považovat za spontánní či individuálně motivované, nýbrž za strategické a racionální. Je konané s cílem ovlivnit ta politická rozhodnutí, která by mohla mít negativní vliv na sociální skupinu, kterou epistemická autorita reprezentuje a se kterou se voják odmítající rozkaz identifikuje více, než s armádou. Právě takovou situaci Lebel takovou považuje za vydírání armády (*blackmailing the army*) neboli *Strategic Military Refusal*.

Lebel (2014: 302-304) uvádí, že pro úspěch *Strategic Military Refusal* jsou klíčové podmínky ve dvou různých prostředích, externím a interním.

- Externí – v případě, že je odmítnutí rozkazu zasazeno do širšího myšlenkového rámce, mají ti, kteří se k němu uchýlili (i jejich podporovatelé), možnost stát se legitimní silou ve společnosti a následně mohou přesvědčit establishment o tom, že podobných případů bude přibývat.
- Interní – navození pocitu rodinné atmosféry, sounáležitosti a vzájemné podpory napomůže tomu, že hodnoty, které jsou v rozporu s odmítnutým rozkazem, jsou vnímány jako normativní a spojené s danou sociální identitou. Establishment tak pochopí, že skupina tvořená odpůrci rozkazu a jejich podporovateli může ke stejnému jednání motivovat i další vojáky a uvědomí si, že se nejedná o ojedinelou, nýbrž o strategickou akci.

Dále Lebel uvádí několik konkrétních kritérií, která mohou obě výše uvedené podmínky podpořit a napomoci odpůrcům rozkazu dosáhnout jejich politického cíle:

- Množství vojáků a jejich hodnota – čím je počet vojáků odmítajících rozkaz a jejich strategická důležitost (hodnota) vyšší, tím silnější vyjednávací pozici mohou se svými požadavky získat.
- Zapojení elit – čím více intelektuálů a veřejně známých osobností odmítnutí rozkazu podpoří, tím lepší mají ti, kdož tak učinili, vyjednávací pozici.
- Možnost odchodu – čím dříve si establishment uvědomí, že odpor vůči naplnění rozkazu může vést k násilným protestům, či hromadnému odmítání nábora do armády, tím dříve se pokusí o nalezení řešení situace.

- Institucionalizace organizací – čím více organizací následkem odmítnutí rozkazu vznikne, získá vliv a financování, tím vyšší jsou šance, že zvolená strategie bude mít šanci na úspěch a získání vlivu, a to i v budoucnu.
- Viditelnost ve veřejném diskursu – čím více prostoru získají odpůrci rozkazu a jejich podporovatelé v médiích, tím spíše vznikne morální panika v rámci establishmentu. Pozornost médií má moc vytvořit z kauzy mnohem širší a důležitější fenomén, než jakým ve skutečnosti je.
- Typ armády – čím blíže je konkrétní armáda k modelu občanské armády, tím jsou podmínky k úspěchu *Strategic Military Refusal* výhodnější. Establishment je pak závislý na tom, jestli jsou určité sociální skupiny ochotné v armádě sloužit.
- Image armády – čím více odpůrci rozkazu poškodí apolitický obraz armády, tím spíše tato instituce odpoví na jejich požadavky.

2. Drúzismus a izraelští drúzové

2.1 *Vznik drúzismu a jeho principy*

V letech 909 až 1171 se na území sahajícím od regionu severní Afriky až po Levantu (dnešní Sýrie, Libanon a Izrael) rozkládal Fátimovský chalífát. Jeho oficiálním náboženstvím byl ismá'ílíjský šiítský islám, tehdy považovaný za samostatnou sektu. Jak popisuje Kais M. Firro (2011b: 84-85), který se právě vztahem drúzismu a dalších myšlenkových proudů v jednom ze svých článků zabýval, v době existence Fátimovského chalífátu zažívalo učení isma'líja svůj zlatý věk. Vládcí říše, tzv. chalífové, byli automaticky považováni za imámy s nadpozemskými a mesiášskými schopnostmi. V letech 996 až 1021 byl šestým chalífou-imámem v pořadí Al-Hákim Bi-Amr Alláh.

Dle učení isma'líja se historie skládá z cyklů a fází. Každá z nich může být zahájena prorokem přicházejícím s novým souborem náboženských pravidel (*šari'a*), která uvádí v platnost zakladatel. Všechna náboženská pravidla mají podle učení isma'líja jak zřejmé, tak i skryté významy. Zatímco zřejmými důkazy se rozumí svaté texty, k dosažení skrytých významů a skutečného smyslu náboženství je nutná ezoterická interpretace (tamtéž: 84-85). Právě ezoterický výklad Koránu je hlavním specifikem učení isma'líja, které bylo následkem rozmachu islámu ve druhé polovině prvního tisíciletí silně ovlivněno i neoplatonismem (Firro 1992: 5).

Zcela v souladu s popsaným učením začala určitá skupina isma'líjistů považovat chalífu El-Hákima za ztělesnění *mahdi* – Bohem správně vedeného. Touto skupinou byla komunita, která je dnes známá pod názvem drúzové. Tehdy ale sami sebe nazvali *Ahl al-Tawhid* – lidé, kteří dosáhli poslední fáze znalosti o jednotě Boha (Khouri 2004: 18), či *Muwahhidun* – lidé, kteří věří v jednotu, monoteisté (Makarem 2005: 1). Skupina El-Hakimových obdivovatelů se stala zcela samostatnou, od učení isma'líja oddělenou sektou, čímž došlo k založení nového náboženského proudu – drúzismu.

Přestože to byl chalífa El-Hakim, kdo dne 30. ledna 1017 manifest drúzismu v Káhiře, (tehdejším hlavním městě chalífátu) vyhlásil, za oficiálního zakladatele náboženství je považován Hamza ibn'Ali. Ten společně s několika dalšími spojenci začal okamžitě usilovat o získání nových podporovatelů a vyslal misionáře, aby šířili novou doktrínu po celé Fátimovské říši i daleko za jejími hranicemi (např. až na území dnešní Indie).

Nábor nových proselytů byl úspěšný nejen na území Egypta, ale i v oblasti Arabského poloostrova a dnešní Sýrie, Izraele a Palestiny. Šíření náboženství se ale neobešlo bez mocenských bojů uvnitř komunity samotné. Jeden z misionářů, Nashtakin El-Darzi, začal mezi potencionálními příznivci šířit informaci, že on sám je prorokem, který by měl být obdivován a uctíván. Poté, co se o jeho nečestném konání dozvěděli Hamza ibn'Ali a El-Hákim, nechali El-Darziho popravit a bylo rozhodnuto, že šíření víry bude na jeden rok přerušeno, aby mohla být napravena škoda, kterou napáchal. Mnozí posluchači totiž El-Darzimu uvěřili a začali sami sebe nazývat jeho jménem. Právě tak, víceméně omylem, vznikl název, pod kterým je komunita známá dodnes – drúzové (Natur, Hasson 2001: 24). Jak ale uvádí Fuad I. Khouri (2004: 20), je rovněž možné, že název společenství má svůj původ ve slově *durz* – chytrý, či *turs* – štít. Tyto teorie o názvu skupiny by mohly mít souvislost buď s tím, jakou formou probíhají drúzská náboženská setkání, nebo s přístupem drúzů k boji.

V únoru roku 1021 se El-Hákim vydal na horu El Mukatam a nikdy se nevrátil. Ve svém zmizení dal Hamzovi ibn'Alimu příkaz, aby vedení komunity přenechal dalšímu u lídrů, Bahaa El Dinovi. Záhadné zmizení El-Hákima bylo pro formující se sektu velkým testem. Následující chalífa El-Daher příznivce drúzismu pronásledoval a nutil je k navracení se k jejich původním náboženstvím. Přestože mnozí uposlechli, jiní se své víry nevzdali, a to ani za cenu předstírání, že od drúzismu upustili a konvertovali (Natur, Hasson 2001: 25). Tak vznikl jeden ze známých principů, který drúzům pomohl udržet jejich víru i jednotu po mnohá staletí. Je jím *taqiya* – obrana vlastního náboženství předstíráním sounáležitosti s jiným, a to sice v zájmu zachování doktríny drúzismu. I přes trávající perzekuce drúzové v misionářských výpravách nadále pokračovali.

Pronásledování chalífou bylo důvodem, proč se těžiště víry přesunulo z Káhiry do Sýrie (především do oblasti Halab, která je dnes známa jako Aleppo), jižního Libanonu a severní Palestiny (dnešní sever Izraele). Roku 1036 El-Daher zemřel a novým chalífou se stal El Mustanzer. Následně se tehdejšímu drúzskému náboženskému lídrovi Bahaa El-Dinovi podařilo El Mustanzera přesvědčit o ukončení pronásledování (tamtéž: 25-26). Roku 1044 Bahaa El-Din rozhodl, že drúzská komunita se stane uzavřenou sektou. Misionářské aktivity byly ukončeny a členům komunity bylo přikázáno nehovořit o vlastní víře s cizinci (Abu Izzedin 1984: 1; Natur, Hasson 2001: 26-27). Cílem tohoto rozhodnutí byla ochrana náboženských textů a jejich autenticity. Od té doby jsou

drúzové uzavřenou komunitou, která nepřijímá žádné konvertity, nevykonává náboženské rituály na veřejnosti a uznává jen endogenní sňatky.

Přestože se drúzismus vyvinul z učení isma'líja, byl ovlivněn několika dalšími myšlenkovými proudy. Zásadním rozdílem oproti isma'líja je odmítnutí pěti pilířů islámu a jejich nahrazení sedmi principy o jednotě Boha (*tawhid*). Jak v textu *The Druze Faith* vysvětluje Sami Makarem (2005: 6), ve svém významu jsou si drúzske a muslimské principy podobné, rozdíl spočívá v méně egoistickém přístupu a nahrazení myšlenky pluralismu vírou v jednotu Boha. Dle drúzismu by totiž cílem etiky nemělo být jedincovo podvolení se nadřazené moci, ale spirituální naplnění prostřednictvím etnostného života. Zatímco pět pilířů islámu ukládá muslimům jasné povinnosti, které by měli dodržovat, drúzske principy jsou životními zásadami, ze kterých žádné konkrétní úkoly nevyplývají.

K popsanému odklonu od učení isma'líja došlo pravděpodobně díky vlivu súfismu, duchovního směru islámu. Podle jedné z jeho verzí totiž jedinec nepotřebuje žádné prostředníky k tomu, aby byl schopen přiblížit se Bohu. To totiž záleží jen na nastavení jeho srdce a mysli, nikoli na dodržování pevně daných pravidel a provádění rituálů (Firro 2011b: 90). V drúzismu je tedy praktikování náboženství (kterým se v islámu rozumí pravidelné modlitby, půsty, poskytování dobročinné almužny apod.) soukromou záležitostí každého jedince. Nikdo do něho nemůže být nucen a za nedodržování religiózních pravidel trestán.

Níže uvedené principy drúzismu jsou definovány v Knize moudrosti (*Kutub al-Hikma*), tajném souboru knih, ke kterému mají přístup jen ti členové společenství, kteří se rozhodli stát se religiózními (jedná se o přibližně 10 až 15 % členů drúzske komunity). Tato skupina lidí se schází dvakrát týdně za účelem společného studia svatých textů. Důležitost poznání, kterého může plně dosáhnout jen určitá skupina lidí, má svůj původ v gnosticizmu (Firro 1992: 21). Většina drúzů je sekulární, ke svatým textům nemá přístup a pravidelných setkání se neúčastní.

- Pravdomluvnost – členové drúzske komunity jsou povinni dodržovat sliby, uznávat své vlastní chyby, vyhýbat se pomluvám, udržovat tajemství a snažit se o klidné zvládnání bolesti.
- Ochrana bratrů – pokud se některý ze členů společenství ocitne v nebezpečí následkem obhajování spravedlnosti, ostatní drúzové jsou povinni mu pomoci.

Stejně tak musí drúzové navzájem podporovat svou důstojnost a měli by se vyvarovat toho, že vůči některému ze svých bratrů zaujmou arogantní postoj.

- Zákaz skutků popírajících jednotu Boha – pro příznivce drúzismu platí zákaz stavění posvátných předmětů, které by mohly narušit víru v jednotu Boha. Podle drúzismu je pro člověka náročné představit si Boha v jeho abstraktní formě a ten tak, díky nekonečnému soucitu, který vůči lidem chová, přebírá lidskou podobu. Ve srovnání s judaismem a islámem se jedná o zásadní rozdíl.
- Odpoutání se od démonů a zlých skutků – za démonické jsou považovány jakékoli činy, které odporují dobrým skutkům v oblasti víry a morálky. Každý dobrý skutek a projev lásky či pohostinnosti drží ďábla stranou.
- Víra v jedinečnost Boha – za Boží vtělení je považován El-Hakim. Jedná se o koncept zjevení (*kashf*), které je v přímém protikladu s islámským konceptem monoteismu. Drúzové trvají na tom, že jen oni jsou hodni termínu *Muwahhidun* (monoteisté), jelikož jen oni jsou schopni rozpoznat Boha v jeho viditelné formě.
- Přijetí skutků Božích – činy Boha by měly být přijaty submisivně, a to včetně nešťastných událostí. Rozhodnutí Boží jsou pro člověka mnohdy nepochopitelná, ale pokud je přijme, je odměněn. Drúzové tedy netruchlí za své mrtvé.
- Odevzdání se Božím nařízením – koncept fatalismu, podle kterého je osud lidských bytostí předurčen Bohem. Po smrti nastává reinkarnace. Lidské ostatky tedy nejsou podstatné, což vede k zanedbanosti drúzských hřbitovů (Nissim 2009: 7-8; Makarem 2005: 6; Khouri 2004: 4-8).

Zmíněná víra v reinkarnaci je v drúzské společnosti dodnes hluboce zakořeněna.¹ Fuad I. Khouri (2004: 101) v knize *Being a Druze* uvádí několik příkladů lidí (včetně malých dětí), kteří vyprávěli podrobnosti o svých minulých životech, byli schopni hovořit jazyky, které slyšeli poprvé v životě apod. Dle drúzismu jsou duše věčné a všechny vznikly v jeden moment. Poté, co drúz zemře, jeho duše okamžitě vstupuje do těla na svět právě přicházejícího drúzského novorozence. Drúzové nevědí, jaký osud čeká jejich duši po jejich úmrtí, což je vede k přesvědčení, že lidé jsou si rovni bez ohledu

¹ O tom, že drúzové dodnes věří, že jejich duše putují po smrti do jiných těl, se ostatně přesvědčila sama autorka této práce, která s nimi na toto téma vedla několik neformálních rozhovorů.

na pohlaví, socioekonomický status apod. Reinkarnace je vnímána jako nástroj spravedlnosti, který drúze vede ke vzájemné solidaritě a respektu i vůči těm členům společenství, kteří jim nejsou blízcí a které neznají. Asher Kaufman (2016: 641) uvádí, že má-li drúz sen vycházející ze zážitků, které jeho duše získala v průběhu minulého života v jiné drúzké rodině, tuto rodinu okamžitě kontaktuje a vydává se ji navštívit. Právě reinkarnace je tedy jednou z příčin silných vazeb, které jsou pro drúzkou komunitu charakteristické.

Zmíněná rovnost má vliv i na rodinné vztahy. Na rozdíl od muslimů uznávají drúzové striktní monogamii. Rozvod je povolen a je možné uzavřít druhé manželství. Způsob, jakým jsou oslavovány rodinné záležitosti, jako např. svatby, je však velice podobný muslimské tradici. To lze přičíst tomu, že drúzká komunita se vyvíjela jako součást arabského světa, který je jako celek velice ovlivněn právě islámem.

Jak v knize *The Druzes in Israel: A Political Study* uvádí přední izraelský odborník na drúzismus Gabriel Ben-Dor (1979: 44-45), organizace geopoliticky roztříštěné drúzké komunity je pevná díky víře, která je pro její členy tajemným zdrojem ohromné síly. Za důkaz silného dopadu náboženské doktríny na politické chování drúzů považuje Ben-Dor historii komunity, která musela v minulosti opatrně dodržovat *balance of power*, aby zajistila své přežití na Blízkém východě.

Z výše uvedených poznatků vyplývá, že sociálním tmelem drúzké společnosti je od dob jejího vzniku právě náboženství, především pak víra v princip reinkarnace.

2.2 Drúzové jako transnárodní komunita

Největší komunity drúzů žijí v Sýrii, Libanonu a Izraeli. Již od dob, kdy se drúzové na území těchto dnešních státních útvarů usadili, obývají ta samá místa. Jedná se o vesnice nacházející se na vrcholcích hor. Strategicky výhodná poloha těžko dostupných sídel drúzům v minulosti umožňovala nejen efektivní ochranu před nepřáteli, ale i klid na praktikování náboženství (Atashe 1995: 9). Tyto vesnice, ve kterých se mnohdy nacházejí svatyně zasvěcené osobnostem, které drúzové uznávají jako proroky, mají pro komunitu zcela zásadní význam. Půda totiž není vnímána jen jako obchodní komodita, ale rovněž jako nástroj k přežití, což má souvislost s tím, že drúzové bývali vždy zemědělsky orientovanou a soběstačnou komunitou. Slovy

Khouriho lze vztah drúzů k půdě popsat následovně: „*K ochraně cti je nutná půda a k ochraně půdy je nutné náboženství*“ (Khouri 2004: 6). Každý drúz by tak měl vlastnit pozemek a postavit na něm dům, aby zajistil fyzické i duchovní přežití sebe samého a svých potomků (Atashe 1995: 10). Drúzové nemají nacionalistické tendence a státy, jejichž občany jsou, vnímají jako organizované mechanismy, které jim umožňují v klidu žít a fungovat ve formě menšiny. Jsou tedy loajální jak vůči státům, ve kterých žijí, tak i své vlastní půdě (tamtéž: 164-166).

Nejpočetnější skupina drúzů žije v Sýrii. Vzhledem k probíhajícím konfliktům na jejím území je obtížné definovat, jak početná je v současné době celková populace tohoto státu. Dle odhadů Světové banky žilo roku 2017 v Sýrii téměř 18 269 868 lidí (The World Bank). Nezisková organizace Minority Rights Group International uvádí, že drúzové tvoří 3 až 4 % z celkové populace Sýrie a jsou tak třetí největší náboženskou skupinou v zemi. Mělo by se tak jednat o 548 096 až 730 795 jedinců (Minority Rights Group International 19. 6. 2015b). Syrští drúzové obývají především oblast Jabal Al-Druze (v překladu Drúzská hora) v jižní části země.

V posledních letech se syrská drúzská komunita potýká především s problémy spojenými s občanskou válkou, která v zemi probíhá od roku 2011. Přestože na počátku občanské války poskytovala většina syrských drúzů tichou podporu režimu Bashara al-Assada, komunita se odmítla zapojit do násilných bojů i do armády a soustředila se především na obranu území, které obývá (Bar'el 6. 7. 2018). Navzdory deklarované neutralitě se syrští drúzové stali několikrát terčem útoků Islámského státu. Ten se je pokoušel přimět ke konvertování k islámu (al-Assil, Slim 13. 7. 2015). Suvajda, největší drúzské město v Sýrii, bylo několikrát vystaveno útokům ze strany této teroristické organizace. K největšímu z nich došlo v červenci 2018, kdy bylo město zasaženo koordinovanými útoky sebevražedných atentádníků, kteří připravili o život více než 200 lidí (Al-Khalidi 27. 7. 2018). Syrská drúzská komunita je tradičně vedena několika zástupci tamních nejvýznamnějších rodin (Gambill 11. 3. 2013). Jedná se ale o náboženské, nikoli politické lídry a komunitě tak chybí jednotné vedení (al-Assil, Slim 13. 7. 2015).

Celková populace Libanonu v roce 2017 byla Světovou bankou vyčíslena na 6 082 357 lidí (The World Bank). Dle reportu náboženské svobody vypracovaného roku 2012 společností Statistics Lebanon ve spolupráci s Ministerstvem zahraničí Spojených států amerických zastávají drúzové 5,6 % z celkového libanonského obyvatelstva, což

je na 340 611 lidí (U. S. Department of State 2013). Dle Minority Rights Group International ale dosahuje populace libanonských drúzů pouze počtu okolo 234 000 jedinců (Minority Rights Group International 19. 6. 2015a). Libanonští drúzové obývají území na jih a východ od Bejrútu ve střední části země. Další drúzske vesnice se nacházejí v jihovýchodní části Libanonu, ve výběžku v blízkosti státních hranic se Sýrií a Izraelem. Libanonští drúzové jsou ve srovnání s ostatními velkými komunitami považováni za nejvíce liberální skupinu. Jak uvádí Dana Nissim (2009: 8), určitou dobu zastávala roli náboženského lídra libanonských drúzů žena. Tamní komunita je rovněž benevolentní z hlediska endogamity manželských svazků.

V současné době stojí v čele libanonské drúzske komunity Walid Jumblatt, lídr politické strany Progresivní socialistická strana (dále jen PSS). Jumblatt se do této pozice dostal po smrti svého otce Kamala, který byl zároveň vnímán jako mluvčí širší komunity libanonských muslimů (AbuKhalil 1985: 31).² Walid Jumblatt je napříč největšími drúzske komunitami nejvýraznější osobností a často se veřejně vyjadřuje nejen k politickému dění v Libanonu, ale i v Sýrii a Izraeli.

Dle sčítání obyvatel, které v Izraeli proběhlo v září roku 2018 při příležitosti oslav nového roku *Rosh HaShana*, žije v tomto státě na 8 907 000 lidí (Central Bureau of Statistics 2018). Roku 2016 měl Izrael na 139 331 drúzske obyvatel, což znamená, že v celkové populaci státu zastávají necelá 2 % (Central Bureau of Statistics 2016). Izraelští drúzové obývají severní část země, především oblasti Karmel, Horní a Dolní Galilea. Zatímco některé vesnice v těchto regionech drúzové sdílí s arabskými křesťany a muslimy, jiné jsou jen drúzske. Největší z nich je Daliat Al-Karmel v těsné blízkosti města Haifa. Početná je rovněž komunita drúzů obývajících Golanské výšiny. Jedná se o území, které Izrael ovládá od roku 1967, kdy Golanské výšiny v průběhu Šestidenní války obsadil a připravil o ně Sýrii. Tamní drúzové fixování na své pozemky se tak ze dne na den stali obyvateli jiného státu.³ Centrem tzv. golanských drúzů je vesnice Majdal Shams nacházející se v těsné blízkosti státních hranic se Sýrií a Libanonem.

Vzhledem k nízkému počtu členů izraelské drúzske komunity sehrávají její duchovní lídři rovněž důležitou politickou roli (Parsons 2000: 12). Duchovním lídrem a zároveň hlavní tváří izraelské drúzske komunity je v současné době Sheikh Mowafaq

² Více viz kapitola Invaze Izraele do Libanonu.

³ Více viz kapitola Utváření vztahů se státem.

Tarif. V této roli vystřídal svého otce Amina Tarifa. Stálý a výrazný politický lídr izraelské drúzske komunity chybí.

Ve volbách roku 1951 tomu bylo poprvé, kdy se zástupci izraelské drúzske komunity stali členy Knesetu. Od té doby získávají mandáty v izraelském parlamentním shromáždění pravidelně. Většinou se jedná o jednoho až čtyři zvolené drúzske zástupce. Komunita nemá vlastní politickou stranu a zájemci o mandát v Knesetu tak kandidují prostřednictvím rozmanitých politických hnutí (Swayd 2015: 152-153). Ve dvacátém Knesetu sestaveném v březnu 2018 působí celkem čtyři drúzové. Jedním z nich je Ayoob Kara, člen politické strany Likud a od května 2017 rovněž ministr komunikací ve vládním kabinetu premiéra Benjamina Netanyahua. Historicky je Kara teprve druhým drúzem, který v Izraeli zastává ministerskou funkci. Kromě Kary jsou drúzske členy dvacátého Knesetu i Hamad Amar z koaliční strany Yisrael Beiteinu, Akram Hasson z koaliční strany Kulanu a Saleh Sa'ad z opoziční aliance Zionist Union.

Je nutné zmínit, že izraelští drúzové, jakožto občané státu Izrael a držitelé jím vydaných cestovních dokladů, nemají dovoleno cestovat do zemí, které zákon o prevenci infiltrace z roku 1954 definoval jako nepřátelské. Každý, kdo by se pokusil překročit hranice mezi Izraelem a v tomto zákonu vyjmenovanými státy, riskuje trest a pokutu (UNHCR 1954). Izraelští drúzové plánující z náboženských důvodů cestu do Libanonu či Sýrie tak potřebují získat speciální povolení od Ministerstva vnitra státu Izrael. Následkem uzavřených hranic jsou izraelští drúzové odříznuti od zbytku komunity i od hlavních center drúzskeho náboženství. S tím souvisí i nemožnost vykonávat cesty a návštěvy spojené s reinkarnací (Kaufman 2016: 641).

Méně početné drúzske komunity žijí v Jordánsku, Austrálii, Brazílii, Velké Británii, Kanadě, Spojených státech amerických apod. Drúzové v diaspoře zůstávají v rámci své komunity velice soudržní, a to i přesto, že jejich emigrace probíhala již od poloviny 19. století (Khoury 2004: 86). Mnohé z těchto komunit rovněž založily organizace jako např. American Druze Society, American Druze Foundation, British Druze Society, La Druzo Brazilieiri (Swayd 2009: xxxiii-xxxiv). Uvedené organizace se zaměřují zejména na udržení drúzske kultury a identity, vzdělávání a charitu.

Stejně jako další náboženské směry mají rovněž drúzové společné symboly. Typická drúzska hvězda a vlajka se sestávají z pěti barev. Každá z nich reprezentuje jednu z drúzských ctností.⁴

2.3 *Izraelští drúzové*

2.3.1 Utváření vztahů se státem Izrael

K rozvoji vztahů mezi drúzkou a židovskou komunitou začalo docházet již před založením státu Izrael, a to sice v době, kdy se na jeho dnešním území rozkládal útvar známý jako Britský mandát Palestina. Ten vznikl poté, co se rozpadla Osmanská říše a Blízký východ byl rozdělen mezi koloniální mocnosti Francii a Velkou Británií.

V rámci Osmanské říše byli drúzové chudou a zemědělsky orientovanou komunitou. Zcela dobrovolně žili ve svých izolovaných vesnicích vzdálených od městských oblastí a rozhodování o politice nechávali na muslimech, kterým byli zcela podřízeni (Aboultaif 2015: 535). O tehdejší marginalitě drúzů svědčí i čísla udávající počet obyvatel krátce po vzniku Britského mandátu Palestina. Roku 1921 na jeho území žilo okolo 700 000 lidí (UNISPAL 1921). Drúzska populace se v té době sestávala z přibližně 7 000 jedinců (Parsons 2000: 17). Zatímco drúzske komunity v okolních státech měly díky dědičnému principu silné politické představitele, palestinským drúzům lídr chyběl a každá z drúzských vesnic byla vedena místními klany (Halabi Y. 2018: 13). Vzhledem k nízkému počtu členů komunity i její izolovanosti považovali palestinští drúzové za své lídry především drúzske elity v Sýrii a Libanonu (Parsons 2000: 18).

S vyhlášením Balfourovy deklarace roku 1917 a se stoupajícím počtem židovských imigrantů začalo v Britském mandátu Palestina narůstat politické napětí a množství konfliktů mezi arabským obyvatelstvem a jišuvem. Drúzové se pokoušeli o zachování neutrality, ale jejich snaha se postupně stávala obtížnou.

Vzhledem k dosavadní dobrovolné izolaci drúzů se arabské obyvatelstvo rozhodlo nepřizvat je do nově založené Nejvyšší muslimské rady, která vznikla jako protiváha organizací židovských a měla za cíl sdružení palestinské arabské populace (Aboultaif

⁴ Červená – odvaha a kuráž, žlutá – znalost a osvěta, zelená – vztah k půdě a přírodě, bílá – mírumilovnost, modrá – tolerance, bratrství a schopnost odpouštět (Atashe 1995: 3).

2015: 535). Židé, kteří s ostrakizovanými drúzy navázali kontakt prostřednictvím zemědělské činnosti na severu země, se rozhodli věnovat této opomíjené komunitě pozornost. Palestiňští drúzové, tou dobou upínající většinu pozornosti na své syrské bratry zapojené do revolty proti Francouzskému mandátu, nebyli v otázce užší spolupráce s jišuvem jednotní (Atashe 1995: 27-30). Otázka dalšího směřování palestinské drúzske komunity rovněž souvisela s vnitřními boji největších klanů o to, kdo bude v jejím čele stát.

Představitelé Židovské výkonné rady, ze které se později stala Židovská agentura, měli o spolupráci s drúzy velký zájem. Doufali, že tato transnárodní komunita by mohla být nápomocnou v dosažení stabilizace situace v oblasti a poskytnout židům přístup k dalším arabským skupinám. Začali tak vesnice drúzů navštěvovat a jednat s tamními lidry. Ti drúzové, kteří si byli dobře vědomi ekonomického a politického potenciálu židů, předpokládali, že udržení dobrého vztahu s jišuvem může vést k získání mnoha výhod. Výměnou za humanitární, vojenskou a finanční pomoc přesvědčili své syrské a libanonské drúzske bratry, aby se zdržovali útoků na židovské osady (tamtéž: 27-32).

Ve druhé polovině třicátých let propuklo v Britském mandátu Palestina arabské povstání. Následkem útoků arabských gangů, které se drúze snažili vydíráním a násilím přimět k zapojení se do hnutí arabského odporu, se drúzští lídři rozhodli, že nemají jinou alternativu než požádat o ochranu britskou mandátní správu, opustit dosavadní přístup *žij a nech žít* a ve své neutralitě zvýhodnit židy (tamtéž: 36-45). Tou dobou neměli drúzové ponětí o tom, že židovští představitelé připravující se na možný vznik židovského státu za jejich zády jednájí o přesunu celé komunity do Sýrie. Zástupci židů o tomto plánu jednali s významnou drúzske autoritou, lídrem syrské drúzske komunity Sultanem Al-Atrashim, který byl možnosti spojení dvou komunit nakloněn. K uskutečnění plánu o přesunu drúzů a vykoupení jejich půdy nakonec nedošlo z důvodů vypuknutí druhé světové války (Gelber 2006: 361-365). Židovské organizace se v následujících několika letech soustředily především na záchranu evropského židovstva a veškeré finanční prostředky, které mohly směřovat na nákup drúzske půdy, byly využity jiným způsobem. Poté, co byl nacismus v Evropě poražen, napětí v Britském mandátu Palestina opět vzrostlo a budoucí vývoj situace byl naprosto nevyzpytatelný. Drúzové, jejichž populace v mandátu tehdy dosahovala počtu 17 000 jedinců, si tak definitivně museli vybrat, zdali podpoří židy, či zda se společně s muslimy a křesťany přidají na stranu arabského nacionalismu.

Drúzové se snažili nadále deklarovat svou neutralitu. Vzhledem k nejasnému výsledku války a absenci jasné hierarchie v rámci skupiny byla ale jakákoli koordinace komunity nemožná (Halabi Y. 2018: 16; Parsons 2000: 53-54). Různé skupiny drúzů tak rozmanitými způsoby pomáhali jedné, či druhé ze zneprátelených stran. Zatímco někteří palestínští drúzové se uchýlili k útokům na židovské konvoje (Parsons 2000: 62), jiní dodávali informace obranné židovské organizaci Hagana (Aboultaif 2015: 536; Atashe 1995: 97).

V březnu 1948 dorazila do Britského mandátu Palestina skupina syrských a libanonských drúzů, kteří se pod vedením Shakiba Wahhaba pověřeného Sultanem Al-Atrashim rozhodli podpořit arabskou populaci v jejím boji proti židům. V polovině dubna 1948 se tato skupina střetla s bojovníky Hagany nedaleko kibucu Ramat Yohanan a byla poražena. Ti drúzští přeživší, kteří se okamžitě nenavrátili do svých domovin, zůstali v Britském mandátu Palestina, kde s nimi začali jednat židovské tajné služby (Firro 1999: 44-50).

Dne 14. května 1948 došlo k vyhlášení existence státu Izrael. V ten samý den vpadla na jeho území vojska sedmi arabských zemí, čímž byla zahájena první arabsko-izraelská válka známá rovněž pod názvem Válka za nezávislost. Ilegální obranná židovská organizace Hagana se přeměnila v IDF, která se stala oficiální armádou nově vzniklého státu Izrael.

Jen o několik týdnů později, v létě 1948, vznikla v IDF nová vojenská jednotka složená ze dvou čet. Zatímco jedna z nich byla tvořena drúzskými dobrovolníky z vesnic Isifiya a Daliat Al-Karmel, v druhé, více profesionální četě, sloužili drúzští přeživší bitvy u Ramat Yohanan, které židovští vyjednávači přesvědčili ke spolupráci (Parsons 2000: 103). Jednalo se o nápad Moshe Dayana, pozdějšího náčelníka generálního štábu IDF a ministra obrany (Firro 1999: 50). Izraeli se tak, jen několik týdnů po jeho vzniku, povedl manévr, který měl zásadní politický význam a znamenal rovněž definitivní konec dlouho deklarované drúzske neutrality. Drúzska jednotka se časem přeměnila v Jednotku menšin, ze které se postupem času stal Prapor meč určený pro nežidovské vojáky IDF.

Účast drúzů v armádě ale nebyla jen ku prospěchu židů. Jak uvádí Atashe (1995: 101), drúzové měli hned čtyři motivace do IDF vstoupit. Ochrana státu pro ně znamenala zároveň ochranu vlastní půdy. Služba v armádě jim přinášela uznání ze strany

politických představitelů a mohly z ní pramenit výhody pro celou izraelskou drúzskou komunitu. Role vojáka spojená s nošením uniformy znamenala prestiž a pro chudé, nepříliš vzdělané drúze byla zdrojem pevného finančního příjmu.

Výměnou za ochotu podílet se na ochraně státu vznesli drúzové několik požadavků týkajících se zlepšení vzdělávání, dodávek vody, elektřiny i potravin a nedostatečné infrastruktury v okolí jejich vesnic (Parsons 2000: 108). Roku 1956 bylo rozhodnuto, že tříletá služba v IDF bude povinnou pro všechny drúzské muže, kteří dosáhli osmnáctého roku života. Důvodem pro individuální odpuštění této povinnosti mohou být náboženské důvody.⁵ Drúzské ženy jsou, na rozdíl od žen židovských, povinné vojenské služby zproštěny. Roku 1958 se služba v IDF stala povinností rovněž pro izraelskou komunitu Čerkesů.⁶

Je nutné zmínit, že dva přední izraelští politologové zaměřeni ve svém výzkumu právě na izraelskou komunitu drúzů, Kais M. Firro a Gabriel Ben-Dor, se ve svých názorech na to, jak k rozhodnutí o povinné službě drúzů v armádě došlo, rozcházejí. Firro (2011a: 62) uvádí, že se jednalo o iniciativu izraelských politiků. Poté, co oznámili svůj úmysl povolát drúzské mladíky do Jednotky menšin, představitelé drúzské komunity zaslali několik protestních dopisů politickým špičkám i velitelům IDF. Dle Gabriela Ben-Dora (1979: 131-133) drúzové o vlastní službu v armádě sami požádali v momentě, kdy si uvědomili, že Izrael nemá dostatek vojáků. Uvádí rovněž, že jeho zdroje z drúzské komunity mu poskytly rozdílné informace o tom, zdali se jednalo o iniciativu mladé drúzské generace, či autorit komunity. Ben-Dor rovněž upozornil na to, že vojenská služba drúzů, kteří často slouží v pozicích spojených s obranou státních hranic, je pro Izrael bezpečnostním rizikem, a to sice kvůli jejich spojení s Araby a vazbám v sousedních, nepřátelských zemích. Faktem zůstává, že od roku 1956 až dodnes drúzové v armádě povinně slouží. Od momentu zavedení povinné služby drúzů v IDF tak lze hovořit o drúzsko-židovském krevním paktu.

Nedlouho po zavedení povinné vojenské služby čekaly izraelské drúze další dvě novinky týkající se institucionalizace komunity v rámci státu. Roku 1957 byli izraelští drúzové uznáni jako nábožensky nezávislá komunita, následkem čehož mohlo roku 1963 vzniknout i nezávislé drúzské soudnictví (Atashe 1995: 111; Firro 1999: 167).

⁵ Více viz kapitola Služba v armádě.

⁶ Izraelská komunita Čerkesů je tvořena 4 500 jedinci. Jedná se o sunnitské muslimy, kteří jsou původem z Kavkazu a nejsou arabského etnika (Merza 2012: 1-3).

Do té doby rozhodovaly o drúzských záležitostech instituce muslimské (Firro 2001: 45). V čele komunity tak nově stála Drúzska náboženská rada složená ze tří předsedů. O sporech začaly rozhodovat drúzske soudy první instance a odvolací soud složený právě ze členů Drúzske náboženské rady. Jedním z předsedů Rady byl i duchovní lídr Amin Tarif, který opatření zavedená státem Izrael vůči drúzske komunitě v průběhu 50. a 60. let podporoval a stal se neformálně politickým lídrem izraelských drúzů (Frisch 1997: 583-584). V této době došlo ještě k jedné podstatné změně, a to sice v občanských průkazech, jejichž izraelská obdoba nese název *teudat zehut*. V kolonce informující o národnosti začaly v případě drúzů izraelské úřady uvádět *drúz* namísto dosavadního *Arab*.⁷

Navzdory uvedeným změnám se v 60. letech začala mezi izraelskými drúzy šířit nespokojenost a mladí drúzští muži, kteří měli problémy najít práci, začali být přitahováni arabským nacionalismem (Atashe 1995: 117). V zimě roku 1964 vypukla v drúzske vesnicích epidemie zarděnek, jejímž následkem zemřelo mnoho drúzske dětí. Drúzska komunita z neštěstí vinila vládu, která tak byla nucena zaměřit se na rozvoj těžko dostupných drúzske vesnic, z nichž mnohé postrádaly dopravní infrastrukturu a tím pádem i dostupnou lékařskou péči. Ukázalo se, že některé z nich neměly ani přívod vody a elektřiny (Firro 1999: 181). Následkem četné kritiky i obav z radikalismu se vláda rozhodla ulehčit mladým členům drúzske komunity přístup k zaměstnání, a to především v oblasti školství a bezpečnosti. Z mnoha drúzů se stali státní zaměstnanci. Jako takoví se nemohli vyjadřovat k politickému dění a stali se existenčně závislími na vládě (Atashe 1995: 117-121). Nespokojenost izraelských drúzů ale trvala dál a odrazila se i na volebních výsledcích. V letech 1969 a 1974 narůstala drúzska podpora pro-arabské komunistické straně Rakah (Atashe 1995: 125; Firro 1999: 197).

Jako možné příčiny příklonu drúzů k arabismu uvádí Atashe nenaplněné sliby ze strany izraelské vlády a pokusy médií svalit na drúzske vojáky vinu za násilné konflikty mezi IDF a arabskými obyvateli území, která Izraeli připadla v Šestidenní válce. Ke zmírnění napětí nepřispěl ani výrok člena vlády Eзера Weizmana, který roku 1970 na veřejnosti pronesl, že „řešením je zbavit se arabských menšin přesunem muslimů do Jordánska, křesťanů do Libanonu a drúzů do Sýrie.“ To drúze rozohnilo a političtí představitelé Izraele si uvědomili, že jejich nespokojenost by se mohla rozšířit do dalších komunit.

⁷ Toto opatření bylo zrušeno roku 2005 (Merza 2012: 4).

Několik drúzů tak získalo poprvé v historii státu prominentní posty v armádě, politice a diplomacii (Atashe 1995: 124-127).

Přesto roku 1972 vznikla Komise drúzske iniciativy, dodnes fungující organizace prosazující rovnost všech Izraelců, právo drúzů identifikovat se jako Arabové a podporující drúzske jedince odmítající službu v IDF (Frisch 1997: 586; Atashe 1995: 132). Tato Komise, která v prvních letech své existence blízce spolupracovala s Rakah, začala rovněž vydávat dva časopisy a dařilo se jí informovat i mobilizovat drúzske společnost (Firro 1999: 205-206). V této době došlo např. k medializaci případu dvou drúzske bratrů, kteří odmítli přijmout občanské průkazy *teudat zehut*, pokud v nich nebude uvedeno, že je jejich národnost arabská (Atashe 1995: 130-131).

Ve snaze zabránit další radikalizaci komunity, a to sice především její mladší generace, došlo roku 1976 k oddělení arabského a drúzske školního systému a ke vzniku škol určených jen pro žáky z drúzske komunity, ve kterých učili výhradně drúzští učitelé. Součástí vzdělávacích osnov se stala jak výuka témat týkajících se drúzismu, tak vztahů drúzske komunity se státem Izrael (Halabi R. 2018: 3).

Již zmíněná Šestidenní válka proběhla v červnu 1967. Jejím výsledkem bylo vítězství Izraele nad koalicí arabske států a získání území Sinajského poloostrova, Západního břehu Jordánu, Východního Jeruzaléma a Golanských výšin. Právě poslední uvedená oblast, která původně náležela Sýrii, byla domovem početné drúzske komunity. Ti syrští drúzové, kteří nestačili uprchnout či odmítli opustit své pozemky a nemovitosti, vůči kterým mají drúzové tradičně silné vazby, se stali obyvateli Izraele.

Až do roku 1979 žilo na 13 000 golanských drúzů na území, které bylo formálně okupované a podléhalo vojenské správě (Kennedy 1984: 50). Po Jomkupirské válce roku 1973 byla mezi Golanskými výšinami a Sýrií postavena zeď, která golanským a syrským drúzům znemožnila jakýkoli osobní, byť ilegální kontakt (Mara'i, Halabi U. 1992: 81). Poté, co se Sýrie roku 1979 nezúčastnila mírových dohod v Camp David, izraelští politici dospěli k názoru, že namísto formální anexe se na Golanských výšinách pokusí využít procesu asimilace (Kennedy 1984: 51). Stát tak nabídl golanským drúzům občanství a vystavení izraelske občanských průkazů (Atashe 1995: 135). Ti, kteří se nabídku rozhodli akceptovat, získali ve vztahu ke státu okamžité výhody, jako např. nižší zdanění, navýšení kvót na využitou vodu a možnost rychlejšího získání stavebního povolení (Mara'i, Halabi U. 1992: 82). Ostatní golanští drúzové, kteří se identifikovali

jako Syřané (a i v otázce izraelsko-palestinského konfliktu stáli na straně Palestinců), tyto jedince vnímali jako zrádce (Kennedy 1984: 52). Rozhodli se tedy, že z komunity vyloučí každého, kdo izraelské občanství akceptuje. Ti golanští drúzové, kteří jej mezitím přijali, se ho okamžitě zřekli (Mara'i, Halabi U. 1992: 83). Izraelská vládní koalice formovaná pravicovou stranou Likud mezitím rozhodla o formální anexi Golanských výšin. Součástí Izraele se toto území oficiálně stalo dne 14. prosince 1981. Rozhodnutí vlády nedalo golanským drúzům na vybranou, zdali o izraelské občanství stojí, či nikoli.

V reakci na anexi zahájili golanští drúzové protesty, vypracovali petici určenou pro izraelskou vládu a memorandum pro generálního tajemníka Organizace spojených národů (dále jen OSN). Po několika měsících probíhajících demonstracích uvrhl Izrael lídry golanských drúzských komunit na šest měsíců do administrativní detence. Vzápětí vyhlásili golanští drúzové generální stávkou, která trvala celých pět měsíců. V reakci na to zahájila izraelská vláda blokádu Golanských výšin, která znamenala, že tamní obyvatelé byli pod neustálým dohledem vojáků. Území nesměl nikdo opustit, byly zastaveny dodávky jídla, léků, vody i elektřiny (tamtéž: 83). Blokáda trvala sedm týdnů. V napjaté situaci se za golanskou drúzskou komunitu postavili drúzové izraelští. Přestože s nimi nesdíleli identifikaci vůči Sýrii, rozhodli se jim pomoci v souladu se zakořeněným principem ochrany bratrů.

Tato podpora měla několik podob. Izraelští drúzové se uchýlili k demonstracím. Jejich lídři v čele s Aminem Tarifem fungovali jako mediátoři situace a varovali, že se napětí může přelít i do jejich komunity (Atashe 1995: 139). V této situaci hrála velice důležitou roli skutečnost, že izraelští drúzové sloužili v IDF. Následně tak došlo ke zrušení každoroční vojenské přehlídky konané v drúzských vesnicích na hoře Karmel, na jejímž úpatí se rozléhá město Haifa. Drúzští vojáci v souvislosti s touto akcí totiž plánovali několik bojkotů, prostřednictvím kterých chtěli vyjádřit svou solidaritu s golanskými drúzy. V kritických momentech izraelští drúzové rovněž zvažovali, že se s žádostí o pomoc obrátí na libanonskou drúzskou komunitu (Kennedy 1984: 58).

Tyto činy byly pro izraelské politické představitele jasnou známkou toho, že loajalita, kterou izraelští drúzové chovají vůči státu, není samozřejmá. Bylo tomu poprvé v historii Izraele, kdy se drúzsko-židovské přátelství založené na službě drúzů v armádě ocitlo v ohrožení. Izraelští drúzové se rozhodli pomoci golanské drúzské komunitě i přesto, že tím mohli ohrozit vlastní pozici v rámci státu. Byla to právě blízkost

s oběma stranami sporu, co izraelským drúzům umožnilo figurovat v roli mediátorů, a služba v armádě, co jim umožnilo vyvolat obavy izraelských elit z dalšího vyhrocení situace.

V březnu 1982 vydal armádní velitel pověřený správou severní části země prohlášení, že držení občanského průkazu *teudat zehut* bude pro golanské drúze povinností. Nikoli však služba v armádě a přijetí izraelského občanství. Poté, co toto řešení golanští drúzové odmítli, na 14 000 vojáků IDF začalo vstupovat do jejich domovů, zabavovat jejich staré občanské průkazy vydané vojenskou správou Golanských výšin a distribuovat nové. Bylo zatčeno na 150 lidí. Dne 5. dubna se IDF stáhla a brzy poté skončila i generální stávka golanských drúzů (Mara'i, Halabi U. 1992: 85). Celý spor skončil tak, jak bylo navrženo ve zmíněném prohlášení armádního velitele. Situace na Golanských výšinách nadále negradovala, jelikož pozornost veřejnosti se přesunula jinam. Na počátku června 1982 totiž Izrael zahájil vojenskou invazi do Libanonu.⁸

2.3.2 Služba v armádě

Jak již bylo popsáno v předchozí kapitole, afiliace izraelských drúzů s IDF má svůj počátek již v době první arabsko-izraelské války a byla plně institucionalizována roku 1956. Tehdy bylo rozhodnuto, že služba v izraelské armádě pro ně bude povinností. Na tomto místě je tedy nutné uvést specifika IDF a přiblížit, jak se služba izraelských drúzů v této armádě vyvíjela.

Misí IDF je „*ochrana existence, územní celistvosti a suverenity státu Izrael. Ochrana obyvatel Izraele a boj proti všem formám terorismu, které ohrožují každodenní život*“ (Israel Defense Forces). Izraelská armáda se sestává z pozemních sil, vojenského letectva a námořnictva.

Od svého vzniku je IDF občanskou armádou. V době, kdy zakladatelé státu Izrael pracovali na doktríně a struktuře nově vznikající armády, bylo rozhodnuto, že kromě profesionálů budou mít v IDF důležitou roli i rekruti a rezervisté (Cohen 1995: 237). IDF tak nevznikala jen s cílem poskytnout efektivní obranu nově vznikajícímu státu, ale rovněž jako prostředek k budování národa (tamtéž: 247).

⁸ Více viz kapitola Invaze Izraele do Libanonu.

Konkrétní pravidla týkající se služby v IDF byla stanovena Zákonem o obranné službě z roku 1949. Ten se v průběhu let dočkal mnoha konsolidací. Náborem do IDF podléhají občané a permanentní rezidenti státu Izrael, kteří dosáhli osmnáctého roku života. Aktivní služba mužů trvala původně 30 měsíců, později byla prodloužena na plné tři roky. Od reformy v roce 2015 trvá celých 32 měsíců. Aktivní vojenská služba žen trvá 24 měsíců. Po skončení povinné služby zůstávají tito jedinci rezervisty, pravidelně se účastní vojenských výcviků a v naléhavých případech mohou být státem povoláni do služby. Původně byli rezervisty muži do 54. a ženy do 38. roku života. Tato hranice byla posléze zkrácena v závislosti na přiřazení jedinců do konkrétních armádních jednotek. Ženy navíc podléhají výjimkám týkajícím se mateřství (The Times of Israel 6. 7. 2015; Israel Ministry of Foreign Affairs 1986). Služba v armádě je povinnou i pro ty mladé židy, kteří se stali občany Izraele v dospělosti v souladu se Zákonem o návratu. Délka jejich vojenské služby pak záleží na tom, v jakém věku přichod (v tomto kontextu nazývaný jako *alija*) do Izraele učinili.

Zatímco v době po založení státu Izrael se výše uvedená pravidla vztahovala jen na jeho židovské občany, v průběhu jeho dosavadní existence docházelo k mnohým změnám a vojenská služba se stala povinnou o pro muže z izraelské drúzské a čerkeské komunity. Izraelští Arabové v IDF sloužit nemusí. Roku 2017 izraelský Nejvyšší soud definitivně potvrdil zrušení výjimky stanovené Davidem Ben-Gurionem, která od povinné služby armádě osvobozovala ultraortodoxní židy nazývané *haredim*, kteří studují v ješivách (The Economist 30. 9. 2017).

Důvody k udělení individuální výjimky z nástupu do povinné vojenské služby mohou být dlouhodobý pobyt v zahraničí, odsouzení za trestnou činnost, mateřství, zdravotní a náboženské důvody (Israel Ministry of Foreign Affairs 1986). Posledním uvedeným důvodem mohou ve věci nezačínání vojenské služby argumentovat židovské ženy a ti drúzští muži, kteří se rozhodli stát religiózními. Do armády nemusí nastoupit ti drúzové, kteří minimálně dva roky před plánovaným nábořem do armády zahájí svá náboženská studia v *hilwaa* (místo, kde probíhají drúzská náboženská setkání). V době dosažení osmnáctého roku života obdrží potvrzení, na jehož základě je IDF do vojenské služby nepovolá. Po dobu následujících pěti let pak tito drúzové armádě pravidelně dokazují, že jejich studium náboženství pokračuje (Peled 1998: 153).

V ojedinělých případech mohou být od služby v armádě osvobozeni jedinci, kteří argumentují svým pacifismem, kterým se rozumí odmítání vojenské služby z důvodu

vlastního svědomí. Takové situace má na starosti Poradní komise ministra obrany ve věci osvobození od služby, která vznikla roku 1995. Před jejím založením spadala tato problematika do agendy vedení Ředitelství odvodů zodpovědného za příjem rekrutů. Existence Poradní komise je součástí závazků, které pro Izrael vyplývají z Mezinárodní úmluvy o lidských právech, kterou ratifikoval roku 1966. V letech 2000 až 2003 požádalo o prominutí vojenské služby na 178 mužů a 367 žen. V případě mužů bylo vyhověno 14 až 25 žádostem, v případě žen pak byla služba odpuštěna 273 z nich. Zřejmá disproporce je zapříčiněna tím, že výše zmíněný Zákon o obranné službě možnost odvolat se na svědomí přiznává jen ženám. Přes její důležitou agendu neexistuje o Poradní komisi široké povědomí a v článku publikovaném roku 2003 v deníku Haaretz se dočkala silné kritiky za svou netransparentnost (Hassin 16. 7. 2003). Z nemnoha informací, které jsou o Poradní komisi dostupné, vyplývá, že důvodem pro osvobození od povinné služby v armádě může být jen pacifismus ve svém plném pojetí, tedy přesvědčení určitého jedince o tom, že jakákoli válka je nepřijatelná.⁹

Vzhledem ke svému charakteru občanské armády má IDF silný dopad na mnohé aspekty života v Izraeli. Jak v knize *Start-up Nation: Příběh izraelského hospodářského zázraku* podrobně popisují Dan Senor a Saul Singer (2015: 74-91), na osobní úrovni může mít zařazení mladého jedince v IDF zásadní vliv na to, jaké se mu podaří navázat konexe a jaké díky nim posléze získá v životě uplatnění. V této souvislosti Mohamad Asali (2017) dokázal, že na rozdíl od dosaženého vzdělání má působení v IDF klíčový vliv na to, jak vysokých výdělků jedinec v budoucnu dosáhne, a to sice díky sociálnímu kapitálu, který v armádě získává. Z hlediska finančních příjmů si tak po absolvování povinné vojenské služby stojí drúzové hůře, nežli židé, ale lépe, než izraelští Arabové hlásící se ke křesťanství a islámu, na které se povinná vojenská služba nevztahuje.

IDF má vliv i na chod státu. Dle Stuarda A. Cohena (1995: 248-249) jsou v Izraeli hranice mezi armádou a společností velice prostupné. To se projevuje tím, že mnohé osobnosti, které dosáhli vysokého postavení v IDF, po odchodu z armády často získávají

⁹ Roku 2017 byl medializován případ dvou dívek, Tamar Alon a Tamar Ze'evi, které odmítly nástup na vojenskou službu z důvodu „nesouhlasu se službou v armádě, která okupuje jiné lidi.“ Jejich motivací byl odpor vůči IDF a solidarita s Palestinci, nikoli pacifismus. Obě dívky byly uvězněny. Zatímco v případě Alon rozhodla komise v její neprospěch, žádosti Ze'evi bylo vyhověno. To, že byla dívka shledána pacifistkou, ale Poradní komise uvedla ve svém oficiálním vyjádření (Gross 23. 3. 2017). Z toho vyplývá, že pravidla pro odpuštění vojenské služby v IDF lze považovat za poměrně netransparentní.

důležité pozice v politické sféře.¹⁰ Struktura IDF založená na rezervistech rovněž dává izraelské společnosti možnost vyjadřovat nesouhlas se zahraničními a bezpečnostními politikami státu. To se dle Cohena projevilo především v případě první libanonské války roku 1982 a první intifády, která začala roku 1987, kdy mnozí rezervisté poprvé vyjádřili svůj mravní nesouhlas s tím, kam prostřednictvím činnosti armády stát Izrael směřuje. Tato skupina lidí je v Izraeli nazývána hebrejsky *sarvanim* neboli *refuseniks*.

Právě v průběhu první libanonské války vznikla na podporu *refuseniks* organizace Yesh Gvul (Existuje hranice). Ta je dodnes nejviditelnější iniciativou podporující rekruty i rezervisty, kteří vojenskou službu odmítají. Yesh Gvul jejich individuální akty odmítnutí transformuje do politické akce, a to sice prostřednictvím medializace, šíření tématu a vyvíjení tlaku na politické instituce (Yesh Gvul).

V letech 1956 až 1972 byli drúzští rekruti zařazováni výhradně do Jednotky menšin. Tato praxe byla drúzkou komunitou kritizována, a to sice kvůli dojmu, že Jednotka menšin bývala pověřována úkoly, které v rámci armády nebyly oblíbené, jako např. dohledem na jižní státní hranici nacházející se v poušti. Byť byla tato jednotka fakticky segregovaná, byla vnímána jako symbol drúzsko-židovského krevního paktu (Peled 1998: 157). Kromě drúzů byli do této jednotky zařazováni rovněž příslušníci dalších izraelských nežidovských menšin, tedy Čerkesové, dále pak křesťané, muslimové a beduíni, kteří se rozhodli do IDF vstoupit dobrovolně. Přesto byla Jednotka menšin neoficiálně nazývána drúzkou jednotkou.

Na počátku 70. let se drúzům v rámci IDF otevřely i další součásti IDF. Mnohé pro ně ale zůstaly nepřístupné, a to sice z bezpečnostních důvodů. Dle Ben-Dora (1979: 133) byly tyto důvody dva – skutečnost, že mají drúzové příbuzné za hranicemi Izraele, a fakt, že jsou si blízcí s Araby, kteří by se od nich tak mohli dozvědět vojenská tajemství. Ben-Dorovo vysvětlení lze interpretovat tak, že letitou existenci Jednotky menšin nelze vnímat jako snahu o integraci drúzů, nýbrž jako nedostatek víry v jejich loajalitu vůči státu Izrael.

Roku 1975 byli drúzští vojáci poprvé umístěni na severní hranici s Libanonem. O tři roky později se Jednotka menšin poprvé zúčastnila bojů po boku ostatních pozemních

¹⁰ Jasným důkazem je např. elitní jednotka IDF Sayeret Matkal (Průzkumná jednotka Generálního štábu). V průběhu své vojenské služby v ní sloužili např. Ehud Barak (pozdější izraelský premiér), Benjamin Netanjahu (současný izraelský premiér), Shaul Mofaz (pozdější ministr dopravy a obrany) a další významné osobnosti.

sil v průběhu Operace Lítání v Libanonu. V roce 1982 byl drúzským vojákům umožněn přístup téměř do všech armádních složek s výjimkou leteckých sil a zpravodajských služeb. Zároveň začali být do Jednotky menšin zařazováni i židovští vojáci. Po dvou letech tvořili drúzové v Jednotce menšin jen 40 % ze všech vojáků. V tuto dobu rovněž začali někteří drúzové dosahovat lepších vojenských hodností (Frisch 1993: 62). Jak totiž dokazují Barak a Tsur (2012: 227) ve své studii zaměřené na proměny personálního složení izraelských armádních důstojníků, drúzové i Čerkesové byli dlouhá léta vyloučeni z armádní elity.

V roce 1987 dostala Jednotka menšin nový název Prapor meč. Roku 1991 bylo tehdejší izraelským ministrem obrany ohlášeno, že drúzům budou otevřeny všechny armádní jednotky, za což se mu dostalo kritiky opozice. Drúzští vojáci si nově mohli vybrat, zdali mají zájem sloužit v Praporu meč, či zda stojí o zařazení do jiného útvaru (Peled 1998: 163). Zájem o tuto jednotku začal postupně upadat. Zároveň se objevilo několik případů drúzských vojáků, kteří byli do Praporu meč zařazení i přesto, že vyjádřili preferenci sloužit v jiných, více smíšených jednotkách. Roku 2000 se objevily hned dva případy drúzských vojáků, kteří na protest proti svému zařazení do této jednotky přestali vykonávat vojenskou službu, následkem čehož byli umístěni do vojenského vězení. Jeden z těchto případů se dostal až k Nejvyššímu soudu. V průběhu soudního sporu obhájci drúzského vojáka argumentovali tím, že služba v Praporu meč neposkytuje šance na služební postup, brání integraci do izraelské společnosti a porušuje tak princip rovnosti (Harel 24. 9. 2000). Postupem času narůstal nejen počet drúzských vojáků sloužících v jiných jednotkách (především v pěchotní brigádě Golani a ve výsadkářské brigádě), ale i počet obvinění, že mnozí drúzové byli nedobrovolně zařazení do Praporu meč (Pfeffer 30. 6. 2011). V květnu 2015 dospělo vedení IDF k rozhodnutí, že je na čase činnost Praporu meč ukončit. Jeho vojáci byli postupně zařazení do jiných jednotek (Israel Defense Forces 19. 5. 2015).

V izraelských médiích se v posledních letech opakovaně objevují zprávy o tom, že právě drúzové jsou komunitou, která má nejvyšší míru nábora do izraelské armády. Z celkového počtu způsobilých jedinců nastoupilo roku 2009 do IDF 83 % drúzů a 74 % židů (Ronen 4. 4. 2009). Nižší počet židovských rekrutů lze vysvětlit obecným trendem. Zatímco roku 2004 narukovalo do armády 77 % ze způsobilých židovských mladíků, roku 2016 jich bylo 72 %. Ostatní jsou omluveni na základě výše popsaných

důvodů, kterými jsou pacifismus, nebo špatný zdravotní stav. Dochází rovněž k poklesu zájmu o působení v bojových jednotkách IDF (Akerman 14. 12. 2017).

Je nutné zmínit, že zahraniční drúzské komunity se službou izraelských drúzů v IDF nesouhlasí. V létě 2001 zorganizoval Walid Jumblatt do té doby zcela unikátní akci, a to sice drúzskou konferenci. Cílem tohoto setkání představitelů drúzských komunit, které proběhlo v jordánském Amánu, bylo prodiskutování služby izraelských drúzů v „okupační“ armádě státu Izrael. Libanonské drúzské lídři se v průběhu konference pokoušeli izraelské drúzské představitele přesvědčit o tom, že by drúzové neměli sloužit v IDF. Ta se totiž, dle Jumblatta, dopouští okupace, a to především na palestinských územích, čímž dochází k poškozování Palestinců (Bana 15. 8. 2001). V průběhu konference přirovnal Jumblatt působení izraelských drúzů v IDF ke kolaboraci Francouzů s nacisty. Účastníci konference došli k závěru, že izraelská drúzská komunita je předmětem kulturní, politické a sociální diskriminace a že se Izrael svou politikou pokouší o potlačování drúzské identity, historie i jazyka. Izraelští drúzští lídři tlaku svých bratrů ustáli a vyzvali je, aby nezasahovali do vnitřních záležitostí izraelské drúzské komunity (Steinberg 28. 8. 2001).

2.3.3 Komplikovaná identita izraelských drúzů

Vzhledem k tomu, že jsou drúzové uzavřenou komunitou, která drží své náboženské praktiky po staletí v tajnosti, toto společenství je předmětem jisté fascinace a mnoha výzkumů již od dob, kdy se s jeho členy setkali první evropští cestovatelé, z nichž mnozí byli představiteli orientalismu. Hlavním předmětem bádání byl (a stále je) především původ drúzů. Dodnes panuje jistá kontroverze ohledně drúzů izraelských. Mnozí autoři se ve svých studiích snaží vysvětlit jejich pozici v rámci různorodé izraelské společnosti, která je v obecném slova smyslu rozdělena na židovskou většinu a arabskou menšinu. Vzhledem k tomu, že jsou drúzové pro svou blízkost s židy i Araby unikátní komunitou, je nutné zabývat se jejich sebe-identifikací i v této diplomové práci.

Pro pochopení následujících řádků je nutné uvést několik čísel, která nastíní, jak se izraelští drúzové liší od ostatních arabsky hovořících obyvatel Izraele. Roku 2010 provedl Shibley Telhami (2010) výzkum, ve kterém dostali arabsky hovořící Izraelci za úkol určit, kterou z nabízených identit osobně vnímají jako nejvíce důležitou. Pro srovnání je nutné uvést jak výsledky týkající se drúzů, tak i izraelských křesťanů

a muslimů. Následující řádky vyjadřují, kam se Telhamiho respondenti zařadili a v jakém poměru:

- Drúzové: 39 % drúz, 31 % Izraelec, 16 % Arab, 8 % Palestinec.
- Křesťané: 53 % Arab, 15 % Palestinec, 12 % Izraelec, 9 % křesťan.
- Muslimové: 34 % Arab, 27 % muslim, 24 % Palestinec, 10 % Izraelec.

Tato čísla později potvrdilo šetření provedené organizací Statenet na přelomu let 2014 a 2015. Ukázalo se, že na 71 % izraelských drúzů se považuje za Izraelce a jen 3 % za Palestince. To je v ostrém kontrastu s tím, jak na sebe nahlízejí další izraelské arabsky hovořící menšiny, tedy arabští křesťané a muslimové. Za Izraelce se považuje jen 33 % z tamních křesťanů a 33 % muslimů. Za Palestince se pak považuje 24 % křesťanů a 44 % muslimů (Radai et al. 2015: 106).

Ve stejném období probíhalo rovněž sociologické šetření americké organizace Pew Research Centre (Sahgal et al. 2016: 8). Jeho výsledkem je report poskytující komplexní pohled na nábožensky rozdělenou společnost Izraele. Podle tohoto rozsáhlého dokumentu se za Araby etnický považuje na 71 % izraelských drúzů, 96 % křesťanů a 99 % muslimů. Ostatní drúzové se identifikovali jako *jiné, drúz, či drúz-Arab*.

Během snah vysvětlit uvedená čísla je nutné mít na paměti, že jednotlivé sociální identity se mohou překrývat a navzájem se nevylučují. Přihlédneme-li k datům z výzkumů provedených Telhamim a organizací Statenet, je zřejmé, že oproti ostatním arabsky hovořícím Izraelcům se drúzové častěji cítí být Izraelci a mají tedy silnější izraelskou národní identitu. To je podpořeno i tím, že jen minimum drúzů se považuje za Palestince. Dalším rozdílem je pak přístup k etnické identitě a příslušnosti. Izraelští křesťané a muslimové nemají, dle dat z uvedených výzkumů, o svém arabském etnickém původu pochyb. V rámci izraelské drúzské komunity očividně neexistuje shoda na tom, zdali náleží k arabskému etniku. Zatímco pro izraelské křesťany a muslimy je etnická identita důležitější nežli identita náboženská, drúzové se primárně identifikují právě jako drúzové. V souvislosti s tímto jevem lze podpořit poznatky Victorie Arakelove, které jsou uvedeny v první kapitole této práce. Arakelova předpokládá, že drúzové jsou etno-náboženskou skupinou, u které došlo k propojení etnické a náboženské komunity. Jak ale dokládají data z výzkumu provedeného Pew Research Centre, na 71 % izraelských drúzů se stále považuje za Araby.

Data týkající se identity izraelských křesťanů a muslimů jsou si navzájem podobná, ale drúzové se od těchto skupin ve své sebe-identifikaci velice liší. Nejvíce očividným rozdílem, který izraelské drúze od ostatních arabsky hovořících Izraelců v každodenním životě odlišuje, je služba v IDF. Ta zároveň je, vzhledem k občanskému charakteru této armády, tím, co drúze nejvíce pojí s židovským obyvatelstvem státu. Vzhledem k tématu této práce je nutné pokusit se nalézt mezi výše uvedenými čísly a službou drúzů v IDF spojitost.

Je nutné mít na paměti, že ve věci nahlížení na izraelské drúze lze rozlišit mezi dvěma přístupy. Zatímco první z nich je v souladu s oficiální politikou státu Izrael a lze jej spojit se sionismem, druhý vykazuje znaky přihlédnutí k arabskému nacionalismu.

Z dostupné literatury lze za zástupce prvního směru považovat Yitzaka Ben-Zviho (který byl zároveň druhým prezidentem státu Izrael), již výše zmiňovaného Gabriela Ben-Dora a Mordechaie Nisana. Tito autoři považují drúze za zcela samostatnou entitu oddělenou od arabského etnika (Ben-Zvi 1954: 66-67; Ben-Dor 1979: 45). Zdůrazňují několik stovek let trvající přátelství, které se mezi drúzy a židy rozvinulo důsledkem sdílení určitých svatých míst, jelikož Mojžíš, který vyvedl židy z egyptského zajetí, měl být zetěm Jetra neboli Shueiba, jednoho z proroků drúzismu (Ben-Zvi 1954: 76; Nisan 2010: 578). Ben-Zvi navíc poukázal na historickou podobnost drúzů i židů zapříčiněnou tím, že u obou těchto komunit došlo k propojení národnosti a náboženství (Ben-Zvi 1954: 66).

Skutečnost, že se od 70. let 20. století začali někteří mladí izraelští drúzové identifikovat s Araby, vysvětluje Ben-Dor tím, že se v rámci drúzské komunity jedná o menšinu, která na rozdíl od většiny odmítá nadále rozvíjet speciální vztah se státem Izrael, a to sice následkem vlivu arabského nacionalismu, atraktivitě arabské kultury a odcizování se od Izraele, ve kterém drúzové cítí nespokojenost týkající se rovnosti a identity. Uvádí, že tato frustrace pramení z toho, že drúzové mají pocit, že stát nedostatečně oceňuje jejich službu v IDF. Tato frustrace je umocněna srovnáváním se s židy, izraelskými Araby a drúzskými komunitami v zahraničí, kterým se daří lépe. Dle Ben-Dora jsou ale na vině sami drúzové, kteří nejsou schopni zvolit si silné lídry (Ben-Dor 1995). Nisan rovněž upozorňuje na absolutní loajalitu, kterou drúzové vůči státu Izrael chovají. Tvrdí, že v případě izraelsko-syrské války by izraelští drúzové neměli problém bojovat proti svým syrským drúzským bratrům. Předpokládá totiž, že pro izraelské

drúze neexistuje neslučitelnost mezi zájmy státu a zájmy jejich komunity (Nisan 2010: 594).

První narativ tak považuje drúze za komunitu, která je velice blízká židům a od Arabů zcela oddělená. Optikou výše uvedených poznatků lze silnou identifikaci drúzů s drúzkou a izraelskou sociální identitou považovat za přirozený jev, zatímco identifikace s Araby a Palestinci je dána tím, že na ně arabský svět měl, a stále má, silný vliv. Výše uvedení autoři ale nevysvětlují, proč stát Izrael drúze léta zařazoval do segregované jednotky v rámci IDF a nebyl tedy přesvědčen o jejich lojalitě. Není rovněž zřejmé, proč golanští drúzové s velice silnou vehemencí odmítali izraelské občanství. V případě, že by rovněž pro golanské drúze byla primární právě etnická, náboženská, či etno-náboženská drúzká identita, přijetí izraelského občanství a nové národní identity by pro ně nebylo tak nepřekonatelným problémem.¹¹

Výše nastíněný pohled je v rozporu s mnoha studiemi, které Izrael obviňují z toho, že uměle ovlivnil identitu drúzké komunity, která na jeho území žije. Ilana Kaufman tento proces nazývá etnickou manipulací (Kaufman 2004), Hillel Frisch jej označuje jako etnicizaci (Frisch 1997), Jonathan Oppenheimer hovoří o manipulaci s kategoriemi identity (Oppenheimer 1978), Kais M. Firro považuje kroky Izraele za ovlivňování drúzkého partikularismu (Firro 2001) a Lisa Hajjar, která téma spojuje i s genderovou otázkou, hovoří o tvorbě politiky identity (Hajjar 1996). Uvedení autoři se shodují na tom, že Izrael svými institucionálními opatřeními vůči drúzké komunitě posiloval její drúzkou sociální identitu na úkor identity arabské a palestinské, a to sice s cílem oddělit tuto skupinu od izraelských Arabů.

V těchto studiích je na drúze nahlíženo jako součást arabské populace, a to sice díky kultuře, zvykům a jazyku, které s Araby sdílí (Kaufman 2004: 63; Oppenheimer 1978: 24; Frisch 1997: 585). Uvedení autoři drúze vnímají jako příslušníky arabského etnika, které je jako celek silně ovlivněno islámem, nicméně rozděleno do několika náboženských proudů. Kritizují tak institucionální opatření, která Izrael vůči drúzům zavedl a na rozdíl od zástupců prvního narativu se domnívají, že k posilování drúzké,

¹¹ Jak se ukázalo během komunálních voleb, které v Izraeli proběhly v říjnu roku 2018, odpor golanských drúzů vůči identifikaci se státem Izrael trvá již více než 50 let. Vyhlášení voleb totiž vedlo k sociální a náboženské ostrakizaci politických kandidátů a k demonstracím, ve kterých golanští drúzové proti volbám protestovali s odůvodněním, že jejich identita je syrská a arabská, nikoli izraelská (Farrell, Al-Khalidi 30. 10. 2018).

potazmo izraelské identity na úkor identity arabské a palestinské začalo docházet právě v jejich důsledku.

Slovy Kaufman (2004: 54), která etnickou manipulaci vysvětluje jako „*využití etnických symbolů politickými elitami ve vlastní prospěch, nikoli však nutně v zájmu té skupiny, která je k určité identitě přidružena,*“ povýšil Izrael etno-náboženskou identitu drúzů na identitu národní, a to sice ve snaze kvalifikovat tuto komunitu k tomu, aby mohla sloužit politickým zájmům, jejichž cílem bylo především budování židovské domoviny. Tím, že izraelští drúzové začali sloužit v IDF po boku židů, nebylo z pohledu státu nadále přípustné ponechat je v jedné kategorii s ostatními arabskými obyvateli Izraele. Ti totiž, z pohledu dichotomie židé versus Arabové, náleží do jedné kategorie s nepřitelem a sloužit v izraelské armádě jim tak nepřísluší (tamtéž: 76-78).

Stejný názor sdílejí i Oppenheimer či Hajjar (Oppenheimer 1978: 32; Hajjar 1996). Právě Hajjar na drúze nahlíží jako na komunitu, kterou izraelští politici často označují jako zvýhodněnou. Toto zvýhodnění ale Hajjar považuje za čistě rétorické a domnívá se, že ve skutečnosti jsou drúzové diskriminováni.¹² Hajjar uvádí, že samostatná identita izraelských drúzů byla vytvořena pomocí odděleného školního systému, zavedení samostatné drúzske národnosti a povinné služby v armádě. Služba v IDF je dle Hajjar hlavním faktorem v utváření vztahů mezi drúzy a židy a zároveň tím, co drúze nejvíce odlišuje od ostatních Izraelců, kteří jsou jiného, nežli židovského vyznání. Armáda tak dle Hajjar napomáhá vzniku pocitu, že ve srovnání s izraelskými Araby jsou drúzové mnohem více Izraelci.

Firro (2011a: 64-65) spatřuje zásadní dopad vojenské služby drúzů v IDF v tom, že kromě separace od ostatních arabsky hovořících Izraelců vedla rovněž k tomu, že drúzové mají problém najít zaměstnání mimo bezpečnostní složky a stávají se tak existenčně závislími na státu.

Autoři druhého narativu rovněž upozorňují na to, že i přes povinnou službu v armádě si drúzové nejsou rovni se židovskou většinou (Frisch 1997: 588; Kaufman 2004: 75). Dle Kaufman (2004: 75-76) to byla právě tato nerovnost, co od 70. let vedlo k mobilizaci mladých drúzů, kteří začali IDF využívat jako arénu, ve které lze bojovat

¹² V rámci rozsáhlého šetření Pew Research Centre byli izraelští drúzové, křesťané a muslimové dotázáni, jak moc pocíťují v Izraeli diskriminaci na základě své náboženské identity. 83 % z drúzsých respondentů uvedlo, že v posledních 12 měsících se s diskriminací nesetkali, 15 % z nich bylo vystaveno mírné diskriminaci a 2 % silné. V porovnání s drúzy se izraelští arabští křesťané cítí být diskriminováni méně a muslimové více (Sahgal et al. 2016: 228).

za spravedlivou integraci. Důkazem je jejich letitý boj za možnost sloužit mimo Jednotku menšin neboli Prapor meč, který vyústil i v několik soudních sporů. Vehemence, s jakou golanští drúzové odmítali izraelské občanství, je pak dle Hajjar i Kaufman (Hajjar 1996; Kaufman 2004: 78) vysvětlitelná tím, že drúzska kolektivní identita není natolik silná a izraelská a golanská komunita drúzů se od sebe velice liší.

Co se týče izraelských arabských křesťanů a muslimů, Oppenheimer (1978: 28) předpokládá, že tyto komunity nebyly vystaveny tak silnému politickému vlivu ze strany Izraele jako drúzové. Zatímco muslimové se mohou identifikovat s celým islámským světem, křesťané jsou menšinou téměř ve všech arabských zemích, ve kterých žijí.

Z výše uvedených poznatků vyplývajících z obou názorových narativů lze vyvodit, že neexistuje shoda na tom, jak interpretovat způsob, jakým izraelští drúzové sami sebe identifikují. Je tak nutné vzít v potaz argumenty všech zmíněných autorů a mít na paměti, že stejně jako jiné sociální skupiny jsou i izraelští drúzové velice heterogenní. Jistá specifická tato komunita je navíc umocněna tím, že je velice osamocena. Od vzniku státu Izrael žijí drúzové mezi tamními židovskou většinou a arabskou menšinou. Přestože jsou drúzové transnárodní komunitou a jednotlivé drúzske skupiny jsou si geograficky velice blízké, kvůli nepřátelským vztahům Izraele se Sýrií a Libanonem je dělí uzavřené hranice. Izraelští drúzové jsou tak izolováni od svých drúzske bratrů, kteří dokonce ani nesouhlasí s jejich vojenskou službou pro stát Izrael. Z hlediska identity tak lze izraelské drúze považovat za velice unikátní a křehké.

Je rovněž nezbytné konstatovat, že mnohá rozhodnutí a opatření, která stát Izrael vůči své izraelské komunitě zavedl, lze hodnotit jako kontroverzní. Rozporuplným krokem bylo především zavedení drúzske národnosti. Přihlédneme-li k poznatkům v první kapitole této práce, klasifikace drúzů jako národa je zcela mylná. Nejenže drúzové podmínky nezbytné k vyhlášení národa nespĺňují, dokonce o jeho vznik ani neusilují. Nelze se tedy přiklonit k jinému vysvětlení, než že se jednalo o snahu Izraele tuto komunitu separovat od izraelských Arabů. Ani letitá segregace drúzske vojáků v rámci Jednotky menšin, potažmo v Praporu meč zcela jistě nepřispěla pocitu nerovnosti, který mnozí mladí drúzové v Izraeli od 70. let pociťují. Zatímco izraelští drúzové ze starší generace byli rádi za nové možnosti, kterých se jim se vznikem státu

Izrael a jeho institucionálními změnami vůči komunitě dostalo, mladí drúzové neměli pocit, že by za svou službu vlasti získávali dostatečné uznání a vážnost.

V souladu s poznatkem Kaufman tak lze uvést, že právě armáda je prostředím, ve kterém mají izraelští drúzové možnost vyjádřit svou nespokojenost. Významnost jejich služby v IDF je umocněna tím, že kromě židů jsou jen oni a malá komunita Čerkesů menšinami, které v ní slouží povinně. Způsob, jakým se izraelští drúzové vůči své službě v IDF staví, by tak měl být ze strany státu Izrael vnímán velice citlivě. To ostatně dokázalo i jejich odhodlání pomoci golanským drúzům i za cenu bojkotu vojenské přehlídky.

3. Invaze Izraele do Libanonu

3.1 *Historický a politický kontext situace*

Libanon, který je zdánlivě rozdělen mezi křesťanskou a muslimskou populaci, je domovem 17 oficiálně uznaných skupin s rozmanitým náboženským, kulturním a etnickým pozadím (Wenger 1990: 23). Šest z nich je nejvíce dominantních. Těmito skupinami, které jsou zároveň vyrovnané z hlediska počtu svých členů, jsou maronitští křesťané (dále jen maronité), pravoslavní křesťané, Arménci, sunnitští muslimové, šíitští muslimové a drúzové (Hudson 1985: 279).

Od vzniku nezávislého Libanonu roku 1943 panovala mezi jeho křesťanským a muslimským blokem křehká rovnováha, a to sice díky pevně stanovené formuli, která poskytovala nejpočetnějším skupinám proporční reprezentaci a spravedlivý podíl na moci ve státě.¹³ Tato rovnováha byla, kromě jiného, dvakrát narušena přílivem palestinských uprchlíků, kteří změnilí demografické a náboženské složení libanonské populace. První vlna 120 000 Palestinců přišla do Libanonu roku 1948 po založení státu Izrael, druhá pak v roce 1967 po Šestidenní válce, ve které Izrael získal Západní břeh Jordánu obývaný právě Palestinci. Následkem palestinské přítomnosti došlo ke změně dosavadního *status quo* mezi křesťany a muslimy a k následnému vypuknutí občanské války (Russell 1985: 17). Složitý konflikt, který trval v letech 1975 až 1990, měl několik příčin, které spolu úzce souvisely: příliv palestinských uprchlíků, nespravedlivé rozdělení moci mezi jednotlivé skupiny a jejich vzájemné konflikty, spor o křesťanskou, či muslimskou identitu státu a majetkové rozdíly obyvatel. K rychlému uklidnění situace nepřispěly ani intervence jiných států, především Izraele a Sýrie (Wenger 1990: 23).

Z pohledu izraelské účasti v libanonské občanské válce je klíčová právě tamní přítomnost Palestinců. Na počátku 70. let se totiž do Libanonu přesunuli tisíce členů palestinských militantních skupin vyhnaných z Jordánska kvůli systematickému terorismu, který se vyhrotil v průběhu Černého září roku 1970. Palestinské militantní skupiny v čele s OOP brzy ovládly oblast jižního Libanonu nacházející se v těsné

¹³ Dle této formule byl prezidentem maronita, premiérem sunitský muslim a předsedou parlamentu šíitský muslim. V parlamentu pak měli zaručeno 30 mandátů maronité, 24 ostatní křesťané, 39 muslimové a 6 drúzové (Soffer 1986: 197).

blízkosti izraelsko-libanonské hranice. To jim umožňovalo útočit na Galileu, severní část izraelského území.

V průběhu 70. let řešil Izrael především to, jak vlastní území před těmito útoky ochránit. Roku 1976 navíc navázal spolupráci se zástupci libanonských maronitů, kteří jej požádali o pomoc, jelikož i jejich vesnice nacházející se v jižním Libanonu byly vystaveny výpadům palestinských teroristů. Izrael začal maronitům poskytovat zbraně a munici, postupem času rovněž vojenský výcvik. Zatímco maronité doufali, že se Izrael do libanonské občanské války zapojí a pomůže jim zbavit se OOP i vojenské přítomnosti Sýrie, izraelský premiér Yitzhak Rabin se držel linie, podle které měl Izrael pomáhat maronitům tak, aby si byli schopni pomoci sami (Schiff 1984: 221-222). Poté, co roku 1977 vyhrála volby do izraelského Knesetu politická strana Likud, která posléze zformovala první pravicovou vládní koalici v historii státu, postoj Izraele k možnému působení v libanonské občanské válce se začal postupně měnit.

Roku 1978, v reakci na masivní teroristický útok OOP na izraelském území, provedl Izrael vojenskou operaci známou jako Operace Litání, během které vstoupila IDF do Libanonu, na jehož území setrvala čtyři měsíce. Po rezignaci ministra obrany Ezera Weizmana a ministra zahraničí Moshe Dayana začal agendu týkající se politiky vůči Libanonu řešit sám premiér Menachem Begin. On i náčelník Generálního štábu IDF Rafael Eytan podporovali užší spolupráci s libanonskými maronity, kteří byli společně s dalšími křesťany reprezentováni falangistickou politickou stranou. Roku 1981 došlo na území Libanonu k ostrým sporům maronitů a přítomné syrské armády. I přes varování izraelských tajných složek, podle kterých byla napjatá situace v Libanonu vyprovokována maronity, premiér Begin prohlásil, že nedopustí vyhlazení libanonských křesťanů. Po jmenování Ariela Sharona do funkce ministra obrany uzavřel Izrael dohodu s falangistickým lídrem Bashirem Gemayelem. Ta spočívala v tom, že Izraelci pomohou s vyhnáním OOP z Libanonu a Gemayel, stane-li se libanonským prezidentem, uzavře mírovou dohodu s Izraelem (tamtéž: 223-225). Dne 6. června 1982 tak byla vstupem izraelské armády do Libanonu zahájena operace známá jako Mír pro Galileu, kterou Izrael začal s primárním cílem vyhnat OOP od libanonsko-izraelských hranic.

Pro libanonské drúze, jejichž lídr Kamal Jumblatt stál až do své smrti v čele PSS, byli maronité letitými nepřáteli. Zatímco libanonští muslimové byli do velké míry ovlivněni palestinským radikalismem, právě PSS zastávala v libanonské politice roli muslimské

levice (Kliot 1987: 54). Na počátku občanské války tak milice PSS bojovali na straně libanonských levicových a palestinských skupin podporovaných Sýrií v rámci Národního hnutí, a to sice proti falangistické straně a státním jednotkám sdruženým v rámci Libanonské fronty pod vedením Gemayela (Harik 1995: 54).

Roku 1977 byl Kamal Jumblatt neznámými pachateli zavražděn. V pozici lídra PSS i libanonské drúžské komunity ho nahradil jeho syn Walid. Pro libanonské drúzy, kteří do té doby nebyli zcela jednotní v otázce, kterou stranu sporu by měli v občanské válce podporovat, se situace vyostřila. V reakci na smrt Kamala Jumblatta zavraždili drúzové na 130 maronitů, a to i přesto, že se terorismu do té doby nedopouštěli a že skutečnými pachateli vraždy Jumblatta byli pravděpodobně Syřané (Ostrovitz 1984: 275). Po většinu období 1975 až 1990 to tak byli právě s Izraelem spolupracující maronité, potažmo falangisté, koho libanonští drúzové považovali za své úhlavní nepřátele a hlavní zdroj ohrožení (Schiff 1984: 226; Kaufman 2016: 644).

Stejně jako při zkoumání jiných válečných konfliktů je nutné mít na paměti, že všechny strany konfliktu byly rozděleny na militantní skupiny a nevinné civilisty. Jednoznačné poukázání na hlavního agresora je v případě libanonské občanské války o to složitější, a to sice proto, že mnohé z vysokého počtu zainteresovaných stran v průběhu tohoto dlouholetého konfliktu měnily svá spojení.

3.2 Průběh situace a reakce izraelských drúzů

Přestože premiér Begin deklaroval, že izraelské jednotky nebudou postupovat dále než 40 km za izraelsko-libanonské hranice, IDF ve spolupráci s falangisty mířila po zahájení invaze dále do libanonského vnitrozemí, a to sice směrem k Bejrútu (Atashe 1995: 145). Brzy se rovněž objevily informace o tom, že mnozí falangisté nosí uniformy IDF a dávají rozkazy přítomným izraelským tankům. Paralelně s postupující invází se v Izraeli zvedala vlna veřejného odporu. Již čtyři dny po zahájení invaze vyjádřily první pochybnosti o působení Izraele v Libanonu média The Jerusalem Post a Haaretz. Graduálně se zvedal počet veřejných protestů a vznikla Komise proti válce v Libanonu. Dne 27. června vyhlásila celodenní protest skupina rezervistů, kteří se z Libanonu právě vrátili. V ten den samý den proběhla v Tel Avivu první velká demonstrace proti působení Izraele v Libanonu. Zúčastnilo se jí na 20 000 lidí (Collins 1982: 141-154).

Již v prvních dnech operace Mír pro Galileu se začaly objevovat zprávy o tom, že mnozí izraelští vojáci přímo v Libanonu pochybují o tom, zdali se z pohledu Izraele jedná opravdu o defenzivní válku (tamtéž: 164). S postupem času a invaze se protesty stupňovaly a v izraelské společnosti narůstal počet pochybností i demonstrací. Nelze opomenout ani na vznik již zmíněné organizace Yesh Gvul, která byla založena právě v reakci na invazi Izraele do Libanonu jako podpora rezervistů, kteří se této války odmítali zúčastnit. Dle Menachema Hofnunga (1995: 332) se jednalo až o 150 jedinců.

S IDF bylo do Libanonu vysláno i mnoho izraelských drúzů. V pozici izraelských vojáků se jim naskytla první příležitost setkat se s jejich libanonskými bratry obývajícími území, přes která IDF postupovala dále do libanonského vnitrozemí. Libanonští drúzští civilisté ale byli vystaveni násilí ze strany falangistů, se kterými IDF v Libanonu úzce spolupracovala.

Libanonští drúzové měli obavy, že jim ze strany falangistů hrozí genocida. V prvních dnech izraelské invaze využili příležitosti obrátit se na drúzské vojáky IDF, kterým popsali svou situaci. Stěžovali si jim, že IDF vstupuje do jejich domovů a zabavuje jim osobní zbraně (Atashe 1995: 146-147). To uvrhlo izraelské drúzské vojáky do osobního konfliktu identity. Zatímco v souladu s loajalitou vůči státu Izrael a IDF by pro ně utrpení a stížnosti libanonských drúzů neměly být významné, z hlediska loajality vůči drúzské komunitě se jednalo o drúzské bratry čelící nebezpečí. Tím drúzským vojákům izraelské armády vznikla mravní povinnost vycházející z náboženských principů společenství – nutnost pomoci libanonským drúzským bratrům.

V tu chvíli měli drúzští vojáci IDF na vybranou ze tří možností. Mohli tuto rozporuplnou situaci ignorovat a prokázat svou plnou loajalitu státu Izrael a službě v IDF. Alternativním řešením pro ně bylo protestní zběhnutí z armády, které by jim umožnilo nepodílet se na nespravedlnostech páchaných na libanonských drúzech. Třetí možností bylo požádání o pomoc. Přestože neexistují data o tom, jaké množství drúzských vojáků IDF se invaze do Libanonu účastnilo a kolik z nich si vybralo jednotlivá z reálných řešení této rozporuplné situace, někteří se rozhodli uchýlit ke třetí možnosti. Kontaktovali izraelské drúzské politické lídry a svá svědectví jim předali.

Jedním z těchto lídrů byl Zeidan Atashe. V následujících měsících se stal hlavní tváří izraelské drúzské komunity a v průběhu letních a podzimních měsíců roku 1982 Libanon osobně několikrát (legálně i ilegálně) navštívil. Byl svědkem násilí, kterého

se falangisté na drúzských civilistech dopouštěli. Kromě izraelských drúzských vojáků a libanonských drúzských civilistů hovořil Atashe i s politickými představiteli Izraele i Libanonu. Nyní popisuje Atashe atmosféru panující v izraelské drúzské komunitě v prvních dnech po zahájení operace Mír pro Galileu následovně:

„Atmosféra mezi izraelskými drúzy vřela od prvního dne invaze. Drúzští vojáci IDF začali kontaktovat mě i další drúzské lídry v Izraeli, a to sice kvůli brutálnímu chování IDF vůči drúzským městům v jižním Libanonu. Jednalo se například o vytrhávání olivovníků a ničení zemědělských statků. Byl to první pláč o pomoc“ (Záznam korespondence – Zeidan Atashe).

V odpovědi na otázku týkající se svého kontaktu s drúzskými vojáky IDF pak Atashe uvádí následující:

„Skupina drúzských vojáků IDF opustila svou jednotku. Přišli do mého domu, aby mi sdělili výše uvedené příběhy, aby se s námi poradili, jestli by měli zběhnout ze své jednotky na protest proti IDF. Tato schůzka se uskutečnila o půlnoci“ (Záznam korespondence – Zeidan Atashe).

Z Atasheho odpovědi vyplývá, že drúzští vojáci IDF se zcela vědomě setkali s osobnostmi, které považovali za své epistemické autority. Jelikož k Atashemu a dalším představitelům izraelské drúzské komunity chovali důvěru i respekt, předpokládali, že právě oni jsou těmi, kdo jim může pomoci jak s jejich osobním dilematem, tak s řešením situace, ve které se ocitla libanonská drúzská komunita. Izraelští drúzští lídři, kteří disponovali úctou ostatních členů společenství, měli možnost zahájit medializaci a politizaci tématu, což dokládá další z odpovědí Atasheho:

„Okamžitě jsme zahájili shromáždění proti izraelské politice namířené proti civilistům a civilním prostorám okolo a uvnitř drúzských vesnic. Pořádali jsme tiskové konference a začali psát protestní dopisy izraelským ministrům a členům Knesetu. Situace byla mimořádně napjatá, když izraelské autority ignorovaly naše obavy a odmítaly naše tvrzení“ (Záznam korespondence – Zeidan Atashe).

Dle dobového tisku izraelští drúzští lídři respektovali, že zájmem Izraele v Libanonu je podpora falangistů. Odmítali ale tolerovat jakékoli násilí páchané na libanonských drúzech (Rubin 1. 9. 1982). Již 30. června tak požádali premiéra Begina, aby se IDF pokusila držet útoky na libanonské drúze pod kontrolou. Následující den ministr obrany Sharon vyzval vojáky IDF, aby se na libanonských územích kontrolovaných Izraelem

pokoušeli libanonské drúze před falangisty chránit (Collins 1982: 157). Počátkem července premiér rovněž poskytl záruky týkající se zajištění bezpečnosti libanonských drúzů přímo drúzkému duchovnímu lídru Tarifovi (Rubin 1. 9. 1982). Jak dokládá dobový report, v několika následujících dnech se IDF opravdu pokoušela střetům falangistů a drúzů předcházet (Collins 1982: 166).

Násilí, kterému se izraelští drúzští lídři snažili zabránit, ale zdaleka neustalo. V zájmu posílení vlastní vyjednávací pozice se na počátku srpna 1982 rozhodli založit Komisi na podporu libanonských drúzů.¹⁴ Jejími členy bylo kromě Atasheho dalších 10 představitelů izraelských drúzkých vesnic. Tato Drúzká komise, která okamžitě získala podporu drúzkého duchovního lídra Tarifa, se intenzivně věnovala mnoha aktivitám, které měly za cíl vyvinutí tlaku na izraelské politické představitele. Atashe její činnost popisuje následovně:

„Shromažďovali jsme informace, mobilizovali jsme izraelské opinion lidry, televizi, rádio a tisk prostřednictvím tiskových konferencí a schůzek s mnoha veřejnými osobami a politiky, dokud jsme nezískali sympatie Izraele pro případ našich bratrů v Libanonu“ (Záznam korespondence – Zeidan Atashe).

Pomocí aktivit Drúzké komise se podařilo zcela sjednotit izraelskou drúzkou společnost, která soustředila veškerou svou pozornost na zajištění přežití svých libanonských bratrů, a to i prostřednictvím vícero finančních sbírek vyhlášených na jejich podporu. Oficiálním politickým cílem Drúzké komise pak bylo rozbití spojení mezi libanonskými falangisty a izraelskými elitami (Atashe 1995: 147-149). Díky činnosti Drúzké komise začala o snahách, které izraelští drúzové vyvíjeli ve snaze pomoci libanonským bratrům informovat i zahraniční média (viz Rubin 1. 9. 1982; Ottaway 15. 10. 1982), která poukazovala jak na její aktivity, tak na nebezpečí, kterému libanonská drúzká komunita čelila. Média rovněž přinesla informace o izraelských drúzkých vojácích, kteří v důsledku rozhořčení opustili své jednotky, začali pomáhat libanonským drúzům a vzápětí byli za neposlušnost vůči IDF uvězněni.

Celkový počet izraelských drúzkých vojáků, kteří v průběhu operace Mír pro Galileu zběhli, či neuposlechli rozkazům, není znám. Jak vysvětluje Atashe, Drúzká komise se vojákům snažila takové jednání rozmluvit a vyřešit situaci prostředky, které nenaruší vztahy mezi komunitou a státem:

¹⁴ Originální název této komise zní Druze Follow-up Commission on behalf of the Druze of Lebanon.

„Radili jsme jim, aby se okamžitě navrátili zpět do své jednotky, protože drúzové nevzdávají své vojenské povinnosti v době války. Válka nevy pukla kvůli nepřátelství vůči drúzům a za žádných podmínek bychom tak nezradili svou misi“ (Záznam korespondence – Zeidan Atashe).

V polovině září 1982 byl, po krátkém působení ve funkci libanonského prezidenta, zavražděn hlavní libanonský odpůrce Palestinců, lídr falangistů a spojenec Izraele Gemayel. Dva dny poté, v reakci na jeho vraždu, IDF obklíčila západní Bejrút a přilehlé uprchlické palestinské tábory Sabra a Shatila. Zatímco vojáci IDF pomocí světlic poskytovali osvětlení, falangisté pátrali po bojovnících OOP (Collins 1983: 100). Ve skutečnosti ale došlo v průběhu následujících dvou dní k masakru stovek civilistů, jejichž přesný počet dodnes není znám. Dle dobového reportu informujícího o prvních odhadech celkového počtu obětí bylo v Sabře a Shatille zavražděno na 2 000 lidí, z nichž jen 37 % byli Palestinci (tamtéž: 116). Tato událost, za kterou izraelští politici odmítali nést zodpovědnost, vedla v Izraeli k masivním protestům společnosti a nárůstu odporu vůči izraelskému působení v Libanonu.

Několik dní po masakru Sabry a Shatilly vypukly v oblasti Shouf (nacházející se ve střední části Libanonu jižně od Bejrútu) podléhající izraelské vojenské kontrole boje mezi falangistickými a drúzskými militanty. Tato oblast byla předmětem sporu maronitů a drúzů již od osmnáctého století. Maronité se z regionu stáhli poté, co je stihl drúzský masakr vyvolaný zavražděním Kamala Jumblatta, ale v říjnu 1982 se, s podporou izraelské a libanonské armády, rozhodli navrátit a získat nad oblastí Shouf plnou moc a kontrolu (Rabinovich 1985: 156-157). V rámci libanonské občanské války tak vypukl subkonflikt známý pod názvem Horská válka, který trval v letech 1982 až 1983, později pak v letech 1984 až 1989.

Poté, co se falangistické jednotky rozhodli získat region Shouf, zatarasili silnice a dali drúzům pocítit svou přítomnost. Ti se ale začali bránit a situace rychle eskalovala (Evron 2013: 164). Dle Atasheho, který oblast Shouf v polovině října navštívil, probíhalo v tomto hornatém regionu bombardování drúzských vesnic, a to sice za pomoci IDF, která falangistům pomáhala s nabíjením děl a výsadkem parašutistů (Atashe 1995: 153). V souvislosti s nedávnými událostmi v Sabře a Shatille se umocnily obavy libanonských drúzů, že se zanedlouho stanou oběťmi genocidy páchané falangisty (Ottaway 15. 10. 1982). Důsledkem naléhání vlastní drúzské komunity izraelští politici slibovali, že IDF, která území v té době spravovala, zakročí a rozlévající

se násilí zastaví. Bylo tak učiněno, dle drúzů z politických důvodů, až po několika dnech vyostřených bojů (Ottaway 15. 10. 1982; Collins 1983: 117).

Izraelští drúzští lídři reagovali na nedostatečné snahy Izraele hrozbou generální stávkou a demonstrací v izraelské drúzske vesnici Isfiya. Vzápětí rovněž zveřejnili dokument potvrzující zájem falangistů libanonské drúze zlikvidovat (Collins 1983: 118-119). Dne 19. října proběhla do té doby naprosto unikátní událost, a to sice demonstrace izraelských drúzů. Ta se uskutečnila přímo před sídlem premiéra Begin. Akce iniciované Drúzsou komisí se zúčastnilo na 1 500 členů izraelské drúzske komunity. Zatímco dle dobového reportu protestovali účastníci demonstrace proti záměru Izraele napomoci masakru libanonských drúzů, dle Atasheho bylo cílem této demonstrace rozbití falangisticko-izraelské spolupráce a volání po možnosti bránit libanonské drúzske bratry jakýmikoli prostředky. Zahraniční média tak začala upozorňovat na to, že vztahy Izraele a jeho drúzske komunity se ocitly na křižovatce (Collins 1983: 119; Atashe 1995: 153-154). Jak totiž v jednom z dobových článků uvedla novinářka Trudy Rubin (1982), v letech před izraelskou invazí do Libanonu si mladší generace izraelských drúzů začala stěžovat na špatnou situaci týkající se drúzske vesnic a jejich rozvoje i na povinnost sloužit v IDF. Navíc došlo těsně před invazí k pětíměsíční generální stávce golanských drúzů, kteří nesouhlasili s přijetím izraelského občanství, přičemž se jim v konfliktu se státem dostalo podpory drúzů izraelských.¹⁵ Na počátku 80. let tak pokračování krevního paktu založeného na službě drúzů v IDF čelilo mnohým překážkám a invaze do Libanonu se mohla stát další z nich. V případě, že by se Izrael rozhodl zcela ignorovat naléhání své drúzske komunity, její zklamání by v konečném důsledku mohlo vést jak k neochotě jejích členů sloužit v IDF, tak i k hromadnému příklonu izraelských drúzů k arabskému nacionalismu.

Izraelští drúzští lídři začali navazovat kontakty s lídry libanonských drúzů, a to včetně nového předsedy PSS Walida Jumblatta. Cílem této spolupráce byla jak koordinace dalších kroků obou komunit, tak snaha o mediaci situace, která do té doby mířila jen na izraelské politické představitele. Setkání s Jumblattem posílilo vyjednávací pozici izraelských drúzů a otevřelo možnost ukončení nepřátelství mezi státem Izrael a libanonskými drúzskeými lídry (Atashe 1995: 154-155). O tom, že se drúzska Komise snažila o všestrannou mediaci situace napříč mnoha zúčastněnými stranami, svědčí i současné vyjádření Atasheho:

¹⁵ Více viz kapitola Utváření vztahů se státem Izrael.

„Žádali jsme libanonské, drúzské a vojenské lídry, aby nestříleli na vojáky a pozice IDF. Zároveň jsme se sešli s mnoha veliteli IDF v Libanonu a trvali jsme na to, aby nestříleli na drúzská města a bezpečnostní pozice“ (Záznam korespondence – Zeidan Atashe).

Za spojenectví s falangisty čelil Izrael kritice vlastní občanské společnosti i izraelské drúzské komunity. Ocítl se mezi dvěma zneprátelenými stranami a navíc se stupňoval počet obětí z řad vojáků IDF (Evron 2013: 164). Jak vyplývá z dobového reportu, od počátku prosince 1982 začala IDF v konfliktu probíhajícím v oblasti Shouf zaujímat více neutrální postoj a pokoušela se fungovat spíše jako mediátor napjaté situace mezi falangisty a libanonskými drúzy (Collins 1983). V únoru 1983 pak falangistická strana informovala o tom, že ministr Sharon nařídil IDF, aby v konfliktu probíhajícím v oblasti Shouf pomáhala drúzům (Koff 1983a: 173). Sharon v té době zároveň řešil vlastní potíže na poli domácí politiky – v důsledku vyšetřování masakru obyvatel Sabry a Shatilly bylo izraelským vládním kabinetem rozhodnuto, že musí opustit post ministra obrany. V únoru 1983 byl nahrazen Moshe Arensem, od kterého byl očekáván vstřícnější postoj vůči stažení IDF z Libanonu (Koff 1983a: 174-177). Horská válka nicméně nadále pokračovala, stejně jako úsilí izraelské drúzské komunity (Atashe 1995: 157). Nedlouho po výměně ministra obrany proběhla v Tel Avivu další drúzská demonstrace. V reakci na tento protest Arens uvedl, že pocity izraelských drúzů chápe a oceňuje jejich solidaritu i strach o blízké (tamtéž: 159). To komunitu v jejím úsilí povzbudilo. V květnu 1983 tak pohrozila generální stávkou (Koff 1983b: 150).

V červenci 1983 oznámil drúzský důstojník IDF svůj odchod z armády s odůvodněním, že nesouhlasí s tím, jak Izrael přistupuje k libanonským drúzům. Následně bylo ostatním drúzským vojákům IDF sloužícím v Libanonu ústy armádních velitelů sděleno, že pokud se jich politika Izraele dotýká, či jim dokonce brání ve výkonu povinností v armádě, mohou být zproštěni služby (Jerusalem Post Reporter 20. 7. 1983 in Atashe 1995: 156). V té době, a to sice po bojích trvajících celých deset měsíců, bylo zřejmé, že se IDF z oblasti Shouf brzy stáhne. Izraelští drúzští lídři, kteří se obávali dalších masakrů, vyzvali izraelskou vládu k tomu, aby před jejím stažením pověřila IDF odsunem falangistických militantů z oblasti Shouf (Koff 1983c: 152). Tato výzva byla vzápětí, dne 3. srpna 1983, podpořena oznámením odchodu drúzského kapitána IDF, který zároveň ohlásil svůj záměr zformovat skupinu požadující, aby IDF falangistické militanty z oblasti Shouf odsunula (Koff 1983c: 156).

3. září 1983 zahájil Izrael operaci Mlýnský kámen, tedy stažení IDF z okolí Bejrútu a oblasti Shouf (Koff 1984: 128). IDF přislíbila, že nebude zasahovat v bojích o pozice, ze kterých se v oblasti Shouf stáhla, což bylo později podpořeno dohodou mezi izraelskými politiky a libanonskými drúzy. Tuto dohodu zprostředkovala právě Drúzská komise. Kontrolu nad územím původně kontrolovaným IDF tak získali libanonští drúzové (Atashe 1995: 158). V září 1983 ministr obrany Arens uvedl, že libanonští drúzové budou zodpovědní za to, že se OOP nezapojí do bojů v Shouf, ani se nepřiblíží k linii za řekou Awali, za kterou se IDF stáhla (Koff 1984: 131). Působení IDF v Libanonu pak nadále pokračovalo, a to sice až do roku 1985.

Z výše uvedených skutečností je zřejmé, že v průběhu zkoumaného období docházelo v Libanonu k mnohým změnám spojenectví válčících stran. V případě vztahu IDF a libanonských drúzů se počáteční nepřátelství a ohrožení přeměnilo ve vzájemnou spolupráci. Dle Atasheho vedlo ke změně politiky Izraele především jeho zklamání z jednání libanonských falangistů. Klíčovým faktorem byla rovněž masivní a dlouhotrvající kampaň, kterou na podporu libanonských drúzů vedla izraelská drúzská komunita. Atashe k tomu dodává:

„Tento způsob chování a námi vyvinutá aktivita ovlivnily izraelské vojenské a politické vedení, které tak změnilo své chování a politiku vůči drúzům. To znamená i naše trvání na pokračování naší (drúzské) povinné vojenské služby. Takže se jednalo o win-win situaci“ (Záznam korespondence – Zeidan Atashe).

Izraelští drúzové úspěšili. Byli schopni vybalancovat nelehkou situaci, ve které se ocitli, a to sice v zájmu všech klíčových stran – libanonských drúzů, státu Izrael i sebe samotných. Libanonští drúzové přestali čelit ohrožení ze strany IDF a stali se jejím spojencem. Vztahy izraelské drúzské komunity se státem nebyly narušeny. V průběhu několikaměsíčních snah pomoci libanonským bratrům nezradila izraelská drúzská komunita ani jednu ze svých klíčových sociálních identit – drúzskou a izraelskou.

Několik měsíců trvající napětí mezi státem a komunitou nicméně mělo vliv na ochotu izraelských drúzů sloužit v IDF. Zatímco v průběhu roku 1982 služby v armádě z náboženských důvodů zanechalo pouhých 19 drúzských jedinců, k 1. prosinci roku 1983 jich bylo 71 (Schechla 1984: 219).

Z hlediska teorie *Strategic Military Refusal* se v tomto případě ukázalo, že za své epistemické autority považovali izraelští drúzští vojáci lídry komunity, na které

se v kritických momentech obrátili. Tito lídři přenesli snahy o vyřešení situace na politickou úroveň a nepodporovali hromadné dezerce z armády, čímž předešli dalšímu narušení vztahů komunity a státu, které byly symbolizovány právě službou drúzů v armádě. Izraelské administrativní autority postupně minimalizovaly rozdíly mezi vlastními zájmy a požadavky drúzske komunity. To se naplno projevilo již před stažením IDF z oblasti Shouf, a to sice v momentě, kdy bylo drúzkým vojákům IDF povoleno, aby se invaze neúčastnili. Tento krok byl navíc podpořen akty dvou *refuseniks*.

V souladu s podmínkou o externím prostředí měli drúzští vojáci zcela legitimní důvod k pochybnostem o své službě v IDF. Byly jim jejich sociální identity, které se ocitly v konfliktu. Díky úsilí drúzkých lídrů byly zformulovány jasné požadavky, se kterými se ztotožňovala celá izraelská drúzska komunita. Nesouhlas drúzů se izraelským působením v Libanonu byl navíc v souladu s celkovou náladou v izraelské společnosti.

Rovněž podmínka o interním prostředí byla naplněna. Izraelská drúzska komunita se zcela semkla a neměla pochybnosti o legitimitě a důležitosti svých požadavků. Probíhaly jak do té doby zcela unikátní drúzske protesty, tak i veřejné finanční sbírky na podporu libanonských drúzkých bratrů. Jelikož vztahy státu a drúzske komunity byly v té době narušeny, Izrael se rozhodl na požadavky drúzů adekvátně odpovědět. V opačném případě hrozilo závažné zhoršení vzájemných vztahů.

Úsilí drúzů bylo podpořeno naplněním několika dalších podmínek, které jsou v rámci teorie *Strategic Military Refusal* považovány za podpůrná kritéria. Přesné množství a zařazení vojáků, kteří se rozhodli armádu opustit, není známo, ale jednalo se minimálně o dva důstojníky. Vzhledem k narušeným vztahům hrozila tzv. možnost odchodu, která se posléze částečně naplnila poklesem v zájmu drúzů o vojenskou službu. Následkem pochybností o plnění vojenských povinností v Libanonu vznikla minimálně jedna organizace – Drúzska komise, které se dařilo získávat finance, společenský a politický vliv i prostor v domácích a zahraničních médiích. Vzhledem k tomu, že je IDF občanskou armádou, její vedení se oprávněně obávalo ztráty důvěry ze strany drúzů a zareagovalo tím, že jim umožnilo v Libanonu nepůsobit.

4. Zákon o národním státu

4.1 *Historický a politický kontext situace*

Dne 19. července 2018 byl, po schválení ve třetím čtení v izraelském Knessetu, přijat kontroverzní zákon známý jako Zákon o národním státu. Toto opatření, které se stalo jedním ze základních zákonů tvořících ústavní pořádek státu Izrael, vyvolalo nejen širokou debatu o přístupu tohoto státu k demokracii a jeho menšinám, ale i masové protesty izraelské společnosti, a to především v rámci nežidovské části populace. Nejhlasitější nesouhlas s tímto Zákonem, jehož obsah je popsán níže, začala ihned po jeho přijetí projevovat izraelská drúzska komunita.

První verze Zákona o národním státu byla představena v srpnu 2011 členem Knessetu Avim Dichterem, který byl tehdy členem politické strany Kadima. Jeho návrh Zákona prezentovaný jako *první krok k úplné ústavě* tehdy podpořilo na 40 dalších členů Knessetu (Harkov 4. 8. 2011). V červenci 2017 pak byla vytvořena speciální 16členná parlamentní komise, která dostala projednání návrhu Zákona o národním státu na starost. Jejími členy bylo jmenováno devět členů koalice (tvořené politickými stranami Likud, Jewish Home, Kulanu, Shas, United Torah Judaism, Yisrael Beiteinu) a sedm zástupců Knessetu z řad opozice (Knesset 13. 8. 2017).

Jak vyplývá z tiskové zprávy Knessetu o jednání této komise, okamžitě se ukázalo, že návrh Zákona budí kontroverze a že mezi pověřenými členy izraelského parlamentního shromáždění neexistuje shoda na tom, zdali je navrhované opatření v souladu s Deklarací nezávislosti státu Izrael.¹⁶ Předseda parlamentní komise Amir Ohana argumentoval ve prospěch návrhu Zákona tím, že jeho účelem je ochrana charakteru Izraele jako národního židovského státu. Ohana tvrdil, že Zákon o národním státu nebude anulovat principy Deklarací stanovené, nýbrž jí poskytne právní platnost, která dokumentu z roku 1948 prozatím chybí. Zástupci politické strany Zionist Camp naopak zastávali názor, že návrh Zákona je s Deklarací nezávislosti v rozporu a stejně jako zástupci politické strany Kulanu upozorňovali na to, že v zákoně chybí jakákoli zmínka o rovnosti obyvatel Izraele. Člen Knessetu Osama Saadi, zástupce politické strany Joint

¹⁶ Deklarace nezávislosti státu Izrael z roku 1948 stanovila, že “(stát Izrael) bude pečovat o rozvoj země ve prospěch všech obyvatel; bude založen na svobodě, spravedlnosti a míru ve světle slova izraelských proroků; zaručí kompletní rovnost sociálních a politických práv všem obyvatelům státu bez ohledu na náboženství, rasu, či pohlaví; bude garantovat svobodu náboženství, svědomí, jazyka, výchovy, vzdělání a kultury; bude ochraňovat posvátná místa všech náboženství; bude věrný principům Charty Organizace spojených národů” (Knesset 14. 5. 1948).

List, upozorňoval na to, že projednávaný návrh Zákona je, v souvislosti s křehkými vztahy židů a Arabů, velice nebezpečný, jelikož zcela vylučuje arabské obyvatelstvo tvořící 20 % z populace státu (Knesset 19. 9. 2017). Projednávanému opatření se dostalo rovněž kritiky některých bývalých politiků, kteří zpochybňovali jeho pozitivní vliv na rovnost všech izraelských občanů (Knesset 26. 9. 2017). V průběhu několik měsíců probíhajících jednání parlamentní komise nechyběla z řad kritiků návrhu Zákona ani vyjádření, že přijetí projednávaného opatření povede v Izraeli k apartheidu.

Poté, co byl návrh Zákona parlamentní komisí schválen a čekalo jej třetí čtení v rámci plenárního zasedání, členové Knessetu Ahmad Tibi a Yousef Jabareen ze strany Joint List vydali následující prohlášení: *„S úžasem a smutkem prohlašujeme smrt demokracie, která posledních několik let umírala sužována sociálním vyloučením a rasismem. Není pochyb, že návrh Zákona o národním státu je nejnižším bodem z chronických chorob, které demokracii trápily“* (Knesset 18. 7. 2018). Předseda parlamentní Komise Ohana při té příležitosti uvedl, že *„židovský lid si zaslouží židovský stát zakotvený v zákoně“* (tamtéž). Následujícího dne bylo opatření s oficiálním názvem Základní zákon: Izrael jako národní stát židovského lidu přijat, a to sice v poměru 62 ku 55 hlasům s absencemi dvou členů Knessetu (Knesset 19. 7. 2018a).

Zákon o národním státu stanovil, že Izrael je národním státem židovského lidu a naplňuje tak jeho přirozené, náboženské a historické právo na sebeurčení. Právě sebeurčení je, dle tohoto Zákona, unikátní pro židovský lid. Zákon dále určil národní symboly státu (název Izrael, modro-bílá vlajka s Davidovou hvězdou, znak s vyobrazením menory a hymna Hatikvah) a Jeruzalém jako hlavní město. Přijetím Zákona se jediným oficiálním jazykem Izraele stala hebrejšтина, zatímco arabština získala speciální status s tím, že její používání ve státních institucích bude podléhat dalším právním opatřením. Dále došlo k posílení vztahu Izraele s židy v diaspoře, k uzákonění používání židovského kalendáře a k ustanovení toho, že budování židovských osad je národní hodnotou státu. Dle posledního oddílu Zákona jsou v Izraeli oficiálními dny klidu šabat a židovské svátky, ale nežidé mají právo ctít své vlastní (Knesset 19. 8. 2018b).

Přestože přijetí Zákona o národním státu nemá za následek mnoho změn v každodenním životě izraelských občanů, jasně potvrzuje židovský charakter státu. Stanovuje, že jeho nežidovští občané nemají v této zemi právo vlastního sebeurčení. Zásadní je rovněž opatření týkající se arabského jazyka, který byl doposud jedním ze dvou oficiálních

jazyků státu. Jak ale uvádí kolektiv autorů v čele s Eliezerem Ben-Rafaelem (2008: 13), většina Izraelců, pro které je právě arabština mateřským jazykem, hebrejštinu plně ovládá a v každodenním životě využívá.

I přes přijetí Zákona nedojde ke změnám týkajících se např. dopravního značení v hebrejštině i arabštině. Přesto na snížení statusu arabského jazyka lze nahlížet jako na určité omezení kultury i identity téměř pětiny Izraelců. Je rovněž nutné zmínit, že Zákon o národním státu postrádá jakoukoli zmínku o rovnosti svých občanů, o kterou opoziční členové Knesetu usilovali. Kritici Zákona uvádějí, že stát Izrael se jeho přijetím stává židovským, nikoli však demokratickým státem.

Znepokojení z přijetí Zákona o národním státu ihned vyjádřila i Evropská Unie (dále EU), a to sice slovy vysoké představitelky Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku Frederici Mogheriniové, která uvedla, že EU bude v této věci s Izraelem jednat. Dle Mogheriniové je zřejmé, že přijetí tohoto Zákona je komplikací pro dvoustátní izraelsko-palestinského konfliktu, které EU dlouhodobě podporuje (Reuters 19. 8. 2018). OSN se k Zákonu o národním státu po jeho přijetí oficiálně nevyjádřila.

4.2 Průběh situace a reakce izraelských drúzů

Pro izraelskou drúzskou komunitu bylo přijetí Zákona o národním státu zklamáním a vyvolalo okamžitou reakci na několika úrovních. Dne 22. července 2018 byla k Nejvyššímu soudu státu Izrael doručena žaloba vypracovaná třemi ze čtyř drúzských členů Knesetu působícími v různých politických stranách. Hamed Amar, Saleh Sa'ad a Akram Hasson (veteráni IDF a aktivní členové sionistických organizací), v této žalobě argumentovali tím, že schválení Zákona o národním státu je extrémním aktem vedoucím k diskriminaci izraelských menšin. Kromě výše jmenovaných členů Knesetu se pod žalobu podepsali i představitelé největších drúzských vesnic. Sa'ad k podání této žaloby uvedl, že *„přijetí Zákona o národním státu je pro izraelskou drúzskou komunitu, která obětuje svou krev a syny ve prospěch státu Izrael, plivnutím do tváře“* (Azulay 23. 7. 2018; The Times of Israel 22. 7. 2018).

Dne 24. července 2018 vznikla iniciativa s názvem Drúzské fórum proti Zákonu o národním státu, která na svém nově založeném facebookovém profilu informovala o tom, že motivem k jejímu založení je demokratický boj proti legislativě přijaté státem

Izrael (Drúzské fórum proti Zákonu o národním státu 24. 7. 2018). Následujícího dne přinesla izraelská média zprávu, že Drúzské fórum je tvořeno 100 bývalými drúzskými důstojníky z řad rezervistů IDF. Hlavními tvářemi iniciativy se stali drúzští veteráni IDF v čele s brigádním generálem Amalem As'adem. Mezi další výrazné osobnosti Drúzského fóra patří např. další brigádní generál Imad Fares či plukovník Anwar Saab.

V rámci představení iniciativy Fares uvedl, že vzhledem k tomu, že nikdo nezpochybňuje, že je Izrael židovským státem, osobně nechápe, proč je tento Zákon nezbytný. Prohlásil rovněž, že přijetím Zákona se z mnohých Izraelců stali druhořadí občané. V podobném duchu se vyjádřili další z hlavních představitelů Drúzského fóra a prohlásili, že nespravedlnost spatřují především v tom, že oni a další členové izraelské drúzské komunity léta slouží v IDF a podílejí se tak na budování státu Izrael i jeho obraně. Představitelé Drúzského fóra vyjádřili rovněž své rozhořčení z jednání izraelského ministra komunikací, drúze Ayooba Kary, který přijetí Zákona podpořil (Tvizer, Rubinstein 25. 7. 2018). Na otázku týkající se cílů Drúzského fóra a motivace vedoucí k jeho založení odpověděl pro potřeby této práce jeden z jeho čelních představitelů Anwar Saab následovně:

„Motivace byla velice vysoká. Každý z bývalých (drúzských) důstojníků, kterého jsme vyzvali, aby se k nám přidal a podpořil tak náš cíl, okamžitě souhlasil... Našimi cíli jsou: 1) změna zákona, nikoli jeho zrušení – jen přidání zmínky o rovnosti tak, jak je to napsáno v Deklaraci nezávislosti, a to sice pro všechny komunity (nikoli jen pro drúzy); 2) dosažení rovnosti v každodenním životě drúzské komunity / rozpočty pro místní rady“ (Záznam korespondence – Anwar Saab).

Další ze Saabových odpovědí na otázku týkající se konkrétních požadavků Drúzského fóra zní následovně:

„Máme jen jeden požadavek, a to sice změnu tohoto Zákona přidáním jedné věty týkající se demokracie a rovnosti v zájmu všech občanů, nikoli jen drúzské komunity.“ (Záznam korespondence – Anwar Saab).

Požadavek Drúzského fóra je tedy jasně formulován a mohou se s ním ztotožnit nejen členové drúzské komunity, ale všichni, kteří se přijetím Zákona cítí poškozeni. Sekundárním cílem Drúzského fóra je pak celkové zlepšení situace komunity, konkrétně vesnic, ve kterých drúzové žijí.

Jak totiž pro deník Haaretz uvedl profesor Rami Zeedan z Univerzity v Kansasu, drúzské vesnice se již několik dekád potýkají s tím, že na infrastrukturu a rozvoj získávají od státu o 25 až 40 % finančních prostředků méně, nežli vesnice obývané židy. V předchozích kapitolách citovaný Gabriel Ben-Dor Haaretzu řekl, že drúzové mají nedostatek místa pro výstavbu a od vzniku založení státu Izrael nevznikla žádná nová drúzska vesnice i přesto, že se od té doby populace izraelských drúzů zdesetinásobila (Rasgon 8. 8. 2018). Na drúzske snahy o změnu Zákona o národním státu tak lze nahlížet jako na výsledek dlouhodobé frustrace vyplývající z nerovného zacházení, nedostatečného ocenění a opomíjení komunity ze strany státu. Přijetí Zákona o národním státu drúze v jejich letité nespokojenosti jen utvrdilo.

Na dotaz týkající se atmosféry v drúzske komunitě Saab uvedl, že drúzové se kvůli Zákonu cítí nepříjemně. Je tomu kvůli pocitu, že nadále nejsou součástí státu a nemají národní práva, přestože se podílí na obraně Izraele. Ve své odpovědi rovněž připomněl, že drúzové nestojí o budování vlastního národa, nýbrž o to, aby byli nadále součástí státu Izrael (Záznam korespondence – Anwar Saab).

Ihned po oznámení vzniku iniciativy vznikl další facebookový profil s názvem Fórum drúzske jednoty – oficiální stránka, jehož cílem byla mobilizace drúzske občanské společnosti a koordinace i příprava dalších kroků drúzske komunity. Mezitím ale, v souvislosti s přijetím Zákona o národním státu, došlo k několika překvapivým událostem v IDF.

Na konci července 2018 informovala většina izraelských i mnohé ze zahraničních médií o facebookovém příspěvku juniorního důstojníka IDF, kapitána Amira Jmalla z izraelské drúzske komunity. Tento 23letý voják využil svůj osobní profil na sociální síti Facebook k tomu, aby na něm dne 29. července zveřejnil otevřený dopis pro izraelského premiéra Benjamina Netanyahua, ve kterém zároveň oznámil svůj záměr odejít z izraelské armády. Facebookový příspěvek, který byl později z Jmallova profilu odstraněn, obsahoval toto vyjádření:

„Ráno, když jsem se vzbudil, abych jel na základnu, jsem se sám sebe ptal proč. Proč bych měl sloužit státu Izrael, státu kterému já, moji dva bratři a můj otec sloužíme s oddaností, se smyslem pro poslání a s láskou k vlasti, když ve finále získáváme co? To, že jsme druhořadými občany? Měli bychom nadále sloužit státu? Nechci pokračovat

a jsem si jist, že stovky dalších lidí přestanou sloužit a požádají o propuštění ze služby na základě tvého rozhodnutí, Netanyahu – tvého a tvé vlády“ (Zitun 31. 7. 2018a).

Uvedené Jmallovo vyjádření obsahovalo jak vybídnutí k ukončení povinné služby drúzů, tak i nepřímou výzvu k odchodu namířenou na ostatní vojáky IDF. Ta nezůstala nevyslyšena. Následujícího dne, 30. července, se ke stejnému kroku odhodlal další drúzský důstojník IDF Shady Zidan, zástupce velitele v jedné z bojových jednotek armády. Stejně jako Jmall, i Zidan zvolil pro oznámení svého záměru opustit po pěti letech IDF právě sociální síť Facebook. Zidan, kterému bylo v době uveřejnění statusu o nesouhlasu s politickým rozhodnutím izraelského Knessetu rovněž 23 let, odůvodnil své rozhodnutí následujícími slovy:

„Rozhodl jsem se přestat sloužit tomuto státu... Dodnes jsem státu dával svou duši, riskoval jsem svůj život. Dodnes jsem stál před národní vlajkou s pýchou a salutoval jsem. Dodnes jsem zpíval národní hymnu Hatikvah, protože jsem si byl jist, že toto je má země a jsem si se všemi roven. Ale dnes, dnes jsem poprvé za dobu své služby odmítl salutowat vlajce, poprvé jsem odmítl zpívat národní hymnu... Nejsem politik a nejsem někým, kdo se o politiku stará. Ale!!! Jsem občanem jako kdokoli jiný a dal jsem svou celou existenci a více státu a nakonec jsem druhořadým občanem? Takže ne, děkuji, nejsem připraven být součástí tohoto a navíc se připojuji k této kampani a rozhodl jsem se přestat sloužit této zemi. Děkuji, státě Izrael“ (Zitun 31. 7. 2018b).

Slova Jmalla i Zidana svědčí o jejich zklamání z přijetí Zákona o národním státu a poukazují na osobní konflikt, který jim rozhodnutí izraelských politiků způsobilo. Svůj nesouhlas dali do přímé souvislosti se službou v IDF, občanskou armádou, která by ze své podstaty měla zůstat apolitickou institucí. Díky rychlosti, s jakou se informace uveřejňované na sociálních sítích šíří, se slova Jmalla i Zidana velice rychle dostala do médií. Jelikož Zidanovo vyjádření následovalo jen několik hodin poté, co své oznámení na Facebooku sdílel Jmall, hrozilo, že jejich příkladu budou následovat i další drúzští vojáci IDF. Vzhledem k nevyzpytatelnosti situace musela IDF adekvátně a rychle zareagovat a pokusit se situaci uklidnit v zájmu zachování svého apolitického obrazu i předejití vlny odchodů drúzských vojáků.

Den po uveřejnění Zidanova facebookového vyjádření, dne 31. července, vydal náčelník generálního štábu IDF Gadi Eisenkot prohlášení, které izraelská média označila za velice neobvyklé (The Times of Israel 31. 7. 2018). Anglický překlad vyjádření

nazvaného *Držme politiku mimo IDF* byl na oficiálních webových stránkách IDF uveřejněn dne 2. 8. 2018. Izraelským vojákům bylo prostřednictvím tohoto textu připomenuto, že drúzové, stejně jako Čerkesové, slouží v IDF na vlastní žádost. Ve vyjádření byl rovněž zmíněn krevní pakt mezi drúzy a židy a oceněn přínos, jaký drúzští vojáci mají ve věci obrany státu Izrael. Výzva přiznala rezervistům i vojákům IDF v aktivní službě právo formulovat vlastní názory týkající se etických a morálních záležitostí, ale tak, aby nebyla ovlivněna jejich působení v IDF a hodnoty, které armáda demokratického židovského státu Izrael reprezentuje. V prohlášení bylo rovněž připomenuto, že jelikož je IDF státní armádou, existuje vztah mezi jejími vojáky a důvěrou veřejnosti a IDF by se tak neměla vměšovat do společenských konfliktů (Israel Defense Forces 2. 8. 2018).

Zároveň se Eisenkot sešel s drúzským duchovním lídrem Tarifem, který po této schůzce veřejně oznámil, že ve věci apolitičnosti armády s Eisenkotem souhlasí (Ahronheim 31. 7. 2018). Drúzským vojákům IDF vzkázal následující: *„Věřte nám, kryjeme vám záda. Nejsme ve sporu s IDF, vy jste všichni loajální vojáci a důstojníci a věřím, že budete držet sebe i IDF mimo veřejné kontroverze“* (Zitun 31. 7. 2018b).

IDF rovněž oznámila, že Jmall bude na dva týdny suspendován ze služby (tamtéž). Neobvyklé kroky ze strany vedení armády nicméně dokázaly paniku, která v IDF po oznámeních Jmalla a Zidana vypukla. I přes apel na poslušnost se armádu rozhodl opustit další drúz, a to hned následujícího dne, 1. srpna. Svůj záměr přestat působit v IDF ohlásil rezervní vojenský lékař Safa Mashur. Devětačtyřicetiletý Mashur s hodností majora své rozhodnutí odůvodnil tím, že Zákon o národním státě poškozuje nežidovské občany státu Izrael a že se cítí být diskriminován. Izraelská média v souvislosti s Mashurovou rezignací upozornila na to, že stejně jako v celém Izraeli, i v IDF je nedostatek lékařů (Ahronheim 1. 8. 2018).

Postoj Drúzského fóra k těmto činům vysvětlil Anwar Saab:

„S tímto chováním nesouhlasíme. Vyvinuli jsme veškeré úsilí k tomu, aby se (výše zmínění vojáci) vrátili do služby, a to se nám podařilo. Je velice náročné sloužit státu, pokud máme tento Zákon. Drúzští vojáci se s ním nemohou identifikovat a partnerství se tak stává velice obtížným. Tento Zákon (pocitově) vyřazuje mnohé komunity

z izraelského státu, a to třeba i ruské vojáky,¹⁷ kteří nekonvertovali ke svému náboženství apod.“ (Záznam korespondence – Anwar Saab).

Platnost Saabových slov dokládají i příspěvky na oficiálním facebookovém profilu Drúžského fóra (Fórum drúžské jednoty 31. 7. 2018). V zájmu nalezení řešení, které nepoškodí vztahy mezi drúžskou komunitou státem Izrael se zástupci Drúžského fóra přidali k politickým jednáním, která od 27. července probíhala mezi drúžskými členy Knessetu a premiérem Netanyahuem.

Zatímco první z těchto schůzek se zúčastnili jen drúzští členové Knessetu, druhému ze setkání byli přítomni i duchovní lídr drúžské komunity Tarif, hlavní představitel Drúžského fóra generál As’ad a bývalý člen Knessetu za sociálně demokratickou stranu HaAvoda drúz Shachiv Shnaan. Na tomto setkání zástupci drúžské komunity premiérovi vysvětlili, co jim v obsahu Zákona o národním státu vadí a požádali ho o jeho úpravu. Kancelář premiéra Netanyahua po této schůzce vydala prohlášení, že Zákon nebude měněn, ale že se co nejrychleji pokusí nalézt řešení ve prospěch drúžské komunity. Navrhovatel Zákona Dichter, který byl v této době členem politické strany Likud (stejně jako premiér Netanyahu), z pozice předsedy Zahraničního a obranného výboru Knessetu k těmto schůzkám uvedl, že drúžská komunita byla oklamána vládní opozicí a ve svých snahách zcela jistě neuspěje (Hoffman, Helmholtz 28. 7. 2018).

Na politickém jednání drúzů a premiéra, které se uskutečnilo dne 1. srpna, Netanyahu navrhl vypracování zákona uznávajícího zásluhy těch komunit, které se podílejí na obraně státu Izrael, tedy drúzů a Čerkesů. Navrhované opatření mělo být částečně ukotveno i v základních zákonech státu Izrael. Obsahem představeného návrhu bylo ocenění přínosu těchto komunit, podpora jejich náboženských, vzdělávacích a kulturních institucí, zlepšení situace jejich vesnic, možnost vzniku nových měst a záruky týkající se zachování a kultivace jejich kulturního dědictví. Premiér rovněž doufal, že díky tomuto návrhu drúzové upustí od organizace plánovaného veřejného protestu v Tel Avivu. Zatímco někteří z drúžských vyjednávačů návrh premiéra Netanyahua uvítali, jiní jej považovali za zklamání (Lis et al. 1. 8. 2018). Navrhovaný soubor opatření by totiž neznamenal žádnou změnu pro ty komunity, které neslouží v IDF, což nebylo v souladu s primárním cílem, kterého chtěli drúzové svým bojem

¹⁷ Saab zmiňuje izraelské občany, kteří učinili aliju v souladu se Zákonem o návratu, ale nejsou židy, jelikož svůj židovský původ zdělili ze strany otce. Tito jedinci, z nichž mnozí pocházejí ze zemí bývalého Sovětského svazu, mohou k judaismu konvertovat dodatečně.

proti Zákonu o národním státu dosáhnout. Rozhodli se, že tuto možnost projednají a premiéra budou během několika dnů informovat, zdali o přijetí souboru zákonů ve prospěch menšin sloužících v armádě stojí, či nikoli.

Další setkání premiéra a drúzské delegace se uskutečnilo dne 2. srpna 2018. Zatímco duchovní lídr drúzské komunity Tarif na tuto schůzku přizval více zástupců Drúzského fóra (plukovníka Saaba a poručíka Sufyana Mariha), člen Knesetu Hamad Amar požádal o účast i představitele drúzských vesnic. Ještě před zahájením schůzky byla pořizena společná fotografie drúzské delegace a premiéra, který přítomným novinářům sdělil, že ve vyjednávání došlo k pokroku. Následně drúzští zástupci premiérovi sdělili, že na jeho návrh, ve kterém chybí ukotvení statusu všech menšin v základních zákonech Izraele, nepřistoupí. Následně promluvil generál As'ad, který uvedl, že drúzové nepřijmou balíčky zákonů zvýhodňujících pouze ty komunity, které slouží v armádě. Netanyahu As'adovi odpověděl, že nebude hovořit s nikým, kdo ho nazývá premiérem státu dopouštějícího se apartheidu. Netanyahu tak zareagoval na příspěvek, který As'ad předchozího dne sdílel na svém osobním facebookovém profilu. Následně premiér navrhl, aby jednání pokračovalo v užším kruhu, tedy bez zástupců Drúzského fóra. Poté, co drúzská delegace tento návrh odmítla, Netanyahu schůzku opustil. Anonymní zdroj blízký premiérovi posléze uvedl, že se k této situaci premiér vyjádřil následovně *„Poté, co jsme začali, v Zákoně o národním státu by nemělo být změněno ani jedno slovo. Jestli s tím někdo nesouhlasí, v Sýrii je početná drúzská komunita a může si rovněž založit drúzský stát“* (Landau, Shpigel 5. 8. 2018).

Média vzápětí informovala o tom, že politická jednání nebyla úspěšná, jelikož generál As'ad začal v jejich průběhu hovořit o apartheidu. Dle některých novinářů se ale mohlo ze strany premiéra jednat o předem promyšlenou strategii (Pfeffer 2. 8. 2018). Poté, co se ukázalo, že drúzové na jeho podmínky nepřistoupí, využil As'adova vyjádření na Facebooku jako záminky ke zmenšení drúzské delegace, či k ukončení celého jednání. Jelikož drúzové návrh na jednání v menším okruhu lidí odmítli, politická jednání o úpravě Zákona o národním státu skončila. Drúzové ale dostáli svému přesvědčení, že jen změna Zákona o národním státu je spravedlivým řešením ve prospěch všech izraelských občanů. Přestože měli možnost získat okamžité výhody za svou letitou službu armádě, tuto možnost odmítli. Rozhodli se, že budou nadále bojovat v zájmu dosažení svého primárního cíle, tedy úpravy Zákona o národním státu ve prospěch všech nežidovských občanů Izraele.

Jak již bylo zmíněno výše, Drúzské fórum se na protest proti přijetí Zákona o národním státu rozhodlo zorganizovat veřejné protesty. Dne 29. července proběhl menší protest s účastí několika stovek lidí na telavivském náměstí Habima (Shaalán, Azulay 29. 8. 2018). Následně začala příprava masové demonstrace, na kterou Drúzské fórum zvalo občany ze všech společenských skupin nesouhlasících s přijetím Zákona o národním státu. Protest vznikl s cílem bojovat za zachování rovnováhy v povaze státu Izrael, který by si dle organizátorů akce měl udržet jak svůj židovský, tak i demokratický charakter (Fórum drúzské jednoty – oficiální stránka 4. 8. 2018). Právě ve snaze předejít touto protestu se premiér Netanyahu snažil co nejrychleji nabídnout drúzům uspokojivé řešení.

Součástí příprav na drúzský protest bylo i zorganizování crowdfundingové kampaně. Ta měla za cíl získání dostatečných finančních prostředků na zajištění dopravy účastníků protestu, pořízení vlajek, transparentů, letáků apod. Drúzskému fóru se takto podařilo shromáždit na 75 575 ILS (v přepočtu okolo 450 000 CZK) od 307 dárců (Giveback.co.il 4. 8. 2018). Masivní protest zorganizovaný Drúzským fórem se uskutečnil dne 4. srpna 2018 na telavivském Rabinově náměstí, na kterém tradičně probíhají největší demonstrace v zemi. Této akce se dle odhadů zúčastnilo na 50 000 až 90 000 lidí, kteří v jejím průběhu mávali drúzskými i izraelskými vlajkami a transparenty.

Dle Anshela Pfeffera, komentátora deníku Haaretz, byla tato událost nejvíce kultivovaným protestem, jakého se v Izraeli doposud zúčastnil. Celá akce mu svou atmosférou připomínala spíše shromáždění. Drúzové obecně nemají účast na protestech ve zvyku, následkem čehož měla tato událost mnohé organizační nedostatky, které ale přispěly k její autentičnosti (Pfeffer 5. 8. 2018).

Kromě Drúzského fóra tvořeného bývalými důstojníky IDF a drúzských lídrů se protestu zúčastnili i mnozí izraelští politici a významné osobnosti z bezpečnostní sféry. Za drúzskou komunitu na protestu vystoupil nejen generál As'ad, ale i duchovní lídr Tarif, který ve svém projevu připomněl, že mnozí příslušníci drúzské komunity přišli v průběhu letité účasti na obraně státu o život: „*nikdo nás nemůže poučovat o tom, co znamená obětování se a nikdo nám nemůže kázat o loajalitě a oddanosti – vojenské hřbitovy jsou toho důkazem*“ (Ynet 4. 8. 2018). Na to ve svém projevu upozornil i bývalý člen Knesetu Shnaan, který připomněl svého syna Kamila, jednoho z drúzských policistů zastřelených roku 2017 v průběhu služby arabskými útočníky

na Chrámové hoře v Jeruzalémě. Uvedl, že: „*Když byl tento Zákon přijat, pochopil jsem, že jsem se stal druhořadým občanem a že z mého syna se stal druhořadý padlý bojovník*“ (tamtéž).

Dalšími osobnostmi, které přišli drúzskou komunitu podpořit, byli i bývalí ředitelé izraelské zpravodajské služby Mossad Tamir Pardo a Efraim HaLevy, bývalí ředitelé kontrarozvědné služby Shin Bet Yuval Diskin a Ami Ayalon a bývalý náčelník generálního štábu IDF Gabi Ashkenazi. Z přítomných politiků na protestu promluvili např. lídryně parlamentní opozice Tzipi Livni nebo starosta Tel Avivu Ron Huldai (The Times of Israel 4. 8. 2018; Peleg et al. 4. 8. 2018). Drúzké snahy o změnu Zákona o národním státu tak získaly podporu mnoha respektovaných osobností.

Kromě významných zástupců drúzké komunity a jejich podporovatelů v průběhu protestu veřejně vystoupila i Sabeel Khatarová. Skutečnost, že 23letá drúzká žena promluvila na podobné akci, je v rámci drúzké komunity, která chová významný respekt vůči svým nejstarším členům, naprosto unikátním jevem (Shtotland 23. 8. 2018). Dokazuje to, že přijetí Zákona o národním státu zasáhlo celou izraelskou drúzkou komunitu, nikoli jen drúzké muže sloužící v IDF.

Den po této demonstraci, dne 5. srpna 2018, vydala kancelář premiéra prohlášení týkající se agendy vládního kabinetu na následující týden. Premiér v něm uvedl, že hlavní motivací k přijetí Zákona o národním státu byla snaha posílit právo židů učinit *aliju* v souladu se Zákonem o návratu a zároveň zabránění nekontrolovanému vstupu Palestinců do Izraele. Dále uvedl, že pevné pouto s drúzkou komunitou je zcela zásadní, a proto, v ten samý den, založí speciální ministerskou komisi, která bude mít za úkol prohloubení této pevné vazby a ocenění těch náboženských a etnických skupin, které slouží v IDF a dalších bezpečnostních složkách (Prime Minister's Office 5. 8. 2018). Premiér se rovněž rozhodl, že této ministerské komisi bude sám předsedat (Landau 5. 8. 2018). Přestože možnost, že by měly být odměněny jen ty komunity, které slouží v IDF drúzká delegace v předchozích dnech odmítla, premiér Netanyahu se přeci jen přiklonil k jejímu projednání a eventuálnímu přijetí.

Následujícího dne, kdy se tato ministerská komise poprvé sešla k jednání, Netanyahu uvedl, že neočekává, že by bylo možné výsledky její práce očekávat brzy. Při té příležitosti drúzští představitelé opět veřejně deklarovali, že jejich pozice zůstává nezměněna a že jejich cílem je nadále nalezení řešení, které zaručí úplnou rovnost

izraelských občanů (Landau, Khoury 6. 8. 2018). Na premiérovo rozhodnutí tak lze nahlížet jako na snahu o uklidnění situace, ukončení protestů a částečné uspokojení drúzské komunity.

V souvislosti s drúzskými snahami je rovněž nutné poukázat na to, že v otázce přijetí Zákona o národním státu, který tuto komunitu dle jejího mínění poškodil, neexistuje shoda ani v rámci izraelské vládní koalice. Poté, co drúzské protesty začaly, ministr školství Naftali Bennett uvedl, že po rozhovorech s drúzskými bratry si uvědomil, že způsob, jakým byl Zákon schválen, se mnohých z těch, kteří zasvětili svůj osud židovskému státu, dotýká a vláda tak nese zodpovědnost za nápravu (Shpigel 29. 7. 2018). Rovněž ministr financí Moshe Kahlon prohlásil, že schválení Zákona bylo kvapné a celé opatření by mělo být upraveno (Haaretz 26. 7. 2018). Mezi podporovatele Zákona o národním státu nepatří ani izraelský prezident Reuven Rivlin, který prohlásil, že jeho podobu považuje za špatnou jak pro židy, tak pro stát Izrael (The Times of Israel 6. 9. 2018).

Kromě důstojníků sdružených v Drúzském fóru a vojáků, kteří na svůj nesouhlas s přijetím Zákona o národním státu veřejně upozornili, je nutné zmínit i další skupiny izraelských drúzů, které volaly po nápravě situace. Jednou z nich bylo více než 60 drúzských středoškoláků, kteří dne 2. srpna 2018 zaslali Netanyahuovi dopis, ve kterém mu připomněli 421 padlých drúzských vojáků, kteří zemřeli během obrany státu Izrael. V tomto dopise středoškoláci premiérovi sdělili, že stejně jako jejich otcové a dědové chtějí mít podíl na zajištění ochrany státu. Vyjádřili své zklamání z absence zmínky o rovnosti v Zákoně a premiéra vyzvali, aby jako ministerský předseda projevil stejnou statečnost, s jakou bojoval v armádě a Zákon o národním státu zastavil. V souvislosti se Zákonem o národním státu došlo rovněž k incidentu na strojírenské akademii ve městě Karmiel v severním Izraeli. Ceremonii, během které byla předávána stipendia drúzským studentům, byl přítomen i navrhovatel Zákona Dichter. Skupina aktivistů vedená Amirem Hanifeseem, který v průběhu jednání o přijetí Zákona v Knesetu reprezentoval drúzskou komunitu, vběhla na pódium a přerušila Dichterův projev. Jeden z aktivistů Dichtera nazval rasistou a nacistou. Poté, co se situace uklidnila a Dichter akci opustil, organizátor akce rabín Yechiel Eckstein se k incidentu vyjádřil. Řekl drúzům, že chápe, že se kvůli Zákonu o národním státu cítí trapně a sklíčeně a že nikdo nečekal, že jeho přijetí způsobí takovou krizi, k jaké došlo. Uvedl rovněž, že Dichtera

i další členy Knessetu i vlády vyzve k tomu, aby se pokusili rychle najít řešení této hrozné situace (Raved, Eichner 2. 8. 2018).

Protesty ostatních arabsky hovořících Izraelců probíhaly odděleně od drúzských. Týden po demonstraci organizované Drúzským fórem proběhl na telavivském Rabinově náměstí protest zorganizovaný arabskými obyvateli státu Izrael. Tato akce, které se zúčastnilo na 30 000 lidí, vzbudila rozruch, jelikož mnozí z jejich účastníků během protestu mávali palestinskými vlajkami, a to i přes zákaz organizátorů vlajky přinést. Premiér Netanyuhau na tuto akci zareagoval větou „*Není lepšího důkazu o nutnosti Zákona o národním státu*“ (Pileggi 11. 8. 2018). Stejně jako drúzové, i arabští členové Knessetu podali k Nejvyššímu soudu žalobu proti Zákonu o národním státu (Morris 7. 8. 2018). Ve snaze získat mezinárodní podporu rovněž informovali OSN (Landau 23. 8. 2018). Je zřejmé, že zatímco snahy Arabů byly premiérem odsouzeny, drúzské si získaly jeho vážnost. Pokusil se drúzským protestům předejít a požadavky komunity alespoň částečně uspokojit. Rozdíl v reakci premiéra svědčí o respektu, jaký si izraelští drúzové ve státě Izrael vydobyli svým působením v armádě. Je to zároveň letitá služba IDF a počet padlých vojáků, čím mohli drúzové argumentovat ve vlastní prospěch.

Jednání, během kterého byl Zákon o národním státu dne 19. července 2018 přijat, bylo jeho poslední schůzí před zahájením letní pauzy Knessetu. K zahájení jeho zimní sezóny došlo 15. října 2018 (Wootliff 15. 10. 2018). Snahy drúzů o změnu Zákona tak byly na čas přerušeny. V den otevření Knessetu se mnozí z členů drúzské komunity shromáždili před jeho budovou. S sebou měli drúzské vlajky a volali hesla, která potvrzovala, že drúzské snahy o úpravu Zákona nekončí a že jejich boj v zájmu dosažení rovnosti bude pokračovat (Pileggi 15. 10. 2018). Dne 21. října 2018 izraelská vláda rozhodla, že odloží rozpravu o návrhu souboru zákonů, který projednávala vládní komise vedená premiérem Netanyahuem, a to minimálně o čtyři měsíce (Winer, Wootliff 21. 10. 2018). Je tedy otázkou, zdali v budoucnu dojde k přijetí těchto opatření a naplnění alespoň sekundárního cíle drúzské komunity.

I přes počáteční neúspěch izraelští drúzové nadále usilují o změnu Zákona o národním státu. Jak potvrdil plukovník Saab, činnost Drúzského fóra i politická jednání pokračují.¹⁸ Na konci října 2018 promluvil duchovní lídr Tarif na setkání Židovské agentury, jedné z nejdůležitějších židovských organizací na světě. Její reprezentanti

¹⁸ Tuto informaci sdělil plukovník Saab autorce této diplomové práce během telefonátu na počátku listopadu 2018.

na této schůzi odhlasovali usnesení, které potvrdilo jejich odhodlání dodržovat zásady stanovené Deklarací nezávislosti, podle které je Izrael demokratickým státem zajišťujícím rovnost svých občanů (Sharon 24. 10. 2018). V duchu protestu proti Zákonu o národním státu se nesla rovněž každoroční sportovní akce pojmenovaná Stezka drúzských synů. Tento projekt, který vznikl před šesti lety a jehož ředitelem je generál As'ad, pravidelně připomíná zesnulé drúzské vojáky IDF. Ročník 2018 se neobešel bez video-zdravice prezidenta Rivlina, který účastníkům sdělil, že „*Izrael je národním domovem židovského lidu, který se do své země vrátil po 2 000 letech v exilu. Avšak Izrael bude vždy státem a domovem drúzské komunity*“ (Margit 5. 11. 2018). Za drúzy se postavili rovněž představitelé izraelské katolické církve, kteří vyzvali autority ke zrušení Zákona o národním státu s odůvodněním, že křesťanští, muslimští, bahá'ističtí a drúzští obyvatelé jsou občany Izraele stejně jako židé (Sudilovsky 7. 11. 2018).

Kromě izraelských médií informovaly o snahách drúzů i mnohé zahraniční noviny. Příkladem lze uvést americká média The Washington Post (Morris 7. 8. 2018) a Foreign Policy (Rubin 10. 8. 2018), britská The Guardian (The Guardian 11. 8. 2018) a The Telegraph (Sanchez 5. 8. 2018). Z českých médií lze poukázat na ČT24 (ČT24 4. 8. 2018) a článek na serveru Aktuálně.cz (Aktuálně.cz 5. 8. 2018), jehož autor nesprávně označil drúze za muslimskou menšinu. Nelze opomenout ani informace, které se v souvislosti s drúzskými snahami o změnu Zákona o národním státu šířily po sociálních sítích.

Z hlediska teorie *Strategic Military Refusal* se v případě drúzského nesouhlasu s přijetím Zákona o národním státu projevil silný vliv epistemických autorit komunity. Za epistemickou autoritu lze považovat jak duchovního lídra komunity Tarifa, tak především představitele Drúzského fóra v čele s generálem As'adem. Byl to právě Tarif, na koho se vedení IDF obrátilo ve snaze zabránit nárůstu počtu drúzských *refuseniks*. Drúzské fórum, které je do velké míry založeno právě na charismatu generála As'ada, pak nejenže vyjadřovalo svůj nesouhlas s odchodem drúzských vojáků, ale dokonce napomohlo k přesvědčení *refuseniks* k návratu do armády. S epistemickými autoritami komunity vyjednávali nejen armádní administrativní autority, ale i političtí představitelé státu Izrael. Právě v jednom z těchto politických jednání se projevila silná epistemická autorita generála As'ada, jelikož ho sám premiér Netanyahu vnímal jako hlavní překážku k dosažení politického kompromisu.

Obě klíčové podmínky teorie *Strategic Military Refusal* byly naplněny. V externím prostředí byly jak činy *refuseniks*, tak úsilí celé drúzské komunity zasaženy do velice jasně formulovaného myšlenkového rámce – jejich cílem navíc nebylo získání výhod pro sebe samotné, tedy izraelskou drúzskou komunitu, nýbrž v zájmu v zájmu širší izraelské společnosti. To drúzské komunitě umožnilo stát se symbolem veškerých snah o změnu Zákona o národním státu.

V rámci interního prostředí došlo k naprostému semknutí drúzské komunity. Důkazem jsou drúzské demonstrace, především pak ta, která se uskutečnila dne 4. srpna 2018. Drúzové se na ni totiž museli přesunout ze svého přirozeného prostředí na severu Izraele do Tel Avivu, na což se jim navíc podařilo získat dostatek finančních prostředků prostřednictvím veřejné sbírky. O naprostém sjednocení komunity svědčí i to, že proti Zákonu o národním státu veřejně vystoupili i drúzští středoškoláci a ženy, což jsou skupiny, které se k veřejnému dění a politice běžně nevyjadřují.

V tomto zkoumaném případě lze vysledovat přítomnost všech podpůrných kritérií teorie *Strategic Military Refusal*. Drúzští *refuseniks* zastávali v armádě důležité pozice, a to především vojenský lékař Mashur. Z hlediska poškození apolitického obrazu IDF byly ale klíčové především rezignace Jmalla a Zidana, a to sice díky formě, jakou pro svá oznámení zvolili. Sociální síť Facebook totiž umožnila rychlé a hromadné šíření informace o jejich postojích a úmyslech, což vedlo k panice vedení občanské armády IDF. To se tak rozhodlo podniknout v zájmu zabránění dalším rezignacím do té doby netradiční kroky, stejně jako izraelský premiér, který se snažil předejít vyhocení situace nabídnutím politického kompromisu.

Drúzské komunitě se v jejích snahách dostalo výrazné podpory osobností z bezpečnostní sféry, představitelů Židovské agentury i izraelské katolické církve. Svými argumenty drúzové rovněž zapříčinili určitý rozkol v rámci vládní koalice státu Izrael.

Drúzskému fóru, které vzniklo v reakci na přijetí Zákona o národním státu, se podařilo během několika dní získat vysoké množství finančních prostředků i výrazný společenský vliv. Tato organizace byla rovněž velice aktivní na sociálních sítích. Zástupcům Drúzského fora, potažmo tématu snah drúzů o změnu Zákona o národním státu, se tak dostalo masivní pozornosti jak v domácích, tak světových médiích.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjištění, zdali se izraelské komunitě drúzů daří ovlivňovat domácí a zahraniční politiku státu Izrael. Dalším cílem bylo poskytnutí vysvětlení, jak tohoto cíle mohou dosáhnout a zhodnocení toho, zdali tak činí vědomě, strategicky a s úspěchem. V práci byly rovněž identifikovány faktory, které mohou loajalitu drúzů vůči státu Izrael ovlivnit. Cíl diplomové práce byl naplněn. Na tomto místě je tak nutné poskytnout odpovědi na výzkumné otázky stanovené v jejím úvodu.

Díky propojení teoretických konceptů s odbornými poznatky byla autorka této diplomové práce schopna určit, že na loajalitu drúzů vůči státu Izrael mají vliv celkem tři faktory. Prvním z nich je drúzske náboženství. Jedním z jeho klíčových principů je ochrana bratrů a právě ten, společně se silně zakořeněnou vírou drúzů v reinkarnaci, vede k extrémní soudržnosti celé komunity. V souladu s principem ochrany bratrů cítí drúzové silnou morální povinnost pomáhat těm členům společenství, kteří čelí určitému ohrožení. Bylo dokázáno, že právě náboženská (potažmo etno-náboženská) identita drúzů je pro členy této komunity primární a funguje jako silný sociální tmel. Dostane-li se tato identita do konfliktu s dalšími sociálními identitami, je velice pravděpodobné, že jim bude nadřazena. V případě izraelských drúzů se tento jev projevil jak ve snahách pomoci golanským drúzům odmítajícím izraelské občanství, tak i v prvním zkoumaném případě, kdy bylo analyzováno úsilí, které izraelští drúzové vynaložili ve snaze pomoci svým libanonským bratrům ohroženým vojenskou operací Mír pro Galileu. Závěr o síle náboženské identity lze podpořit i stanoviskem Marka Juergensmeyera, který právě náboženskou identitu považuje za velice vlivný zdroj loajality jedinců.

Druhým faktorem je problematická integrace drúzů do izraelské společnosti. V kapitole pojednávající o vývoji vztahů mezi drúzy a Izraelem byla uvedena rozmanitá institucionální opatření, která stát vůči své drúzske komunitě zavedl. Motivy vedoucí k přijetí těchto opatření i jejich následky byly podrobněji vysvětleny v kapitole zaměřené na identitu izraelských drúzů. Bylo zjištěno, že institucionální opatření ze strany státu měla za cíl zajištění loajality drúzske komunity a její oddělení od ostatních arabsky hovořících izraelských menšin. I přes deklarovanou rovnost drúzů a židů se izraelští drúzové od vzniku státu Izrael potýkají s neuspokojivou situací ve svých vesnicích a cítí se být státem přehlíženi. Snaha izraelských politických aktérů změnit tento stav je patrná jen tehdy, vykazuje-li vůči němu drúzska komunita silnou nespokojenost, což se stalo v době po smrtelné epidemii zarděnek v drúzskech

vesnicích a v situaci, kdy se premiér Benjamin Netanyahu snažil částečně uspokojit požadavky drúzske komunity v průběhu jejího boje za změnu Zákona o národním státu. Jak bylo popsáno v kapitole týkající se drúzskeho působení v IDF, za velice problematické lze považovat i zavedení povinné služby drúzů v izraelské armádě. Namísto plné integrace do izraelské společnosti byla jejich služba v armádě dlouhá léta exemplárním příkladem segregace. Příčinou oddělování drúzskech vojáků od židovských a bránění jejich službě ve strategicky významných armádních jednotkách byl pocit, že drúzům nelze plně důvěřovat. Jelikož bylo dokázáno, že právě IDF je prostředím, které dává izraelským drúzům možnost vyjadřovat jejich nespokojenost s politickým směřováním státu, na případy nedostatečné loajality lze nahlížet jako na výsledek dlouhodobé frustrace, kterou komunita v rámci státu Izrael cítí uje.

Třetím faktorem ovlivňujícím loajalitu drúzů vůči státu Izrael je pak samotná podoba IDF. Vzhledem k jejímu charakteru občanské armády je pro IDF náročné zajistit plnou loajalitu vlastních vojáků. V souladu s Lebelovou teorií *Strategic Military Refusal* tento stav lze nazvat podmíněnou loajalitou – dostane-li se vojenská identita do konfliktu s dalšími sociálními identitami, může jim být podřízena. Vzhledem ke dvěma výše popsaným faktorům je toto riziko v případě izraelskech drúzů velice vysoké.

Co se týče zhodnocení snah drúzů o ovlivnění domácí a zahraniční politiky státu Izrael, lze konstatovat, že doposud byli částečně úspěšní. V prvním ze zkoumaných případů pojednávajícím o invazi Izraele do Libanonu přispěly snahy izraelskech drúzů nejen k postupnému zaručení bezpečnosti jejich libanonskech bratrů, ale i k přehodnocení izraelskech spojenectví – místo s falangisty začal Izrael v průběhu operace Mír pro Galileu spolupracovat právě s libanonskech drúzy, pro které byla původní falangisticko-izraelská spolupráce zdrojem ohrožení. Kromě mnohaměsíčního úsilí izraelske drúzske komunity k této změně přispěla i nespokojenost Izraele s kooperací s falangisty a personální výměna ministra obrany v izraelském vládním kabinetu. Z hlediska snah izraelskech drúzů byla klíčová role epistemických autorit drúzske komunity, kterým se podařilo nelehkou situaci vybalancovat tak, aby bylo zajištěno nejen bezpečí libanonske drúzske komunity, ale i zachování dobrých vztahů Izraele a jeho drúzskech občanů. Vzájemné vztahy komunity a státu byly v té době velice křehké a v případě, že by Izrael drúzske požadavky ignoroval, hrozilo jejich rapidní zhoršení.

Ve druhém ze zkoumaných případů prozatím o jednoznačném úspěchu hovořit nelze. Nebyl totiž naplněn hlavní cíl drúzů, kterým byla změna Zákona o národním státu ve prospěch všech nežidovských občanů státu Izrael. V reakci na úsilí drúzske komunity a masovou podporu, jaké se jí dostalo, se ale premiér Netanyahu rozhodl uspokojit sekundární požadavek komunity, kterým bylo zlepšení každodenního života drúzů a jejich vesnic. V tomto případě lze úspěch spatřit jinde, nežli v naplnění politických cílů. Malá komunita zastávající méně než 2 % z celkového obyvatelstva státu Izrael se díky svému úsilí stala symbolem i lídrem protestů proti kontroverznímu Zákonu poškozujícímu všechny nežidovské občany státu. Dostalo se jí podpory médií a o jejích snahách informovala domácí i světová média. Ve snaze předejít rapidnímu zhoršení drúzsko-izraelských vztahů se IDF uchýlila k velice netradičnímu kroku, kterým bylo veřejné prohlášení volající po nevměšování politiky do armády. Došlo k názorovému rozkolu v rámci politické garnitury státu Izrael, která si uvědomila, že doposud přehlížená drúzska komunita má nejen velice pevné zásady, ale i hlasitý hlas ve společnosti. Ukázalo se rovněž, že její oddanost vůči státu není samozřejmostí.

Další z výzkumných otázek této diplomové práce byla zformulována s cílem zjistit, zdali je záměr izraelských drúzů ovlivňovat domácí a zahraniční politiku státu vědomý. Na základě analýzy obou vybraných případů se ukázalo, že je. Přihlédneme-li k prvnímu z případů, je zřejmé, že drúzští vojáci IDF informovali o utrpení libanonských drúzů i o svých pochybnostech týkajících se setrvání v armádě zcela vědomě politické lídry izraelské drúzske komunity, které vnímali jako epistemické autority a od kterých očekávali, že jim v nelehké situaci pomohou. Tito lídři okamžitě zahájili několik procesů (mobilizace, medializace, politizace), které svědčí o vědomé snaze politiku ovlivnit.

Rovněž během analýzy druhého z případů bylo zjištěno, že jednání izraelské drúzske komunity bylo vědomé a strategické. Drúzští vojáci, kteří se rozhodli opustit armádu, dali svá rozhodnutí zcela zřetelně do přímé souvislosti s přijetím Zákona o národním státu. Dva z nich svá rozhodnutí navíc zveřejnili na sociálních sítích, čímž bylo umožněno, aby se informace o jejich záměrech i politických názorech rychle šířily. Drúzové si rovněž uvědomili, že jejich letitá vojenská služba státu i počet obětí padlých v jejím průběhu jsou velice silnými argumenty ve prospěch naplnění jejich politických požadavků a opakovaně je využívali. Argumentační důraz na letitou službu

v bezpečnostních složkách státu byl rovněž podpořen vznikem Drúžského fóra složeného právě z bývalých důstojníků IDF.

Před zodpovězením poslední z výzkumných otázek týkající se toho, zdali mají menšiny prostřednictvím služby v armádě možnost ovlivňovat domácí a zahraniční politiku státu, je nutné oba zkoumané případy porovnat z hlediska teorie *Strategic Military Refusal*. V obou zkoumaných případech se projevil velice silný vliv epistemických autorit. Právě osobnosti, které v rámci izraelské drúžské komunity zastávají tuto roli, ihned po identifikaci problému zformulovali speciální organizace, prostřednictvím kterých byla možná jasná artikulace požadavků zasazených do širokého myšlenkového rámce – v izraelské společnosti v obou případech existovalo více společenských skupin, které s určitými politikami izraelské vlády nesouhlasily. Zatímco v prvním zkoumaném případě byla proti izraelskému působení v Libanonu naladěna podstatná část izraelské společnosti, ve druhém z nich drúzové reprezentovali téměř pětinu izraelských občanů poškozených přijetím Zákona o národním státu. Drúzové tak ve svém usilí o změnu určitých politik státu nebyli osamoceni a jejich požadavky byly vnímány jako legitimní.

Epistemickým autoritám se rovněž podařilo převzít snahy o změnu politiky a zároveň mobilizovat a koordinovat celou drúzskou komunitu. Svým opatrným přístupem tak epistemické autority zabránily hromadným rezignacím drúzských vojáků z armády. Na druhém ze zkoumaných případů se ukázalo, že právě tento organizovaný a opatrný přístup v kombinaci s respektem, který si drúzové vydobyli letitou službou v armádě, zajistil, že izraelští politici měli zájem vést s drúzy politická jednání a částečně odpovědět na jejich požadavky. Izraelské arabské komunitě, která v armádě státu Izrael neslouží a své požadavky navíc spojila s tématem izraelsko-palestinského konfliktu, se vážnosti ze strany politických představitelů dosáhnout nepodařilo.

Hlavní rozdíl mezi oběma zkoumanými případy spočívá právě v rezignacích vojáků. Zatímco v případě drúžského nesouhlasu s izraelským působením v libanonské občanské válce došlo ke dvěma výrazným rezignacím drúzských vojáků až po několika měsících snah o změnu, v případě boje proti Zákonu o národním státu proběhly tři výrazné rezignace velice brzy po jeho schválení Knessetem. Byly to právě tyto rezignace dvou důstojníků a rezervního vojenského lékaře, co na celou kauzu přitáhlo pozornost veřejnosti i médií. Této pozornosti napomohlo především využití sociálních sítí umožňujících rychlé šíření informací. V prvním zkoumaném případě, který probíhal

na počátku 80. let, tato možnost neexistovala a nebylo tak možné podobným způsobem vzbudit paniku mezi administrativními autoritami.

Na základě výše uvedeného lze na čtvrtou výzkumnou otázku odpovědět, že, menšina, která má zájem ovlivnit domácí a zahraniční politiky státu, by měla mít silné lídry schopné vystupovat v roli epistemických autorit. Dále by měla být tato menšina vnitřně sjednocena, být schopna získat podporu a sympatie veřejnosti a mít silné argumenty založené na tom, čím byla určitému státu v minulosti prospěšná a co pro něj byla schopna v minulosti obětovat. Jak dokázal případ izraelských drúzů, takovým argumentem může být např. služba v armádě. Podaří-li se menšině působení v armádě využít, může navodit dojem, že je schopna ohrozit její apolitickou image a je pak pravděpodobné, že političtí lídři budou rychleji a ochotněji reagovat na její požadavky. Navození této paniky může být podpořeno využitím sociálních sítí a pozornosti médií.

Využití Lebelova teoretického konceptu *Strategic Military Refusal* se v této práci prokázalo jako velice příhodné, a to i přesto, že jej Lebel formuloval s cílem zkoumat, jak může vládní opozice využít svého vlivu v armádě v zájmu vyvinutí tlaku na politické představitele. Ukázalo se, že koncept *Strategic Military Refusal* lze aplikovat i na jednání menšin, které usilují o změny domácích a zahraničních politik státu ve prospěch vlastních zájmů. Došlo tak k rozšíření Lebelova teoretického rámce.

Za další úspěchy této diplomové práce lze považovat získání mnoha poznatků týkajících se izraelských drúzů, o kterých v české odborné literatuře doposud není mnoho informací. Byly identifikovány i vysvětleny situace, které byly z hlediska vztahu drúzů a státu Izrael doposud kritické. Stejně tak byly zjištěny faktory, které mohou mít na loajalitu drúzů vůči státu Izrael vliv. Dále bylo potvrzeno, že tato menšina se pokusila o vědomé a strategické ovlivnění domácích a zahraničních politik státu Izrael.

V průběhu přípravy této diplomové práce autorka identifikovala několik témat, které by bylo vhodné podrobit podrobnějšímu výzkumu. Prvním z nich je ukončení segregace příslušníků izraelských menšin v IDF. Šetřením provedeným mezi různými generacemi izraelských vojáků by bylo možné zjistit, zdali mělo rozpuštění Praporu meč určeného pro nežidovské vojáky IDF vliv na jednotlivé izraelské menšiny i na armádu jako instituci. Pokud by byl podobný výzkum proveden s důrazem na izraelskou drúzskou komunitu, mohl by rovněž napomoci k vysvětlení nejednoznačné sebeidentifikace jejich členů.

Dalším tématem hodným budoucího zkoumání je drúzská komunita z hlediska gender. Drúzske ženy nejsou příliš viditelnou součástí izraelské společnosti, ale postupně nacházejí svůj hlas. V současné době je tedy vhodný čas na to, pokusit se zjistit, co je k jejich vyšší aktivitě vede.

Třetí možností je zaměření se na komparaci jednotlivých drúzských komunit z hlediska identity. V průběhu přípravy této diplomové práce její autorka nenalezla žádné informace o tom, jak na sebe v porovnání s izraelskými drúzy nahlíží drúzske komunity v Libanonu, Sýrii a diaspoře. Podobný výzkum mohl odhalit, v čem se mezi sebou jednotlivé komunity liší a jaké jsou příčiny těchto případných rozdílů.

Dalším tématem, které v budoucnu zcela jistě bude tématem mnohých studií, je Zákon o národním státu. Z pohledu autorky této diplomové práce se nabízí dva různé směry, kterými by se výzkumy na toto téma mohly ubírat. Prvním z nich je vliv přijetí Zákona na vztahy Izraele a jeho nežidovských menšin, a to sice v dlouhodobějším časovém horizontu. Druhou možností je pak budoucnost vztahů státu a jeho drúzske menšiny, která se přijetím Zákona cítí být zrazena a degradována a ve svých snahách o změnu Zákona o národním státu pokračuje. Téma by tak mělo být zkoumáno s určitým časovým odstupem.

V lednu 2019, kdy autorka této diplomové práce píše závěr této diplomové práce, izraelští drúzové nadále organizují a realizují protestní akce proti Zákonu o národním státu, a to i přesto, že od jeho přijetí již uplynulo více, než šest měsíců. Je pravděpodobné, že snahy drúzů, jejichž požadavky namířené na politické představitele státu doposud nebyly naplněny, neutichnou minimálně do dubna 2019, kdy v Izraeli proběhnou předčasné volby do Knesetu. Ačkoli je nynější politická situace v Izraeli vělice komplikovaná, v průběhu drúzského boje za změnu Zákona o národním státu se ukázalo, že tato menšina má podporu mnoha politických představitelů. V případě, že by se po nadcházejících volbách změnilo rozložení politických sil, naplnění drúzských požadavků není nereálné. V opačném případě lze očekávat zhoršení vztahů mezi drúzskou komunitou a státem.

Summary

The thesis regards the relations between the State of Israel and its Druze minority. Druze people live in Israel, Lebanon and Syria, and are usually categorized as an ethno-religious and transnational community. The Israeli Druze community composes less than 2 % of overall Israeli population. Since 1956 male members of the community serve in the Israel Defense Forces (hereafter IDF), which marks a key difference from other Arabic speaking citizens of the state. Despite their low population, there were indications that the Druze community might have an impact on both domestic and foreign policy of Israel.

The goal of the thesis was to examine whether the Israeli Druze community was able to influence domestic and foreign policy of the State of Israel in order to achieve its own political goals, and to assess whether these efforts were intentional and successful. To achieve this goal, the author was using a theoretical framework of Strategic Military Refusal by Udi Lebel. Alongside, the aim was to identify factors which can influence the loyalty of the Israeli Druzes towards Israel. The author identified and analyzed two cases: 1) the Israeli Druze community's reaction to the Israeli invasion of Lebanon in 1982, and 2) the Israeli Druze community's response to the National State Law approved by Knesset in 2018.

It was discovered that loyalty of the Israeli Druze towards the State of Israel can be influenced by three factors: 1) the Druze religion which causes strong cohesiveness of the community and leads to the superiority of religious identity over other social identities, 2) carelessness for the Israeli Druze community by the State of Israel (e.g. long-standing segregation the Druze soldiers were facing in the IDF), and 3) conditional loyalty caused by the IDF being a citizen-soldier army, which can lack loyalty of its soldiers once their loyalty to an epistemic authority of a certain social group is stronger than loyalty to an administrative authority representing an army. The latter factor can be supported by the factors 1 and 2.

The analysis of the two cases revealed that there have been only partial achievements of the Israeli Druze community's efforts to influence the domestic and foreign policy. In the first case, the Israeli Druze community succeeded to ensure safety of the Lebanese Druze and to maintain its good relationship with the State of Israel. This success was achieved by the Israeli Druze leaders who proved to be strong epistemic authorities pressuring the State to answer their demand to ensure safety of the Lebanese Druze,

mobilizing the Israeli Druze community, coordinating both medialization and politicization of the situation and their efforts. Furthermore, Israel reevaluated its alliances in the Lebanese civil war (as it started to cooperate with Lebanese Druze rather than with Phalangists).

The second case can be seen as a partial success for the Israeli Druze community. Although its political demand to change the National State Law (basic law stipulating that only Jews have the right of self-determination in Israel) was not fulfilled, the community gained a lot of support and attention from media and public. As the community became both the leader and symbol of the disagreement with the National State Law, the Israeli politicians realized its influence and aimed to fulfill its demands partially (by proposing to improve everyday life of the Druzes and their villages).

In both cases the effort of the community was conscious and strategic. In the first case, there was a clear goal of the Israeli Druze soldiers to share their doubts on their remaining in the IDF with epistemic authorities of the Israeli Druze community and to inform them about the dangerous situation Lebanese Druze were facing. After this contact with soldiers, the Druze epistemic authorities initiated various processes to change the Israel's foreign policy. In the second case, the Israeli Druze soldiers who decided to quit the military service made their resignation and disagreement with the state's policy well-known by announcing it through social media. Furthermore, in this case the Druze were supporting their efforts with an argument of their long-standing service in the IDF and number of Druze fallen soldiers. These assertions were supported by the creation of the organization entitled Druze Forum whose members used to serve as officers in the IDF in the past.

Considering the two cases reported and analyzed in the thesis, the author can conclude that there is a way for minorities to influence state policies through service of their members in an army. When aiming to influence the government, a minority should be united in its goal, have strong leaders able to act as epistemic authorities, be able to gain support and sympathy of public and have strong arguments based on its efforts made in the state's interest. The chance to achieve a success can increase once a minority is able to use its military service as an argument. Once the establishment senses a risk of losing apolitical image of an army, minority's demands are likely to be answered.

The author proved that the theoretical concept of Strategic Military Refusal designed to analyze strategic actions of parliamentary opposition to change security policies can be also used to examine the political behavior of a minority aiming to influence domestic

and foreign policies in its own interest. Furthermore, the author identified several recommendations for further research, such as to unveil influence of the Israeli Druze soldiers' segregation on the community and the army, differences in the Druze communities' self-identification, current empowerment of Druze women and the effects of the Nation State Law on the relations of the State of Israel and its non-Jewish minorities.

Seznam literatury a zdrojů

Záznamy korespondence

ATASHE, Zeidan. *Re: Research on Druze – questions* [elektronická pošta]. Message to: m.odlova@email.cz. 22. 10. 2018 11:26 [cit. 2018-11-01]. Osobní komunikace.

SAAB, Anwar / אנואר סעב. *Re: Research – questions* [elektronická pošta]. Message to: m.odlova@email.cz. 6. 11. 2018 19:47 [cit. 2018-11-10]. Osobní komunikace.

Literatura a zdroje

ABOULTAIF, Eduardo Wassim. 2015. Druze Politics in Israel: Challenging the Myth of “Druze-Zionist Covenant.” *Journal of Muslim Minority Affairs*, 35 (4), s. 533-555. DOI 10.1080/13602004.2015.1039810.

ABRAMSON, Harold J. 1973. Ethnic diversity in Catholic America. New York, USA: John Wiley and Sons. In KARPOV, Vyacheslav, Elena LISOVSKAYA a David BARRY. 2012. Ethnodoxo: How Popular Ideologies Fuse Religious and Ethnic Identitites. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 54 (4), s. 638-655. DOI 10.1111/j.1468-5906.2012.01678.x.

ABU-IZZEDIN, Nejla M. 1984. *The Druzes: A New Study of Their History, Faith and Society*. Leiden, Netherlands: E. J. Brill. ISBN 90-04-06975-5.

ABUKHALIL, As'ad. 1985. Druze, Sunni and Shiite Political Leadership in Present-Day Lebanon. *Arab Studies Quarterly*, 7 (4), s, 28-58.

AHRONHEIM, Anna. 2018. IDF Chief of Staff calls on troops to keep politics out of the army. *The Jerusalem Post* [online]. 31. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Israel-News/IDF-Chief-of-Staff-calls-on-troops-to-keep-politics-out-of-the-army-563843>.

AHRONHEIM, Anna. 2018. Third Druze officer resigns from IDF in protest of Nation-State Law. *The Jerusalem Post* [online]. 1. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Israel-News/Third-Druze-officer-resigns-in-protest-of-Nation-State-Law-563926>.

- AKERMAN, Lior. 2017. IDF Enlistment Drops, Not Combat Motivation. *The Jerusalem Post* [online]. 14. 12. 2017 [cit. 2018-10-18]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Opinion/IDF-enlistment-drops-not-combat-motivation-518121>.
- AKTUÁLNĚ.CZ. 2018. Protesty v Izraeli. Muslimská menšina drúzů demonstrovala proti zákonu o národním státě. *Aktuálně.cz* [online]. 5. 8. 2018 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/protesty-v-izraeli-muslimska-mensina-druzu-demonstrovala-pro/r~690241ce98b611e89271ac1f6b220ee8>.
- AL-ASSIL, Ibrahim a Randa SLIM. 2015. The Syrian Druze at a Crossroads. *Middle East Institute* [online]. 13. 7. 2015 [cit. 2018-10-04]. Dostupné z: <http://www.mei.edu/content/article/syrian-druze-crossroads>.
- AL-KHALIDI, Suleiman. 2018. Syrian Druze bury dead as anger over Islamic State attacks grows. *Reuters* [online]. 27. 7. 2018 [cit. 2018-09-25]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-druze/syrian-druze-bury-dead-as-anger-over-islamic-state-attacks-grows-idUSKBN1KG359>.
- ARAKELOVA, Victoria. 2010. Ethno-Religious Communities: To the Problem of Identity Markers. *Iran & the Caucasus*, 14 (1), s. 1-17. DOI 10.1163/157338410X12743419189180.
- ASALI, Muhammad. 2015. Compulsory Military Service and Future Earnings: Evidence from a Quasi-Experiment. *Defence and Peace Economics*. DOI 10.1080/10242694.2017.1327294.
- ATASHE, Zeidan. 1995. *Druze and Jews in Israel – A Shared Destiny?* Brighton, UK: Sussex Academic Press. ISBN 1-898723-17-6.
- AZULAY, Moran. 2018. Coalition MKs take Nationality Law complaints to High Court. *Ynet* [online]. 23. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5314485,00.html>.
- BANA, Jalal. 2001. Int'l Druze Conference to Discuss IDF Service. *Haaretz* [online]. 15. 8. 2001 [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/1.5384586>.
- BAR'EL, Zvi. 2018. As Syrian Army Heads South, Assad Will Require New Agreements With Israel. *Haaretz* [online]. 6. 7. 2018 [cit. 2018-09-25]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/as-assad-s-forces-head-south-israel-needs-a-solid-buffer-zone-1.6246239>.

BARAK, Oren a Eyal TSUR. 2012. Continuity and Change in the Social Background of Israel's Military Elite. *Middle East Journal*, 66 (2), s. 211-230. DOI 10.3751/66.2.11.

BAUBÖCK, Rainer. 2000. *Political Community Beyond the Sovereign State. Supranational Federalism and Transnational Minorities* [online; přednáška]. Warwick, UK: University of Warwick, 27.-29. 4. 2000 [cit. 2018-09-10]. Dostupné z: <https://eif.univie.ac.at/downloads/workingpapers/IWE-Papers/WP7.pdf>.

BEDAU, Hugo A. 1961. On Civil Disobedience. *The Journal of Philosophy*, 58 (21), s. 653-665. DOI 10.2307/2023542.

BEARMAN, Peter S. 1991. Desertion on Localism: Army Unit Solidarity and Group Norms in the U.S. Civil War. *Social Forces*, 70 (2), s. 321-342. DOI 10.1093/sf/70.2.321.

BEN-DOR, Gabriel. 1979. *The Druzes in Israel: A Political Study*. Jerusalem, Israel: Magnes Press, Jerusalem University. ISBN 965-223-333-1.

BEN-DOR, Gabriel. 1995. The Druze Minority in Israel in the mid-1990s. *Jerusalem Center for Public Affairs, Jerusalem Letters of Lasting Interest* [online]. No. 315, 3 Sivan 5755 / 1. 6. 1995 [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <http://www.jcpa.org/jl/hit06.htm>.

BEN-RAFAEL, Eliezer et al. 2008. Linguistic Landscape as Symbolic Construction of the Public Space: The Case of Israel. *International Journal of Multilingualism*, 3 (1), s. 7-30. DOI 10.1080/14790710608668383.

BEN-ZVI, I. 1954. The Druze Community in Israel. *Israel Exploration Journal*, 4 (2), s. 65-76.

BERG, Bruce Lawrence. 2001. *Qualitative Research Methods for the Social Sciences*. 4. vydání. Needham Hills, USA: Pearson Education Company. ISBN 9780205318476.

CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. 2016. The Druze Population of Israel. - תרשים 1
2016 סוף ומין, גיל לפי גיל ומין, אוכלוסיית הדרוזים בישראל לפי גיל ומין, סוף 2016
[online]. 20. 4. 2016 [cit. 2018-09-20]. Dostupné z: http://www.cbs.gov.il/hodaot2018n/11_18_113t1.pdf.

CENTRAL BUREAU OF STATISTICS. 2018. Israel in Figures – Rosh HaShana 5779. Selected Annual Data 2018. *State of Israel, Central Bureau of Statistics* [online]. 4. 9.

2018 [cit. 2018-09-20]. Dostupné z:

http://www.cbs.gov.il/hodaot2018n/11_18_263e.pdf.

COHEN, Stuart A. 1995. The Israel Defense Forces (IDF): From a "People's Army" to a "Professional Military"- Causes and Implications. *Armed Forces & Society*, 21 (2), s. 237-254. DOI 10.1177/0095327X9502100205.

COLLINS, Carole. 1982. Chronology of the Israeli Invasion of Lebanon June-August 1982. *Journal of Palestine Studies*, 11/12 (4/1), s. 135-192. DOI 10.2307/2538347.

COLLINS, Carole. 1983. Chronology of the Israeli Invasion of Lebanon September-December 1982. *Journal of Palestine Studies*, 12 (2), s. 86-159. DOI 10.2307/2536420.

CONNOR, James M. 2010. Military Loyalty: A Functional Vice? *Criminal Justice Ethics*, 29 (3), s. 278-290. DOI 10.1080/0731129X.2010.524040.

ČT24. 2018. Drúzové vyšli do ulic a protestovali proti zákonu o národním izraelském státu. ČT24 [online]. 4. 8. 2018 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2557408-druzove-vysli-do-ulic-a-protestovali-proti-zakonu-o-narodnim-izraelskem-statu>.

DAVIS, David R. a Will H. MOORE. 1997. Ethnicity Matters: Transnational Ethnic Alliances and Foreign Policy Behavior. *International Studies Quarterly*, 41 (1), s. 171-184. DOI 10.1111/0020-8833.00037.

DRÚZSKÉ FÓRUM PROTI ZÁKONU O NÁRODNÍM STÁTU / פורום דרוזים נגד חוק הלאום. [Skupina byla založena, aby... הקבוצה קמה בכדי]. In *Facebook* [online]. 24. 7.

2018 [cit. 2018-11-06]. Dostupné z:

https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=230227054298962&id=229950057659995.

EVRON, Yair. 2013. *War and Intervention in Lebanon (Routledge Revivals): The Israeli-Syrian Deterrence Dialogue*. Oxon, UK: Routledge. ISBN 1135051186.

FARRELL, Stephen a Suleiman AL-KHALIDI. 2018. Druze on Golan Heights protest against Israeli municipal election. *Reuters* [online]. 30. 10. 2018 [cit. 2018-11-16].

Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-israel-municipal-election-druze/druze-on-golan-heights-protest-against-israeli-municipal-election-idUSKCN1N413M>.

- FEARON, J. D. 1999. *What Is Identity (As We Now Use the Word)?* [online]. California: Stanford University [cit. 2018-09-14]. Dostupné z: <https://web.stanford.edu/group/fearon-research/cgi-bin/wordpress/wp-content/uploads/2013/10/What-is-Identity-as-we-now-use-the-word-.pdf>.
- FIRRO, Kais M. 1992. *A History of Druzes*. Leiden, Netherlands: E. J. Brill. ISBN 90-04-09437-7.
- FIRRO, Kais M. 1999. *The Druzes in the Jewish state*. Leiden, Netherlands: Koninklijke Brill. ISBN 9004112510.
- FIRRO, Kais M. 2001. Reshaping Druze Particularism in Israel. *Journal of Palestine Studies*, 30 (3), s. 40-53. DOI 10.1525/jps.2001.30.3.40.
- FIRRO, Kais M. 2011a. The Conscription of the Druze into the Israeli Army. In: ROUHANA, Nadim N. Rouhana a Areej SABBAGH-KHOURY (eds.) *The Palestinians in Israel. Readings in History, Politics and Society*. Haifa, Israel: Mada al-Carmel-Arab Center for Applied Social Research, s. 58-66. ISBN 965-7308-18-6.
- FIRRO, Kais M. 2011b. The Druze Faith: Origin, Development and Interpretation. *Arabica*, 58 (½), s. 76-99. DOI 10.1163/157005811X550309.
- FÓRUM DRÚZSKÉ JEDNOTY – OFICIÁLNÍ STRÁNKA / פורום האחדות הדרוזי - הדף הרשמי. [Vyzýváme všechny vojáky IDF... "אנו קוראים לכלל חיילי צה"]. In *Facebook* [online]. 31. 7. 2018 [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/druzimil/videos/2041518606162548/>.
- FÓRUM DRÚZSKÉ JEDNOTY – OFICIÁLNÍ STRÁNKA / פורום האחדות הדרוזי - הדף הרשמי. [Milí občané Izraele... אזרחי ישראל היקרים]. In *Facebook* [online]. 4. 8. 2018 [cit. 2018-11-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/events/1988632421447425/>.
- FUKUYAMA, Francis. 2004. *State-Building. Governance and World Order in the 21st Century*. Ithaca, New York, USA: Cornell University Press. ISBN 0801442923.
- FRISCH, Hillel. 1993. The Druze Minority in the Israeli Military: Traditionalizing an Ethnic Policing Role. *Armed Forces & Society*, 20 (1), s. 51-67. DOI 10.1177/0095327X9302000104.

FRISCH, Hillel. 1997. State Ethnicization and the crisis of leadership succession among Israel's Druze. *Ethnic and Racial Studies*, 20 (3), s. 580-593. DOI 10.1080/01419870.1997.9993976.

GAL, Reuven. 1985. Commitment and Obedience in the Military: An Israeli Case Study. *Armed Forces & Society*, 11 (4), s. 553-564. DOI 10.1177/0095327X8501100405.

GAMBILL, Gary C. 2013. Syrian Druze: Toward Defiant Neutrality. *Foreign Policy Research Institute* [online]. 11. 3. 2013 [cit. 2018-09-27]. Dostupné z: <https://www.fpri.org/article/2013/03/syrian-druze-toward-defiant-neutrality>.

GELBER, Yoav. 2006. Antecedents of the Jewish-Druze alliance in Palestine. *Middle Eastern Studies*, 28 (2), s. 352-373. DOI 10.1080/00263209208700905.

GIVEBACK.CO.IL. 2018. Shromáždění za boj proti vnitrostátnímu právu / עצרת למאבק בחוק הלאום. In: *Giveback.co.il* [online]. 4. 8. 2018 [cit. 2018-11-09]. Dostupné z: <https://www.giveback.co.il/project.aspx?id=3485>.

GOFFMAN, Erving. 1961. *Asylums. Essays on the social situation of mental patients and other inmates*. New York, USA: Anchor Books Doubleday & Company, Inc.

GROSS, Judah Ari. 2017. IDF recognizes anti-occupation draft refuser as conscientious objector. *The Times of Israel* [online]. 23. 3. 2017 [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: http://www.timesofisrael.com/idf-recognizes-anti-occupation-draft-refuser-as-conscientious-objector/?fb_comment_id=1474998835885446_1475861182465878.

HALABI, Rabah. 2018. The Education System as a Mechanism for Political Control: The Education System for the Druze in Israel. *Journal of Asian and African Studies*, s. 1-14. DOI 10.1177/0021909618762528.

HALABI, Yakub. 2018. Minority politics and the social construction of hierarchy: the case of the Druze community. *Nations and Nationalism*, 28. 5. 2018, s. 1-21. DOI 10.1111/nana.12430.

HAARETZ. 2018. Second Israeli Minister Admits 'Mistake' Over Controversial Nation-state Law. *Haaretz* [online]. 26. 7. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/second-israeli-minister-admits-mistake-over-nation-state-law-1.6315373>.

- HAIJAR, Lisa. 1996. Making Identity Policy: Israel's Interventions among the Druze. *Middle East Research and Information Project, Middle East Report* [online]. No. 200, Fall 1996 [cit. 2018-10-15]. Dostupné z: <https://www.merip.org/mer/mer200/israels-interventions-among-druze>.
- HAREL, Amos. 2000. Soldier Goes to Court Over IDF's Druze-only' Battalion. *Haaretz* [online]. 24. 9. 2000 [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/1.5346316>.
- HARIK, Judith P. 1995. The Effects of the Military Tradition on Lebanon's Assertive Druzes. *International Sociology*, 10 (1), s. 51-70. DOI 10.1177/026858095010001004.
- HARKOV, Lahav. 2011. Bill would secure country's status as Jewish State. *The Jerusalem Post* [online]. 4. 8. 2011 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Diplomacy-and-Politics/Bill-would-secure-countrys-status-as-Jewish-state>.
- HASSIN, Tal. 2003. Serving their conscience. *Haaretz* [online]. 16. 7. 2003 [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/1.5343955>.
- HIRSCHBERG, Peter. 1991. The Druze Time Bomb. *The Jerusalem Post*, 18. 4. 1991. In ATASHE, Zeidan. 1995. *Druze and Jews in Israel – A Shared Destiny?* Brighton, UK: Sussex Academic Press. ISBN 1-898723-17-6.
- HOFFMAN, Gil a Juliane HELMHOLD. 2018. No progress made in second Netanyahu meeting with Druze. *The Jerusalem Post* [online]. 28. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Israel-News/No-progress-made-in-second-Netanyahu-meeting-with-Druze-563620>.
- HOFNUNG, Menachem. 1995. Ethnicity, Religion and Politics in Applying Israel's Conscription Law. *Law & Policy*, 17 (3), s. 311-340. DOI 10.1111/j.1467-9930.1995.tb00152.x.
- HUDSON, Michael C. 1985. The Breakdown of Democracy in Lebanon. *Journal of International Affairs*, 38 (2), s. 277-292.
- ISAACS, Harold R. 1975. Basic Group Identity: The Idols of the Tribe. In: GLAZER, Nathan a Daniel P. MOYNIHAN (eds.). *Ethnicity: Theory and Experience*. USA: the President and Fellows of Harvard College, s. 29-52. ISBN 0-674-26856-3.

ISRAEL DEFENSE FORCES. Code of Ethics and Mission. *Israel Defense Forces* [online]. Nedatováno [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://www.idf.il/en/minisites/code-of-ethics-and-mission>.

ISRAEL DEFENSE FORCES. 2015. The End of One Legacy and the Beginning of Another: A Final Salute to the Herev Battalion. *Israel Defense Forces* [online]. 19. 5. 2015 [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.idf.il/en/minisites/soldiers-of-the-idf/the-end-of-one-legacy-and-the-beginning-of-another-a-final-salute-to-the-herev-battalion>.

ISRAEL DEFENSE FORCES. 2018. Keeping politics out of the IDF. *Israel Defense Forces* [online]. 2. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.idf.il/en/minisites/press-releases/keeping-politics-out-of-the-idf>.

ISRAEL MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS. 1986. Defence Service Law - Consolidated Version 5746-1986. *Israel Ministry of Foreign Affairs* [online]. 30. 1. 1986 [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <http://www.mfa.gov.il/mfa/mfa-archive/1980-1989/pages/defence%20service%20law%20consolidated%20version--%205746-1.aspx>.

JERUSALEM POST REPORTER. 1983. Israel Druze press for action to save brothers in Lebanon. *The Jerusalem Post*, 20. 7. 1983. In ATASHE, Zeidan. 1995. *Druze and Jews in Israel – A Shared Destiny?* Brighton, UK: Sussex Academic Press. ISBN 1-898723-17-6.

JUERGENSEMEYER, Mark. 1994. *The New Cold War?: Religious Nationalism Confronts the Secular State*. Berkeley and Los Angeles, California, USA: University of California Press. ISBN 9780585043777.

KAROLEWSKI, Pawel a Andrzej Marcin SUSZYCKI. 2011. *The Nation and Nationalism in Europe*. Edinburg, UK: Edinburgh University Press. ISBN 978-0-7486-3806-2.

KAUFMAN, Asher. 2016. Belonging and Continuity: Israeli Druze and Lebanon, 1982-2000. *International Journal of Middle East Studies*, 48, s. 635-654. DOI 10.1017/S0020743816000805.

- KAUFMAN, Ilana. 2004. Ethnic Affirmation or Ethnic Manipulation: The Case of the Druze in Israel. *Nationalism and Ethnic Politics*, 9 (4), s. 53-82. DOI 10.1080/13537110390444122.
- KENNEDY, Scott R. 1984. The Druze of the Golan: A Case of Non-Violent Resistance. *Journal of Palestine Studies*, 13 (2), s. 48-64. DOI 10.2307/2536896.
- KHOURI, Fuad I. 2004. *Being a Druze*. London, UK: Druze Heritage Foundation. ISBN 1-904850-00-6.
- KLIOT, N. 1987. The Collapse of the Lebanese State. *Middle Eastern Studies*, 23 (1), s 54-74. DOI 10.1080/00263208708700688.
- KNESSET. 1948. The Declaration of Establishment of the State of Israel. *Knesset* [online]. 14. 5. 1948 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://www.knesset.gov.il/docs/eng/megilat_eng.htm.
- KNESSET. 2017. House Committee approves makeup of joint committee for advancing the nation-state bill. *Knesset* [online]. 13. 8. 2017 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://knesset.gov.il/spokesman/eng/PR_eng.asp?PRID=13520.
- KNESSET. 2017. Joint Committee holds another meeting on Jewish nation-state bill. *Knesset* [online]. 19. 9. 2017 [cit. 2018-11-10]. https://main.knesset.gov.il/EN/News/PressReleases/Pages/Pr13573_pg.aspx.
- KNESSET. 2017. Head of joint committee on Jewish nation-state bill, MK Ohana: "Human rights for all, national rights for the People of Israel." *Knesset* [online]. 26. 9. 2017 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://main.knesset.gov.il/EN/News/PressReleases/Pages/Pr13578_pg.aspx.
- KNESSET. 2018. Joint Committee approves Nation-State Bill for final plenary vote. *Knesset* [online]. 18. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://main.knesset.gov.il/EN/News/PressReleases/Pages/Pr13977_pg.aspx.
- KNESSET. 2018a. Knesset passes Jewish nation-state bill into law. *Knesset* [online]. 19. 7. 2018a [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://main.knesset.gov.il/EN/News/PressReleases/Pages/Pr13979_pg.aspx.

KNESSET. 2018b. Full text of Basic Law: Israel as the Nation State of the Jewish People. *Knesset* [online]. 19. 7. 2018b [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: https://main.knesset.gov.il/EN/News/PressReleases/Pages/Pr13978_pg.aspx.

KOFF, David. 1983a. Chronology of the War in Lebanon and the Palestine-Israel Conflict January-February 1983. *Journal of Palestine Studies*, 12 (3), s. 147-186. DOI 10.2307/2536158.

KOFF, David. 1983b. Chronology of the War in Lebanon and the Palestine-Israel Conflict, March-May 1983. *Journal of Palestine Studies*, 12 (4), s. 102-153. DOI 10.2307/2536251.

KOFF, David. 1983c. Chronology of the War in Lebanon, June-August 1983. *Journal of Palestine Studies*, 13 (1), s. 137-163. DOI 10.2307/2536933.

KOFF, David. 1984. Chronology of the War in Lebanon, September-November 1983. *Journal of Palestine Studies*, 13 (2), s. 127-157. DOI 10.2307/2536907.

KÜMMEL, Gerhard. 2018. Military Identity and Identity Within the Military. In: CAFORIO, Giuseppe a Marina NUCIARI (eds.) *Handbook of the Sociology of the Military. Handbooks of Sociology and Social Research*. Cham, Switzerland: Springer. ISBN 978-3-319-71602-2.

LANDAU, Noa a Noa SHPIGEL. 2018. Behind the Scenes: How Netanyahu's 'Apartheid' Trap Torpedoed Talks With Druze Leaders. *Haaretz* [online]. 5. 8. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-how-netanyahu-s-apartheid-trap-torpedoed-talks-with-druze-leaders-1.6341573>.

LANDAU, Noa a Jack KHOURY. 2018. Netanyahu Tells Panel Set Up to Resolve Druze Protest: 'No Hasty Decisions' on Nation-state Law. *Haaretz* [online]. 6. 8. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-pm-tell-panel-set-up-to-resolve-druze-protest-no-hasty-decisions-1.6358379>.

LANDAU, Noa. 2018. Nation-state Law Requires International Intervention, Israeli-Arab Lawmaker Tells UN Rep. *Haaretz* [online]. 23. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-nation-state-law-needs-international-intervention-lawmaker-tells-un-1.6411331>.

LANDAU, Noa. 2018. Netanyahu's Solution for Mass Druze Outrage Over Nation-state Law: A Committee. *Haaretz* [online]. 5. 8. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z:

<https://www.haaretz.com/israel-news/netanyahu-s-fix-for-druze-outrage-on-nation-state-law-a-committee-1.6342113>.

LEBEL, Udi. 2014. 'Blackmailing the army' – 'Strategic Military Refusal' as policy and doctrine enforcement: the formation of a new security agent. *Small Wars & Insurgencies*, 25 (2), s. 297-328. DOI 10.1080/09592318.2013.857941.

LIS, Jonathan et al. 2018. Nation-state Law Backlash: Druze Leaders Say Netanyahu's Offer May Set 'Historical Precedent'. *Haaretz* [online]. 1. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-nation-state-law-backlash-netanyahu-offers-druze-new-legislation-1.6338137>.

MAKAREM, Sami. 2005. The Druze Faith. In: SALIBI, Kamal (ed.). *The Druze: Realities and Perceptions*. London, UK: Druze Heritage Foundation, s. 1-7. ISBN 1-904850-06-5.

MARA'I, Tayseer a Usama R. HALABI. 1992. Life under Occupation in the Golan Heights. *Journal of Palestine Studies*, 22 (1), s. 78-93. DOI 10.2307/2537689.

MARGIT, Maya. 2018. Fallen Israeli Druze Soldiers Honored; Demand Nation-State Amendment (with VIDEO). *The Media Line* [online]. 5. 11. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <http://www.themedialine.org/featured/thousands-honor-fallen-druze-idf-soldiers-demanding-nation-state-law-amendment>.

MERZA, Eleonore. 2012. The Israeli Circassians: non-Arab Arabs. *Bulletin du Centre de recherche français à Jérusalem* [online]. No. 23, 2012 [cit. 2018-10-13]. Dostupné z: <https://journals.openedition.org/bcrfj/7250>.

MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL. 2015a. Lebanon. Druze. Profile. *Minority Rights Group International* [online]. 19. 6. 2015a [cit. 2018-09-20]. Dostupné z: <https://minorityrights.org/minorities/druze-2/>.

MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL. 2015b. Syria. Druze. Profile. *Minority Rights Group International* [online]. 19. 6. 2015b [cit. 2018-09-20]. Dostupné z: https://minorityrights.org/minorities/druze-3/#_ftn1.

MOORE, Will H. 2002. Ethnic Minorities and Foreign Policy. *SAIS Review*, 22 (2), s. 77-91. DOI 10.1353/sais.2002.0043.

- MORRIS, Loveday. 2018. Deluge of opposition to Israel's nation-state law builds with new court petition. *The Washington Post* [online]. 7. 8. 2018 [cit. 2018-11-10].
Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/world/middle_east/deluge-of-opposition-to-israels-nation-state-bill-builds-with-new-court-petition/2018/08/07/054fe9b2-99bd-11e8-a8d8-9b4c13286d6b_story.html?utm_term=.e68ccd4657b9.
- NATUR, Samih a Akram HASSON. 2011. *The Druze*. Daliat El Karmel, Israel: Asia Publications. ASIN B0032Z4YNY.
- NISSIM, Dana. 2009. Druze Identity and Religion – Tradition and Apostasy. *Shnaton* [online]. 2009, 9 (6), s. 5-20 [cit. 2018-09-21]. Dostupné z: <http://app.shaanan.ac.il/shnaton/15/14.pdf>.
- NISAN, Mordechai. 2010. The Druze in Israel: Questions of Identity, Citizenship and Patriotism. *Middle East Journal*, 64 (4), s. 575-596. DOI 10.3751/64.4.14.
- OPPENHEIMER, Jonathan. 1978. The Druze in Israel, as Arabs and non-Arabs: an essay on the manipulation of categories of identity in a non-civil state. *The Cambridge Journal of Anthropology*, 4 (2), s. 23-44.
- OSTROVITZ, Nina Landfield. 1984. Who are the Druze? *World Affairs*, 146 (3), s. 272-276.
- OTTAWAY, David B. 1982. Lebanese Christians, Druze Press Fighting. *The Washington Post* [online]. 15. 10. 1982 [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1982/10/15/lebanese-christians-druze-press-fighting/f4767000-aa42-4d29-85c6-76d75626b8ee/?utm_term=.e35bc8f5f935.
- PARSONS, Laila. 2000. *The Druze between Palestine and Israel 1947-49*. Basingstoke, Great Britain: Macmillan Press LTD. ISBN 978-0-230-59598-9.
- PELED, Alon. 1998. *A Question of Loyalty: Military Manpower Policy in Multiethnic States*. New York, USA: Cornell University Press. ISBN 978-0801432392.
- PELEG, Bar et al. 2018. 'We Need Equality': Tens of Thousands Attend Druze Rally Against Nation-state Law. *Haaretz* [online]. 4. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-activists-spread-fake-news-as-druze-gather-to-protest-nation-state-law-1.6341244>.

- PFEFFER, Anshel. 2011. As More Young Druze Opt for Elite Units, IDF Fears for Future of Battalion. *Haaretz* [online]. 30. 6. 2011 [cit. 2018-10-16]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/1.5024354>.
- PFEFFER, Anshel [Brigadier General Amal Asad told...]. In *Twitter* [online]. 2. 8. 2018 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://twitter.com/AnshelPfeffer/status/1025103414278217729>.
- PFEFFER, Anshel. 2018. Druze Rally Against Israel's Nation-state Law: 'We're Here to Tell Jews It's Patriotic to Protest'. *Haaretz* [online]. 5. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-druze-rally-in-israel-we-re-here-to-tell-jews-it-s-patriotic-to-prot-1.6341636>.
- PHINNEY, Jean S. 1990. Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research. *Psychological Bulletin*, 108 (3), s. 499-514. DOI 10.1037/0033-2909.108.3.499.
- PHINNEY, Jean S. 1996. Understanding Ethnic Diversity. The Role of Ethnic Identity. *American Behavioral Scientist*, 40 (2), s. 143-152. DOI 10.1177/0002764296040002005.
- PILEGGI, Tamar. 2018. 30,000 oppose nation-state law at Arab-led Tel Aviv rally; Palestinian flags fly. *The Times of Israel* [online]. 11. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/palestinian-flags-fly-at-arab-led-rally-in-tel-aviv-against-nation-state-law>.
- PILEGGI, Tamar. 2018. Druze resume protests against nation-state law as Knesset returns from break. *The Times of Israel* [online]. 15. 10. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/druze-resume-protests-against-nation-state-law-as-knesset-returns-from-break>.
- POOLE, Ross. 1999. *Nation and Identity*. London, UK: Routledge. ISBN 0-203-20915-X.
- PRIME MINISTER'S OFFICE. 2018. PM Netanyahu's Remarks at the Start of the Weekly Cabinet Meeting. Prime Minister's Office [online]. 5. 8. 2018 [cit. 2018-11-27]. Dostupné z: http://www.pmo.gov.il/English/MediaCenter/Spokesman/Pages/spoke_start050818.aspx.

RABINOVICH, Itamar. 1985. *The War for Lebanon, 1970-1985*. Revised Edition. New York, USA: Cornell University Press. ISBN 0801493137.

RADAI, Itamar et al. 2015. The Arab Citizens in Israel: Current Trends According to Recent Opinion Polls. *Strategic Assessment* [online]. 2015, 18 (2), s. 110-116. [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: http://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/SystemFiles/adkan18_2ENG_version2_Radai%20et%20al.pdf.

RASGON, Adam. 2018. Druze Revolt Why a tiny, loyal community is so infuriated by nation-state law. *The Times of Israel* [online]. 8. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/druze-revolt-why-a-tiny-loyal-community-is-so-infuriated-by-nation-state-law>.

RAVED, Ahoya a Itamar EICHNER. 2018. Netanyahu ends meeting with Druze leaders over 'apartheid' comment. *Ynet* [online]. 2. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5321720,00.html>.

RAWLS, John. 1990. *A Theory of Justice. Revised Edition*. USA: Harvard University Press. ISBN 0-674-00077-3.

REUTERS. 2018. EU expresses concern over Israel's Jewish nation-state law. *Reuters* [online]. 19. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-israel-politics-law-eu/eu-expresses-concern-over-israels-jewish-nation-state-law-idUSKBN1K91K7>.

RONEN, Gil. 2009. More Druze than Jews Enlist. *Arutz Sheva* [online]. 4. 4. 2009 [cit. 2018-10-18]. Dostupné z: <https://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/130757>.

RUBIN, Shira. 2018. An Alliance Annulled. *Foreign Policy* [online]. 10. 8. 2018 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2018/08/10/an-alliance-annulled-netanyahu-druze-israel>.

RUBIN, Trudy. 1982. Druze question Israel's aid to Phalange. *The Christian Science Monitor* [online]. 1. 9. 1982 [cit. 2018-10-31]. Dostupné z: <https://www.csmonitor.com/1982/0901/090144.html>.

- RUSSELL, Tom. 1985. A Lebanon Primer. *MERIP Reports. Middle East Report* [online]. No 133, May/June 1985 [cit. 2018-11-20]. Dostupné z: <https://www.merip.org/mer/mer133/lebanon-primer>.
- SAFRAN, William. 1991. Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return. *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*, 1 (1), s. 83-99. DOI 10.1353/dsp.1991.0004.
- SAHGAL, Neha et al. 2016. Israel's Religiously Divided Society. *Pew Research Center* [online]. 8. 3. 2016 [cit. 2018-10-09]. Dostupné z: <http://www.pewforum.org/wp-content/uploads/sites/7/2016/03/Israel-Survey-Full-Report.pdf>.
- SANCHEZ, Raf. 2018. The Druze, Israel's most loyal minority group, vent fury over new 'apartheid' law. *The Telegraph* [online]. 5. 8. 2018 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/news/2018/08/05/druze-israels-loyal-minority-group-vent-fury-new-apartheid-law>.
- SENROR, Dan a Saul SINGER. 2015. *Start-up Nation. Příběh izraelského hospodářského zázraku*. 3. české vydání. Přeložila Hana ŠKAPOVÁ. Praha: Aligier. ISBN 978-80-904895-2-3.
- SEUL, Jeffrey R. 1999. 'Ours Is the Way of God': Religion, Identity, and Intergroup Conflict. *Journal of Peace Research* 36 (5), s. 553-569. DOI 10.1177/0022343399036005004.
- SHAALAN, Hassan a Moran AZULAY. 2018. Druze doctor threatens hunger strike over Nationality Law. *Ynet* [online]. 29. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5318819,00.html>.
- SHARON, Jeremy. 2018. Druze leader says community pained by Nation-State Law. *The Jerusalem Post* [online]. 24. 10. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Israel-News/Druze-leader-says-community-pained-by-Nation-State-Law-570223>.
- SHPIGEL, Noa. 2018. 'When We're in Uniform They Treat Us Well': Israel's Druze No Longer Feel Like Blood Brothers. *Haaretz* [online]. 29. 7. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-israel-s-druze-no-longer-feel-like-blood-brothers-1.6317216>.

- SHTOTLAND, Ilana. 2018. Druze women find their voice. *The Jerusalem Post* [online]. 23. 8. 2018 [cit. 2018-11-11]. Dostupné z: <https://www.jpost.com/Magazine/Druze-women-find-their-voice-565614>.
- SCHECHLA, Joseph. 1984. Palestine Chronology, December 1983-February 1984. *Journal of Palestine Studies*, 13 (3), s. 2018-245. DOI 10.2307/2536713.
- SCHIFF, Ze'ev. 1984. Lebanon: Motivations and Interests in Israel's Policy. *Middle East Journal*, 38 (2), s. 220-227.
- SNYDER, Claire R. 2003. The Citizen-Soldier Tradition and Gender Integration of the U.S. Military. *Armed Forces Society*, 29 (2), s. 185-204. DOI 10.1177/0095327X0302900203.
- SOFFER, Arnon. 1986. Lebanon: Where Demography Is the Core of Politics and Life. *Middle Eastern Studies*, 22 (2), s. 197-205. DOI 10.1080/00263208608700659.
- STEINBERG, Jessica. 2001. Israeli Druze resist pressure from cousins. *Jewish Telegraphic Agency* [online]. 28. 8. 2001 [cit. 2018-11-27]. <https://www.jta.org/2001/08/28/life-religion/features/israeli-druze-resist-pressure-from-cousins>.
- SUDILOVSKY, Judith. 2018. Holy Land Catholic leaders ask Israel to repeal controversial law. *National Catholic Reporter* [online]. 7. 10. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.ncronline.org/news/world/holy-land-catholic-leaders-ask-israel-repeal-controversial-law>.
- SWAYD, Samy. 2009. *The A to Z of the Druzes*. Maryland, USA: Scarecrow Press, Inc. ISBN 978-0-8108-7002-4.
- SWAYD, Samy. 2015. *Historical Dictionary of the Druzes*. 2. vydání. Lanham, Maryland, USA: Rowman and Littlefield. ISBN 978-1442246164.
- TAJFEL, Henri a John C. TURNER. 2004. The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In JOST John T. a Jim SIDANIUS (eds.). *Key readings in social psychology. Political psychology: Key readings*. New York, USA: Psychology Press, s. 276-293. ISBN 0-203-59503-3.

- TELHAMI, Shibley. 2010. Israeli Arab / Palestinian Public Opinion Survey. *Saban Center for Middle East Policy* [online]. 2010 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/israeli_arab_powerpoint.pdf.
- THE GUARDIAN. 2018. Israel's Arab minority rallies against Jewish nation-state law. *The Guardian* [online]. 11. 8. 2018 [cit. 2018-11-12]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/11/israels-arab-minority-rallies-against-jewish-nation-state-law>.
- THE ECONOMIST. 2017. The difficulty of drafting ultra-Orthodox Jews into Israel's army. *The Economist* [online]. 30. 9. 2017 [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2017/09/30/the-difficulty-of-drafting-ultra-orthodox-jews-into-israels-army>.
- THE WORLD BANK. Lebanon. Population Total. *The World Bank* [online]. Washington, USA: The World Bank Group © 2018 [cit. 2018-09-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=LB>.
- THE WORLD BANK. Syrian Arab Republic. Population Total. *The World Bank* [online]. Washington, USA: The World Bank Group © 2018 [cit. 2018-09-20]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=SY&view=chart>.
- THE TIMES OF ISRAEL. 2015. IDF shaves four months off men's mandatory service. *The Times of Israel* [online]. 6. 7. 2015 [cit. 2018-10-14]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/idf-shaves-four-months-off-mens-mandatory-service>.
- THE TIMES OF ISRAEL. 2018. Druze MKs petition High Court against Jewish state law. *The Times of Israel* [online]. 22. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/druze-mks-petition-high-court-against-jewish-state-law>.
- THE TIMES OF ISRAEL. 2018. IDF head to Druze soldiers fuming at nation-state law: Keep politics out of army. *The Times of Israel* [online]. 31. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/idf-chief-appeals-to-druze-soldiers-to-stop-protesting-nation-state-law>.
- THE TIMES OF ISRAEL. 2018. Druze-led rally against nation-state law in Tel Aviv draws at least 50,000. *The Times of Israel* [online]. 4. 8. 2018 [cit. 2018-11-10].

Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/tens-of-thousands-gather-in-tel-aviv-to-protest-controversial-nation-state-law>.

THE TIMES OF ISRAEL. 2018. Israel's president: Nation-state law is 'bad for Israel and bad for the Jews'. *The Times of Israel* [online]. 6. 9. 2018 [cit. 2018-11-11].

Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/president-nation-state-law-bad-for-israel-and-bad-for-the-jews>.

TVIZER, Inbar a Roy RUBINSTEIN. 2018. Druze IDF officers protest against Nationality Law. *Ynet* [online]. 25. 7. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5316576,00.html>.

U. S. DEPARTMENT OF STATE. 2013. Lebanon 2012 International Religious Freedom Report. *U.S Department of State, Bureau of Democracy, Human Rights and Labor* [online]. 20. 5. 2013 [cit. 2018-09-20]. Dostupné z: <https://www.state.gov/documents/organization/208612.pdf>.

UNHCR. 1954. The Law for the Prevention of Infiltration, 1954. *Refworld* [online]. Genève, Switzerland: UNHCR © 2018 [cit. 2018-09-27]. Dostupné z: <http://www.refworld.org/pdfid/55116dca4.pdf>.

UNISPAL. 1921. An Interim Report on the Civil Administration of Palestine during the Period 1st July, 1920-30th June 1921. *United Nations, UNISPAL* [online]. Source: League of Nations, 30. 7. 1921 [cit. 2018-09-27]. Dostupné z: <https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/0/349B02280A930813052565E90048ED1C>.

WALZER, Michael. 1970. *Obligations. Essays on Disobedience, War and Citizenship*. London, UK: Harvard University Press.

WENGER, Martha. 1990. Primer: Lebanon's Fifteen-Year War 1975-1990. *MERIP Reports. Middle East Report* [online]. No 162, January/February 1990 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <https://www.merip.org/mer/mer162/primer-lebanons-15-year-war-1975-1990>.

WINER, Stuart a Raoul WOOLIFF. 2018. Ministers delay debate on equal rights bill aimed at reassuring Druze. *The Times of Israel* [online]. 21. 10. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/ministers-delay-debate-on-equal-rights-bill-aimed-at-reassuring-druze>.

- WOOTLIFF, Raoul. 2018. Opening Knesset, Netanyahu rips opposition for ignoring 'fantastic progress'. *The Times of Israel* [online]. 15. 10. 2018 [cit. 2018-11-10].
Dostupné z: <https://www.timesofisrael.com/opening-knesset-netanyahu-rips-opposition-for-ignoring-fantastic-progress>.
- YAGIL, Levy. 2011. The Israeli Military: Imprisoned by the Religious Community. *Middle East Policy*, 18 (2), s. 67-83. DOI 10.1111/j.1475-4967.2011.00486.x.
- YESH GVUL. About Yesh Gvul. *Yesh Gvul* [online]. Nedatováno [cit. 2018-10-16].
Dostupné z: <http://www.yesh-gvul.org.il/english>.
- YNET. 2018. Druze leader: 'No one can teach us what sacrifice is'. *Ynet* [online]. 4. 8. 2018 [cit. 2018-11-10]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5322434,00.html>.
- ZITUN, Yoav. 2018a. Second Druze IDF officer announces resignation over Nationality Law. *Ynet* [online]. 31. 7. 2018a [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5320079,00.html>.
- ZITUN, Yoav. 2018b. Druze officer suspended after letter to PM on Nationality Law. *Ynet* [online]. 31. 7. 2018b [cit. 2018-11-19]. Dostupné z: <https://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-5320286,00.html>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Záznam korespondence se Zeidanem Atashe ze dne 22. 10. 2018.

Příloha č. 2: Záznam korespondence s Anwarem Saabem ze dne 6. 11. 2018.

Přílohy

Příloha č. 1: Záznam korespondence se Zeidanem Atashe ze dne 22. 10. 2018

Odpovědi respondenta jsou vyznačeny kurzívou.

After Israel invaded Lebanon in the June of 1982 and the operation Peace for Galilee started, the Druze of Israel were concerned about safety of their brethren in Lebanon. How would you describe the atmosphere among the community of Israeli Druze during the time of this war?

In your book Druze and Jews in Israel: A Shared Destiny (chapter 8, page 154) you stated "Druze IDF soldiers deserted or went absent without leave in protest against behavior of IDF commanders toward the Druze of Lebanon, although this move was strongly opposed by the Follow-up Commission." What were the reasons of the Druze Follow-up Commission on behalf of the Druze of Lebanon to oppose this kind of behavior? Could these refusals potentially harm the relations of the Israeli Druze community and the State?

Until the 6th October 1983, 100 Israeli soldiers were jailed for refusing the orders to serve in Lebanon. In your opinion, how many of them were Druze? Do you think that these refusals had some influence on the decision of Israel to leave Lebanon in late 1984 apart from the disappointment with Phalangist leaders?

The atmosphere of the Israeli Druze was boiling from the very first days of the war. Druze IDF soldiers began calling me and other Druze leaders in Israel. due to the savage behavior of the IDF against Druze towns in southern Lebanon like uprooting olive trees and causing damages to agricultural farms. This was the first cry for help. We immediately initiated protest rallies against Israeli plicy aimed on civilians and civilian premises around and inside Druze villages. We held press conferences and began writing protests to Israeli mini sters and Members of Knesset. O the situation was electrified specially when the Israeli authorities, either ignored our concerns and denied our claims.

Following the Above a group of Druze IDF soldiers deserted thier Unit and came to my house to tell the above stories and seek our advice whether to leave thier as protest against the IDF. This meeting took place at midnight

I am not sure of the 100 deserted soldiers. Howeve, we advised them to rejoin their military unite immediately due to the fact that Druze don't leave their military duties in

days of war and, the war was not broke against the Druze and, under no circumstances we betray our mission specially in times of war. Throughout the war, we were able the Druze community in Lebanon, to gather information and to mobilize the Israeli public opinion molders, TV, Radio and press thruogh press conferences and meetings with many public figures and politicians until we gained israerli sympathy and solidiraty for the cause of fur brethren in Lebanon.

aT the same time we asked the Lebanese, Druze political and military leaders not to fire to any IDF soldeirs or positions, simultaneously we met many IDF commanders in Lebanon and insisted not to fire against Druze towns or security positions.

This kind of behavior and activity on our side influenced the Israeli military and political leadership to change their behavior and politicies towards the Druze. THAT MEANS THAT OUR INSISTENCE TO CONTINUE OUR COMPULSORY SERVICE SO IT WAS WIN WIN GAME.

Příloha č. 2: Záznam korespondence s Anwarem Saabem ze dne 6. 11. 2018.

Odpovědi respondenta jsou vyznačeny kurzívou.

What was the motivation to establish the Druze Forum and what were its goals?

The motivation was very high; every officer retired was called to stand with us in order to achieve our goal he just agree immediately.

The goals are:

1. To change the law, not to cancel it - just to add the equality values as well as it written in the independence declaration document, for the whole communities (not only for the Druze).

2. To achieve equality in the daily life for the Druze community / Local councils budgets.

How would you describe the atmosphere among the Israeli Druze community since the National State Law has been approved?

Actually, the law does not affect the Druze community immediately; the consequences will be in the long run. whoever, the spirit of the law has a huge impact which put the Druze community in the unsafe said, we don't have the intent to have a DRUZE NATION as a government, but we want to be part of the Israeli state, This law gives the feeling that we are not part of the state and we don't have the national rights even if we fight to defend our country. This what makes the atmosphere very uncomfortable

What is your opinion / opinion of the Druze Forum on the resignations of Druze soldiers from the IDF? Do you agree with their decision and why?

Definitely no, we disagree with their behavior, we made many efforts in order to bring them back to the duty and we did.

It is very difficult to serve the country while we have this law. The Druze soldiers cannot identify with this law and the partnership get very problematic as well.

The law actually but out a lot of communities out of the Israeli state (by felling), such as the Russians soldiers that don't convert their religion yet and others.

Representation of the Israeli Druze has been negotiating with government in order to change the National State Law since July 2018. What are main demands of Druze? What is the government offering? Do you think your demands are being answered? What would you consider as a success for Israeli Druze?

We have the one and the only request, to change the law and to add one sentence regarding the Democracy and Equality for the whole citizens not for the Druze community.